СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН XXIII СЪЕЗД

ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! — *43-дахи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

С-эй Бурядай обкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 81-82 (11068) | 1966 оной апрелиин 6, среда | Сэн 4 мүнгэн

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд апрелиин 4-дэ Москвада, Кремлидэхи Съезднүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Үглөөнэй заседаниин эхин дээрэ түрүүлэгшээр һууһан нүхэр Ш. Р. РАШИДОВ «Луна-10» гэжэ автомат станциие зохёолго, бүтээлгэ, дэгдээн табилгада хабаадаһан эрдэмтэдэй, конструкторнуудай, инженернүүдэй, технигүүдэй, хүдэлмэришэдэй коллективүүдһээ съездын нэрэ дээрэ ороһон бэшэг соносхоо. Замбуулиниие шэнжэлгын талаар парти, правительствын үшөө нэгэ шухала даалгабари дүүргэгдээ гэжэ эдэнэр Коммунис партиин съездэ элидхэбэ. «Луна-10» гэжэ совет автомат станци дэлхэй дээрэ анха түрүүн Һара шадар дабшаха замда амжалтатайгаар оруулагдаад, Һарые тойрон ниидэхэ дэлхэй дээрэхи түрүүшын хэмэл одон болоо. Эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, технигүүд болон хүдэлмэришэд совет эрдэм, техникын энэ онсо гайхамшаг туйлалтые Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съездэ зорюулна. Эхэ оронойнгоо алдар солын, бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһын тулада замбуулинай хизаар дайдые амгалан аргаар шэнжэлхэ арюун һайхан хэрэгтэ саашадаашье бүхы эрдэм мэргэжэлээ, хүсэ шадалаа зорюулхабди гэжэ съездын делегадуудые найдуулна.

Замбуулиниие шэнжэлгын талаар алдарта шэнэ хуудаһа нээһэн «Луна-10» гэжэ автомат станциие бүтээгшэдтэ делегадууд ба айлшад нэрьемэ шанга баярай оваци зорюулба.

Инаг Эхэ оронойнгоо алдар солые арьбадхалгада зорюулан, гайхамшаг шэнэ баатаршалга гаргагшадта эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые ехэ баяртай дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа. КПСС-эй XXIII съездын делегадууд, манай парти, бүхы совет арад Һарые тойрон ниидэхэ дэлхэй дээрэхи түрүүшын хэмэл одо ухаалан зохёохо, уралан бүтээхэ, дэгдээм ниидхүүлхэ хэрэгтэ хабаадаһан эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, технигүүд болон хүдэлмэришэдые, коллективүүд ба эмхинүүдые үнэн зүрхэнһөө амаршална гэжэ тэрэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Һарые тойрон ниидэхэ хэмэл одоной борт дээрэһээ дамжуулагдаһан партийна гимн «Интернационалай» аялгые делегадууд, айлшад сэдьхэлээ ехээр хүдэлгэн, хүл дээрээ зогсон байжа шагнаба.

Удаа тээнь КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл тушаа, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тушаа иимэ нүхэд үгэ хэлээ: К. И. ГАЛАНШИН—КПСС-эй Пермскэ обкомой нэгэдэхи секретарь, А. А. ЕПИШЕВ—Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник, А. А. КОКАРЕВ—КПСС-эй Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь, Л. А. СЫСОЕВА—«Звенигородский» совхозой хүдэлмэрилэгшэ (Московско областной парторганизаци).

Гадаадын коммунис партинуудай түлөөлэгшэд: нүхэд ВИЛЛЕ ПЕССИ—Финляндиин Коммунис партиин генеральна секретарь, АЛВАРО КУНЬЯЛ—Португалиин Коммунис партиин генеральна секретарь гэгшэд делегадуудай, айлшадай зүгһөө халуунаар угтагдан, съездые амаршалба.

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлые, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ саашадаа иимэ нүхэд хабаадаа: А. Ф. ЕШТОКИН—КПСС-эй Кемеровскэ обкомой нэгэдэхи секретарь, Л. А. КУЛИДЖАНОВ—СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь, А. А. СКОЧИЛОВ—КПСС-эй Ульяновска обкомой нэгэдэхи секретарь.

Сездые амаршалһан гадаадын Коммунис партнуудай түлөөлэгшэд: нүхэд ЛЕБАДИ—Урда Африкын Коммунис партиин түрүүлэгшэ, УИЛЬЯМ КАШТАН—Канадын Коммунис партиин генеральна секретарь гэгшэдые делегадууд болон айлшад халуунаар угтаба.

* * *

Үдэшын заседани дээрэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл тушаа, Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэдэ нүхэр Н. Н. РОДИОНОВ—КПСС-эй Челябинска обкомой нэгэдэхи секретарь хабаадаа.

Удаа тээнь Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой делегаци дайшалхы тугуудаа намилзуулан, зал худар орожо ерэбэ. Делегадууд болон айлшад хүл дээрээ зогсон байжа, Эхэ оронойнгоо алдарта хамгаалагшадые нэрьемэ альга ташалгаар угтаа. М. И. Калининай нэрэмжэтэ Таманска гвардейскэ мотострелково дивизиин командир, Советскэ Союзай Герой, генерал-майор И. И. Тенищев КПСС-эй XXIII съездые Совет Армиин, Флодой солдадууд, матросууд, сержантнууд, офицернүүд, генералнууд болон адмиралнуудай, бүхы сэрэгшэдэй үмэнэһөө амаршалба. Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд коммунизмын агуу ехэ хэрэгтэ саашадаашье үнэн сэхээр алба хэхэ, ээрхэг түримхэй али бүхы дайсанда эсэргүү шанга сохилто хэхээр хододоо бэлэн байдаг гэжэ нүхэр Тенищев Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэдэй үмэнэһөө Коммунис партиие, совет арадые найдуулба.

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл тушаа, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл тушаа үгэ хэлэлгые дүүргэхэ гэжэ съезд шиидхээ.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВ делегадуудай, айлшадай зүгһөө халуунаар угтагдан, түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

Съезд КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл тушаа тогтоол нэгэн дуугаар баталан абаба. Тэрээн дотороо КПСС-эй Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүхы дээрэнь, хүсэдөөр һайшааба. КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл соо хэлэгдэһэн дурадхалнууд, тобшололнуудые съезд һайшаагаа.

Съезд КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл тушаа КПСС-эй XXIII съездын баталан абаха шиидхэбэри бэлдэхэ комисси һунгаба.

Съезд КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые нэгэн дуугаар баталаа.

Удаа тээнь гадаадын коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэнэр нүхэд: ХЕСУС ФАРИА—Венесуэлын Коммунис партиин Центральна Комитедэй генеральна секретарь, ХИЛЬБЕРТО ВИЕЙРА—Колумбиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй генеральна секретарь, КНУД ЕСПЕРСЕН—Даниин Коммунис партиин түрүүлэгшэ, ЭЗЕКИАС ПАПАИОАННУ—Кипрэй Ажалшан арадай прогрессивнэ партиин генеральна секретарь, РЕЙДАР ЛАРСЕН—Норвегиин Коммунис партиин түрүүлэгшэ, ЭРНЕСТ БЮРНЕЛЬ—Бельгиин Коммунис партиин түрүүлэгшэ, АРНОЛЬДО МАРТИНЕС Бердуго—Мексикын Коммунис партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь, МАДЕЙРА КЕЙТА—Малиин Республикын Суданска Союз гэжэ партиин Национальна политбюрогой гэшүүн гэгшэд делегадуудай, айлшадай зүгһөө халуунаар угтагдан съездые амаршалаа.

Съездын нэрэ дээрэ коммунис, национально-демократическа, зүүнэй социалис партинуудай амаршалганууд абтаа. Гаитиин Арадай нэгэдэлэй партиһаа амаршалга абтаба. Тэрэшэлэн Чилиин социалис партиһаа, Бэеэ даангы Гвинейн, Ногоон хушуунай аралнуудай африканска партиһаа, Сомалиин демократическа союзһаа, Национальна сүлөөрэлгын патриотическа фронтын Португальска революционно хунтаһаа, Афро-Ширази гэжэ партиһаа (Занзибар-Танзани) амаршалганууд абтаа.

* * *

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд апрелиин 5-да Москвада, Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд гэһэн элидхэл СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. КОСЫГИН үглөөнэй заседани дээрэ хээ. Съездын делегадууд, айлшад тэрэниие халуунаар угтаһан байна.

Нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн түгэсхэлэй үгэ

...хэд делегадууд, олон үндэһэ яһа... хамтарһан агуу ехэ совет Эхэ оро... бүридүүлэгшэ манай бүхы союзна ...публикануудай коммунис партинуу... делегадууд, баатар-хотонууд боло... Москвагай, Ленинградай партийна ...изацинуудай түлөөлэгшэд, Уралай ... Сибириин, Поволжиин ба ...лас ..., Россиин Федерациин бусад хэ...изаарнууд, областьнууд ба автоно... республикануудай партийна орга...инуудай түлөөлэгшэд партиин ...ральна Комитедэй тоосоото элидхэл ... манай съезд дээрэ үгэ хэлээ.

...здын трибунаһаа түрүү хүдэлмэри..., колхозниигуудай, инженернүүдэй, ...тэдэй, литература болон искус... ажал ябуулагшадай, партийна, гү..., профсоюзай, комсомолой хүтэлбэ...шэдэй үгэ хэлэхыень шагнабабди. ...ртиин, ороной ажабайдалай тон шу... асуудалнуудые, үнгэрһэн замай дүн..., ерээдүйдэ дүүргэгдэхэ түсэбүү... гурбан хоёр миллион гэшүүдтэй ленинскэ партиин бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэд гүн гүнзэгыгөөр, бүтэмжэтэй һайнаар зүбшэн хэлсэбэ.

Эндэ хэлэгдэһэн үгэнүүдэй гол шэнжэнүүдые тон тобшохон үгэнүүдээр тодорхойлон тайлбарилха гэбэл, иигэжэ хэлэхэдэ болохо байна:

энэ хадаа дотоодыншье, гадаадыншье хэрэгүүдээр Центральна Комитедэй баримталан бэелүүлһэн политическэ хараа шугамые дэмжэн тойрожо, съездын бүрин нэгэдэнхэй байһые гэршэлнэ **(Альга ташалга)**;

энэ хадаа социализмын бүхы оронуудтай, бүхы дэлхэйн коммунистнуудтай, империализмда эсэргүү бүхы тэмсэлшэдтэй интернациональна большевик ёһоор һаналаа нэгэдэн, халуунаар талархаһан ябадал болоно **(Альга ташалга)**;

энэ хадаа, эсэстээ манай хамтын хэрэгэй илан мандахын тулада ханилан нүхэсэлгын, өөһэдтөө, бусадта шанга эрилтэтэйгээр хандалгын ёһотой партийна удха шэнжэ болоно. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, коммунизмын байгуулагшадай асари ехэ армиин түрүү отрядай үйлэ бүтээсэтэй һайн жагсаал болоно. **(Альга ташалга)**.

Энэмнай ехэл һайн гээшэ, нүхэдүүд. Энэ хадаа манай партиин политическэ ехэ болбосоролонгы байһанай гэршэ жэшээ болоно. **(Удаан альга ташалга)**.

Съезд дээрэ үгэ хэлэһэн делегадууд ЦК-гай политикые эдэбхитэйгээр дэмжэхэһээ гадна, Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлдэ бодото тодорхой ехэ материал нэмээжэ, хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудые шэнээр табижа, ЦК-гай политикые улам хүгжөөн үргэдхэһэн байна.

Тиимэ болохолоороо, съезд дээрэ бүхы нүхэдэй хэлэһэниинь Центральна Комитедэй тоосоото элидхэлтэй сүм ниилэн, манай партиин ажал ябуулгые үргэн дэлгэрээр, бүхы талааринь харуулаа. **(Альга ташалга)**.

Нүхэдүүд, эдэ ушарнууд түгэсхэлэй үгэ дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ ябадалһаа намайе сүлөөлбэ. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалга болоо. Бултадаа бодобо)**.

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл тушаа Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съездын

ТОГТООЛ

КПСС-эй Центральна Комитедэй хүдэлмэри тухайда КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн тоосоото элидхэлые соносожо, зүбшэн хэлсээд, Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд иигэжэ тогтообо:

КПСС-эй Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамые, бодото ажал ябуулгые бүхы дээрэнь, бүрин һайшааха;

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл соо хэлэгдэһэн дурадхалнууд, тобшололнуудые һайшааха.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоон тушаа КПСС-эй XXIII съездын тогтоол

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое **баталха.**

1966—1970 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ТУШАА КПСС-эй XXIII СЪЕЗДЫН ДИРЕКТИВЭНҮҮД

1966 оной апрелиин 5-да СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. КОСЫГИНАЙ хэһэн элидхэл

...дэтэ нүхэд делегадууд! КПСС-эй Центральна ...ет 1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые ...өөхэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй ...ые партиин XXIII съездын зүбшэн хэлсэлгэдэ ...а. Энэ проект хадаа ойрын табан жэл соо ...-эй экономикые хүгжөөхэ программа болоно. ...рограммые манай парти совет арадай урда та... Совет арадай үндэһэн шухала аша туһые то...лһон манай партиин политикын, КПСС-эй ...аммаар хараалагдаһанай ёһоор, СССР дотор ...низм саашадаа дэлгэрэнгыгээр байгуулха поли... гол удхань энэ проект соо тобшологдонхой. ...ективэнүүдэй проект хэблэгдэжэ, орон дотор...илын саанашье үргэнөөр тунхаглагдаа. Тэрэ хадаа республикануудта, съезднүүд дээрэ, хизаарнууд, областьнуудта конференцинүүд дээрэ харагдаа, эхин партийна организацинуудай суглаанууд дээрэ, ажалшадай суглаанууд дээрэ, хэблэлдэ үргэнөөр зүбшэн хэлэгдээ. Нютаг бүхэндэ проект нэгэн һаналтайгаар һайшаагдаа. Олон дурадхалнууд ороо. Табан жэлэй түсэбэй зохёогдоходо эдэ дурадхалнууд анхаралтайгаар харагдаха, тиихэдэ зариманиинь Директивэнүүд соо шиидхэгдэхэ ёһотой.

Табан жэлэй гол зорилгонуудые элиршэлхынгээ урда тээ, манай ажахын болон соёл культурын хүгжэлтын шухалын шухала дүнгүүд тухай хэлэхыемни зүбшөөгыт.

СССР-эй арадай ажахын мүнөөнэй байдал. Һүүлшын долоон жэл соо ороной экономико болон культурын хүгжэлтэ

...ъезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь ... Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй Центральна ...тедэй тоосоото элидхэл соо иимэ асуудалнууд ...хойлогдоо гэбэл:

...СС-эй XXII съездһээ хойшо үнгэрһэн үедэ ...ин хэһэн туйлай ехэ хүдэлмэри, мүн советскэ об... хүгжэлтэдэ тэрэнэйударидахы үүргэнь эли ... харуулагдаа;

...оветскэ Союзай дотоодын болон гадаадын бай... дэлгэрэнгы политическэ шэнжэлэлгэ хэгдээ, ма... ороной хүгжэлтын социально-экономическа дүн... сэгнэлтэ үгтөө;

...адаа коммунис байгуулалтын ажахын-полити... зорилгонууд тодорхойлогдонхой.

...алис ниитын байгуулалтын булюу һайн тала... элишэлһэн арадай ажахын холын хараата ту... манай экономико болон культурые хүгжөөлгэ...алын шухала эмхидхэхы үүргэ дүүргэнэ. Социа...номикые эрдэмэй ёһоор түсэблэхэ тухай ле... сурталые хүтэлбэри болгон, түрүүшын табан ... түсэб тушаа Директивэнүүдые партиин XV ...н баталһан сагһаа хойшо 40 шахуу жэл үнгэр...ветскэ Союзай политическэ, ажахын ба куль... хүгжэлтэдэ туйлай ехэ үүргэ дүүргэһэн табан ... түсэбүүдые зохёохо гуримда тиихэдэ эхи та...ан байна.

Түрүүшын табан жэлэй түсэбэй баталагдан абтаха үедэ манай орон үнэн дээрээ хүндэ индустри байгуулгые һаял эхилжэ байһан юм. Тиихэдэ промышленна үйлэдбэридэ, илангаяа худалдаа наймаанда үмсын капитал үшөө ехэ һуури эзэлжэ байгаа; хүдөө нютагууд олон мянган тарияашадай жэжэхэн ажахынуудаар бурхөөгдэнхэй байгаа, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ совхозууд болон хүдөө ажахын кооперативуудай үүргэнь тон бага, городтошье, хүдөөдэшье мүлжэгшэ ангинууд үшөө бии байгаа. Коммунис партиин ударидагша хүдэлмэришэн анги, олониитэ ажалшад хадаа социализмын экономическа үндэһэ һуури байгуулгада түрүүшын лэ алхамуудые хэжэ байһан юм.

Нэгэдэхи, хоёрдохи, мүн дэлхэйн хоёрдохи дайнай таһалдуулһан, гурбадахи (зарим хубяараа) табан жэлнүүдэй түсэбүүдые бэелүүлһэнэй ашаар ороноо индустриализацилха, хүдөө ажахыгаа социалис ёһоор шэнэдхэн хубилгаха тушаа туйлай ехэ зорилго шиидхэгдэһэн байна. Мүлжэгшэ ангинууд, мүн хүниие хүнэй мүлжэхэ мүлжэлтын шалтагаанууд усадхагдаһан байна. Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хурданаар хүгжөөхын тулада үргэн харгы зам нээһэн, шэнэ, социалис үйлэдбэриин харилсаанууд хүгжэн батажаа һэн. Советскэ Союз ехээр хүгжэнхэй индустриальна гүрэн боложо, социализмын материальна бата бэхи үндэһэ һууринь байгуулагдаа һэн.

Орон дотор бодото соёл болбосоролой хубисхал болоо. Бүхы Советскэ республиканууд ажахын болон культурна байгуулалтадаа ехэ амжалтануудые туйлаа.

Фашис булимтарагшадай баадхаһан дайн Советскэ Союзда туйлай ехэ хохидол ушаруулаа; 20 миллион гаран хүн ами наһаяа алдаа, оронойнгоо национальна баялигай 30 процент шахууень гээгээ һэмди. Арадайнгаа ажахые богонихон болзор соо һэргээн бодхоохо, тиигээд удаань дайнай урда тээхи хэмжээе нилээд ехээр үлүүлхэ гэһэн зайлуулашагүй шухала зорилго партиин, арадай урда табигдаа һэн. Дүрбэдэхи табан жэлэй түсэб бэелүүлхэдээ бидэ энэ зорилгые гол түлэб шиидхээ һэмди. Табадахи табан жэлэй туршада экономикын саашанхи дэбжэлтэ бэелүүлэгдэһэн байгаа.

Коммунис байгуулалтые үргэнөөр бэелүүлхэ гэжэ хараалһан партиин XX съезд хадаа зургаадахи табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдые баталан абаһан байна. Удаань гурбан жэл болоһон хойно партиин XXI съезд 1959—1965 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудые баталһан юм. Бүхы энэ үе хадаа хоёр табан жэлые эзэлнэ. Тиимэ болохолоороо, манай орон бүхыдөө долоон табан жэлнүүдэй түсэбүүдые дүүргэһэн байна.

Табан жэл бүхэн хадаа совет арадай ехэ илалта, манай социалис Эхэ ороной баатар түүхын үе, социализм ба коммунизм байгуулгын шэнэ шата байгаа.

Түрүүшын табан жэлһээ мүнөөдэр хүрэтэр оронойнгоо дабажа гараһан замые мэдэхын тулада, шэнэ наймадахи табан жэлэй түсэб зохёоходоо түрүүшын эшэ үндэһэнүүдые тодорхойлхын тулада хүндэ индустриин һалбаринуудай гаргаһан шухалын шухала продукцинуудай ургалтые элишэлһэн мэдээнүүдые харуулхамни:

	1928 он	1940 он	1945 он	1958 он	1965 он
Электроэнерги (миллиард киловатт-час)	5,0	48,3	43,3	235	507
Булад (миллион тонно)	4,3	18,3	12,3	54,9	91,0
Нефть (миллион тонно)	11,6	31,1	19,4	113	243
Газ (миллиард кубометр)	0,3	3,4	3,4	29,9	129
Нүүрһэн (миллион тонно)	35,5	166	149	493	578
Цемент (миллион тонно)	1,8	5,7	1,8	33,3	72,4
Металл отолдог станогууд (мянгаар)	2,0	58,4	38,4	138	189
Автомобильнууд (мянгаар)	0,8	145	75	511	616
Тракторнууд (мянгаар)	1,3	31,6	7,7	220	355
Минеральна утэгжүүлгэ (миллион тонно)	0,14	3,2	11,1	12,4	31,3

Нэгэдэхи табан жэлые бэелүүлжэ эхилхэ үедөө бидэ 5 миллиард киловатт-час электроэнерги, тайлбарилан хэлэхэдэ, мүнөө Куйбышевска областьдо В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ гансахан Волжско ГЭС-эй жэл соо гаргадагһаань хоёр дахин бага электроэнерги гаргадаг байгаабди. Нэгэдэхи, хоёрдохи табан жэлнүүдэй, мүн гурбадахи табан жэлэй гурбан жэлэйнь туршада электроэнерги гаргалга 10 дахин шахуу ехэ болоо. Дайнай ушаруулһан хохидолһоо боложо, электроэнерги гаргалга бага болоһон байна. Зүгөөр дайнай һүүлдэхи түрүүшын табан жэлһээ эхилжэ мүнөөнэй долоон жэлэй эсэс хүрэтэрхи үе соо электроэнерги гаргалга жэлһээ жэл бүхэндэ түргэнөөр дахин ургаа. 1965 ондо орон дотор 507 миллиард киловатт-час, тайлбарилан хэлэхэдэ, 1928 онойхиһоо 101 дахин ехэ электроэнерги гаргагдаһан байна.

Хүндэ индустриин бусад һалбаринууд тушаа хаража үзэхэдэ, баһал иимэрхүү байна. 1928 онойхитой сасуулжа үзэхэдэ, 1965 ондо булад хайлуулга, нефть малтан абалга—21 дахин, нүүрһэ малтан абалга—16 дахин, цемент үйлэдбэрилгэ—39 дахин ургаа, металл отолдог станогуудые бүтээлгэ—93 дахин ехэ болоо.

Арадай хэрэглэлэй эд бараанууд тушаа хэлэбэл, иимэ жэшээнүүдые харуулжа болоно:

	1928 он	1940 он	1945 он	1958 он	1965 он
Элдэб зүйлэй бүд (погонно метр)	3,0	4,5	1,8	7,5	9,1
Трикотаж (миллион хэһэг)	8,3	183	50	496	907
Арһан гутал (миллион паар)	58	211	63	356	486
Свёклоһоо абтаһан элһэн саахар	1,3	2,2	0,5	5,2	8,3
Радиоприёмнигууд (мянган хэһэг)	—	160,5	13,9	3902	5159
Телевизорнууд (мянган хэһэг)	—	0,3	—	979	3655
Холодильнигууд (мянган хэһэг)	—	3,5	0,3	360	1675

Энээн дээрэһээ хараад үзэхэдэ, табан жэлнүүдэй үедэ бүд нэхэлгэ—3 дахин, арһан гутал оёлго—8,4

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭ

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

дахин, элһэн саахар гаргалга—7 дахин ехэ болоһон байна.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэшье саг үргэлжэ ургаа. Энэ хадаа тус тус табан жэлнүүдэй жэл бүри дунда зэргээр абтаһаниинь имэ мэдээнүүд дээрэһээ харагдана:

	1924-1928 онууд	1936-1940 онууд	1946-1950 онууд	1956-1960 онууд	1961-1965 онууд
Хүдөө ажахын бүхы продукци (сасуудхамал сэнгээр, миллиард түхэриг)	22,0	23,5	27,3	46,7	52,3
Шухалын шухала продукцинуудые үйлэдбэрилгэ: ороохо таряа (миллион тонно)	69,3	77,4	64,8	121,5	130,2
Хлопок-сырец (миллион тонно)	0,6	2,5	2,3	4,4	5,0
Үйсэлэгдэһэн мяхан (миллион тонно)	4,2	4,0	3,5	7,9	9,3
Һүн (миллион тонно)	29,3	26,5	32,3	57,2	64,7
Үндэгэн (миллиардаар)	9,2	9,6	7,5	23,6	28,7
Нооһон (мянган тонно)	157	129	147	317	361

Табан жэлнүүдэй үедэ бүхыдөө хүдөө ажахын продукциин дунда зэргээр жэлдээ абтаһаниинь хоёр хахад дахин шахуу ехэ болоо. Зүгөөр энэ үе соо ороной хүн зоной тоо 1,5 дахин олон боложо, тэдэнэй юумэ худалдажа абаха шадалайнь бүри ехээр ургаһан байхадань, харин хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын ургалта гээгдэжэ ябаа, тиигээд арадай ажахын хэрэгсэлнүүдые хүсэд хангажа бираагүй.

Хүгжэлтынь элдэб үенүүдтэ бэрхэшээлнүүдэй тохёолдодог байбашье, совет арадай ажахы улам бүри өөдөө дэбжэжэ ябаһыень харанат, нүхэдүүд. Манай экономикын амжалтанууд хадаа социалис байгуулалтын булюу һайн байһанай, ороной-нгоо дотоодын нөөсэнүүдые хэрэглэһэнэй ашаар, хүдэлмэришэд, таряашад болон интеллигенциин баатар ажалаар туйлагдаа.

Долоон жэлэй түсэбэй бэелүүлэгдэһэнэй гол дүнгүүдшье манай амжалтануудые гэршэлжэ үгэнэ.

Үнгэрэгшэ долоон жэл соо промышленна продукциин хэмжээн—84 процент, капитальна барилгын (барилга-хабсаралгын хүдэлмэри)—49 процент, элдэб транспортаар ашаа зөөлгэ—72 процент ехэ болоо. Хэрэглэлгэдэ болон нөөсэлэлгэдэ зорюулагдаһан национальна доход 53 процент ургаа. Арадай ажахын үйлэдбэриин гол фонднууд 1,9 дахин, тэрэ тоодо промышленностиинхи—2 дахин ехэ болоо.

Долоон жэлэй үедэ олохон шэнэ предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа, дэлхэй дээрэ тон томо домнонууд, коксово батарейнүүд, прокатна станууд, машина бүтээлгын ба химическэ заводууд, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин предприятинууд баригдаа, шэнэ түхэлэй хэдэн арбаад мянган машинанууд болон түхеэрэлгэнүүд хэгдээ, транспортын али бүхы түхэлнүүдые техническэ талаар шэнэдхэн һайжаруулха тушаа ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Манай наука гайхамшагта амжалтануудые туйлаа, Замбуулинние шэнжэлхэ, квантова электронико хүгжөөхэ тушаа, хатуу бодосой физикэ тушаа, полимернэ болон элдэб янзын полупроводниково материалнуудые бии болгохо тушаа, амгалан тайбанай хэрэгтэ атомна хүсэ хэрэглэхэ тушаа совет эрдэмтэд болон инженернүүдэй хэһэн хүдэлмэри, мүн бусад олон хүдэлмэри бүхы дээрээ мэдээжэ болоод, бүгэдэ нийтээр һайшаагдаа.

СССР-эй арадай ажахын индустриально-техническэ ургалтын үндэһэ һуури дээрэ манай оборонно промышленность али бүхы талaараа хэлбэришэгүйгөөр нарижан хүгжэжэ байна. Дайшалхы техникые бүтээлгын ургахатай хамта тэрэнэй шэнэ түхэлыень зохёохо ба нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ, манай буу зэбсэгэй дайшалхы болон техническэ шанарые һайжаруулгада ехэ анхарал хандуулагдаа. Мүнөө үедэ Советскэ Арми болон Уһан-Сэрэгэй Флот мүнөөнэй хүсэн түгэлдэр зэбсэгтэй болонхой.

Эгээл үндэр дээдэ шанартай дайшалхы техникэ байгуулдаг манай оборонно промышленностиин бэлиг түгэлдэр эрдэмтэд болон конструкторнуудаар, инженернүүд, технигүүд болон хүдэлмэришэдөөр бидэ омогорхонобди.

Советскэ Союз байгаалиин барагдашагүй шахуу баян нөөсэнүүдтэй. Манай гайхамшагта геологуудай шэн габьяата ажалаар элишэлэгдэһэн байгаалиин баялигуудай олдоһон нөөсэнүүдынь нилээд ехэ болоо. Мүнөө арадай ажахын саашанхи хүгжэлтые хүсэд хангахаар тиимэ ехэ баян нөөсэнүүдтэй болообди.

Долоон жэл соо СССР-эй хүн зоной тоо 23 миллион хүнөөр олошоржо, 232 миллион болоод байна. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тоо 56 миллионһоо 77 миллион хүрэтэрөө олошороо. Промышленностьда, хүдөө ажахыда, транспортда, барилгада мэргэжэлтэд нилээд ехээр олошороо, эрдэмэй, соёл культурын, гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдэй, мүн ухаан бодолой ажалай бусад хүдэлмэрилэгшэдэй тоо ехээр олошороо. Энэ хадаа доро дурдагдаһан мэдээнүүдһээ харагдана гэхэдэ:

	1926 оной тоо бүридхэлээр, тайлбарилан хэлэхэдэ, нэгэдэхи табан жэлэй эхилхын урда тээ	1959 оной январьда, тайлбарилан хэлэхэдэ, долоон жэлэй эхиндэ	1965 оной эсэстэ
Ухаан бодолой ажалай хүдэлмэрилэгшэд бүхыдөө (миллион хүнөөр)	2,6	20,5	25,3
Тэрэ тоодо тусхай дунда ба дээдэ эрдэмэй дипломтой мэргэжэлтэд (миллион хүнөөр)	0,5	7,5	12,1

Бар хүсөөрөө хүдэлдэг ажалшадай нийтэ эрдэмэйнь хэмжээн жэшээгүй өөдөө гараа. Һүүлэй долоон жэл соо дунда эрдэмтэй хүнүүдэй тоо промышленностиин хүдэлмэришэдэй дунда 45-һаа 58 процент хүрэтэр, тиихэдэ колхознигуудай дунда 23-һаа 31 процент хүрэтэр олошороо. Нийтын үйлэдбэридэ эхэнэрнүүд болон залуушуул угаа ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Долоон жэлэй үедэ, илангаяа 1965 ондо, ажалшадай ажабайдал һайжаруулха тушаа хэдэ хэдэн шухала хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ. Бүхыдөө орон дотор хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай дунда зэргээр һарын салин хүлһэн 1958 ондо 78 түхэриг байһанаа 1965 ондо 95 түхэриг хүрэтэрөө ургаа. Хэрбээ хэрэглэмжын нийтын фонднуудһаа үгтэдэг түлбэринүүд болон хүнгэлэлтэнүүдые хараада абабал, тэдээнтэеэ хамта хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай олзо доход 104 түхэригһөө 128 түхэриг хүрэтэр ургаа. 1965 онһоо колхознигуудые гүрэнэй пенсеэр хангахаар тогтоогдоо. Долоон жэлэй туршада гүрэнэй пенси абадаг хүнүүдэй нийтэ тоонь 20 миллионһоо 32 миллион хүн болотороо олошороо.

Һүүлэй жэлнүүдтэ гэр байрын барилгануудта ехэ анхарал хандуулагдаа. Долоон жэл соо городууд болон хүдөө тосхонуудта 17 миллион шахуу байрнууд ба хубиин гэрнүүд баригдаа. Энэ хадаа долоон жэлэй эхиндэ орон соохи байрын фондын 40 процент шахуунь болоно.

Арадай хэрэглэмжэ нилээд ехээр ургаа. Долоон жэл соо гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаагаар дамжуулан хүн зондо худалдагдаһан эд бараан 60 процентээр ехэ болоо.

Тиимэ болохолоороо, промышленна үйлэдбэриин нийтэ хэмжээн, транспортын ашаа зөөлгын эрьесэ гэхэ зэргын бусад шухалын шухала хэдэ хэдэн дүнгүүдээр түсэбэй даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ.

Тиигэбэшье хүдөө ажахын талаар даабаринууд дүүргэгдээгүй.

Долоон жэл соо хүдөө ажахын продукциин хэмжээн миил 14 процентээр ехэ болоо. Хүдөө ажахын гээгдэһэнэй шалтагаанууд КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленум дээрэ дэлгэрэнгыгээр харагдаһан, дутагдалнуудые усадхаха тушаа, хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые хурданаар хүгжөөхэ тушаа тодорхой хэмжээ ябуулганууд хараалагдаһан байна. Хүдөө ажахын гээгдэһэнэй шалтагаанаар хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиие хүгжөөхэ даабаринууд хүсэдөөр дүүргэгдэнгүй байшоо, энэнь национальна олзо доходой хурданаар ургалтада, ажалшадай материальна байдал һайжаруулгада һаад хүргөөгүй гэхын аргагүй.

Хүн зоной бодото олзо доходой ургалтын удааралга юунтэй холбоотойб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ ажалай бүтээсын ургалтын темп зарим тэды бага болоһон байна. Промышленностьда 1956—1960 онуудта ажалай бүтээсын ургалта жэлдээ 6,5 процент байһан аад, харин 1961—1965 онуудта—4,6 процент байгаа. Энэ гээгдэлые дабахын тулада боломжотой юумые дууһан хэхэ ёһотойбди.

Эндэ баһа уласхоорондын байдал зарим тэды үүргэ дүүргэһэн байна. Вьетнамда эзэрхэг түримхэй дай эхилээд, улам һүжэрөөжэ байһан США-гай гэмээр һүүлэй үедэ уласхоорондын оршон байдал нилээд хурсадаа. Энэ дайн ямаршье сагта бүри ехээр үргэдэжэ, бүгэдэ нийтын энхэ тэниглэн байдалда аюул тохёолдуулхаар байна.

Энээниие, тэрэшэлэн империалистнуудай эзэрхэг түримхэй бусад ябуулгануудые хараада абажа, КПСС-эй Центральна Комитет ба Советскэ правительство ороноо хамгаалгада зорюулагдаһан гаргашануудаа ехэ болгохо баатай болоһон байна.

Долоон жэлэй түсэбтэ зарим даабаринуудай дүүргэгдээгүй байһанай бусадшье шалтагаанууд бии. Долоон жэлэй түсэб соо гаргагдаһан алдуунууд ба эндүүржэ тоолоһон ушарнууд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Энэ хадаа илангаяа хүдөө ажахыда, мүн промышленностиин зарим һалбаринуудта хабаатай. Эдэ эндүүрэлгэнүүд хадаа ажахын орёо бэрхэтэй хэдэ хэдэн асуудалнуудые шиидхэлгэдэ бодомжогүйгөөр, дура зоргоороо хандаха ябадалһаа бүри һүжэрөөгдэһэн байна. Энэ хадаа арадай ажахын элдэб һалбаринуудай хоорондо, тэрэшэлэн һалбаринууд соонь шухала тэгшэ хүгжэлтэ хангаха ябадал хазагайруулһан байна. Хэдэ хэдэн ушарнуудта экономическа талaараа баримталагдаагүй, дүүргэгдэхээр бэшэ даабаринууд хараалагдаһан байна. Энээн дээрэһээ шэнэ табан жэлдэ зарим һалбаринууд тушаа 1970 оной даабаринууд урдынхиһаа нэгэ бага доогуур хараалагдана.

Экономическа асуудалнуудые шиидхэлгэдэ субъективизм гаргадаг ушарые парти хадаа ленинизмдэ харша, эрдэм болон практикын баримтануудые мэдэхэгүй, тоохогүй ябадал гэжэ буруушаагаа. Центральна Комитедэй октябриин (1964 оной), мүн удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд хадаа хүтэлбэрилгын энэ мэтын «арга методүүдтэ» эсэс табяа. Тэдэ шиидхэбэринүүд хадаа социалис байгуулалтые эрдэмэй ёһоор ударидаха ленинскэ гол ёһо гуримуудые һэргээн дэбжээгээ, мүнөө үеын эрхэ нүхэсэлнүүдтэй зохилдуулан хүгжөөгөө. Ударидалга болон түсэблэлгые социализмын бодото экономическа хуули ёһонуудай эрилтэнүүдтэй зохилдуулха, арадай ажахын түсэбтэ али бүхы нөөсэнүүд болон булюу һайн талануудыень коммунис байгуулалтада алба хэхээр элсүүлхэ ба зорюулха, олониитын творческо үүсхэлые улам бүри үргэнөөр бадаруулха хэрэгтэ Пленумэй шиидхэбэринүүд зорюулагданхай.

Долоон жэлэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүдые согсолжо байхадаа, экономикые хүгжөөлгэдэ угаа ехэ амжалтанууд туйлагдаа гэжэ хүсэд баримтатайгаар хэлэхэ байнабди. Социалис арадай ажахы хэмгүй ехээр ургаа, элдэб шэглэлтэй, олон һалбаритай болоо. Научно-техническэ дэбжэлтын, эрдэм болон техникын тон шэнэ туйлалтануудые нэбтэрүүлгын темп хурдан болоо. Советскэ Союзай нэрэ хүндэнь, уласхоорондын байдал улам бүри бэхижээ.

Социалис промышленностиин урда долоон жэлэй түсэбөөр табигдаһан ехэнүүд, орёо бэрхэнүүд зорилгонуудые шиидхэхэдээ манай гайхамшагта хүдэлмэриш̆эн анги ажалай ехэ шэн габьяа гаргаа, ушар ёһо һайн мэдэхэ байһанаа харуулаа. Колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэд туйлай ехэ үрэжэлтэй хүдэлмэри хээ, тэдэнэр баатар ажалаараа бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабажа, колхоз болон совхозуудайнгаа экономикые бэхижүүлнэ.

Эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд болон технигүүд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, арадай гэгээрэл болон элүүрые хамгаалгын хүдэлмэришэд—советскэ интеллигенциин бүхы отрядууд хадаа коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, оронойнгоо үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ, экономико болон соёл культурыень дэбжээхэ бүгэдэ арадай хэрэгтэ элитэ ехэ нэмэри оруулжа байна.

Олон миллион хүнүүдэй шэн габьяата ажал хадаа ажахын болон культурна байгуулалтын амжалтануудай шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Мүнөөнэйшье табан жэлдэ экономико болон соёл культурын хүгжэлтэдэ совет арадай шэнэ ехэ амжалта туйлаха байһаниинь дамжаггүй.

II. Шэнэ табан жэлэй түсэбэй гол зорилгонууд

Нүхэдүүд! Табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдэй проект арадай ажахын ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ ябадал хараална. Манай ороной материально-техническэ үндэһэ һуури табан жэлэй турша соо улам саашадаа хүсэн түгэлдэрөөр хүгжэхэ юм. СССР-эй экономическа болон өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадал ехэ болохо. Совет общество коммунизм байгуулха замаар нилээд урагшаа дабшаха байна.

Совет гүрэнэй бүхы экономическа политикын үндэһэ һуури шэнги шэнэ табан жэлэй түсэбэй теоретическэ үндэһэ һууринь марксистско-ленинскэ эрдэм һургаал мүн болоно. Табан жэлэй гол хараа шэглэл тодорхойлхо зуураа, парти хадаа коммунизм байгуулха тухай, социалис экономико, социалис гүрэн түрэ болон экономическа, социальна хүгжэлтын эрдэм ухаанай ёһоор хүтэлбэрилхэ тухай В. И. Ленинэй һургаалые хүтэлбэри болгодог. Тиихэ зуураа СССР-тэ социализм ба коммунизм байгуулгын дүй дүршэлые, бусад социалис оронуудай дүй дүршэлые парти хараадаа абана.

Мүнөө үеын научно-техническэ революциин шухалын шухала хараа шэглэл, мүн физикын, химиин, математикын, кибернетикын, биологиин болон бусад эрдэмэй элитэ ехэ нээлтэнүүд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ мүнөөнэй табан жэлэй гол хараа шэглэлдэ эли тодоор харуулагданхай.

Директивэнүүдэй проект дотор хэлэгдэһэнэй ёһоор, эрдэм, техникын туйлалтануудые бүхы хэмжээгээр хэрэглэһэнэй, нийтын бүхы үйлэдбэриие индустриальна аргаар хүгжөөһэнэй, тэрэнэй ашагтай байлгые, ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр промышленна үйлэдбэриие нилээд горитойгоор хүгжөөн дэбжээхэ, хүдөө ажахые тогтууритай хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, тэрээнэй ашаар арад зоной ажабайдалые горитойгоор һайжаруулха, бүхы совет хүнүүдэй материальна болон соёл культурын эрилтэ хэрэглэмжые бүри хүсэдөөр хангаха гээшэ табан жэлэй **экономическа гол зорилго** болоно гэжэ парти тоолоно.

Энэ зорилго бэелүүлхын тулада үнгэрһэн табан жэлэйхидэ орходоо хамтадхамал нийтын продуктын, национальна доходой, улад зоной бодото олзын ургалтын бүри ехэ темп туйлагдахаар хараалагданхай. Хамтадхамал бүхы нийтын продуктын хэмжээн 1,4 дахин ехэ болохо, үйлэдбэриин гол фонднууд 1,5 дахинһаа үлүүгээр, тэрэ тоодо промышленностьда —1,6 дахин, харин хүдөө ажахыда—1,9 дахин ехэ болохо юм. Национальна доходой хэмжээн 38—41 процентээр дээшэлхэ, ажалшадай бодото олзо (хүн бүхэндэ тоолон гаргахада) 1,3 дахин ехэ болохо байна.

Табан жэлэй түсэб ажахын болон эрдэмэй бата бэхи үндэһэ һууритай. Совет обществын улам ургажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэһээ уламжалан, манай экономикын мүнөө байһан хэмжээнһээ, нийтын үйлэдбэриие үргэдхэхэ бодото арга боломжонуудһаа уламжалан түсэбэй даалгабаринууд тодорхойлогдонхой.

Нөөсэлгыншье, мүн арадай хэрэглэмжыншье талаар нэгэн доро ургалта туйлаха ехэ хэмжээнэй зорилгонуудые бидэнэр шиидхэхэ болонобди. Эдэ зорилгонуудые имагтал нийтын үйлэдбэриин экономическа талaараа ашагтай байлгые дээшэлүүлһэнэй ашаар шиидхэжэ болохо юм. Энэ хадаа научно-техническэ дэбжэлтые хурдадхалгатай таһаршагүй холбоотой. Тиимэһээ бүхы арадай ажахые техническэ талaарнь түргөөр шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, тэрэнэй бүридэлые һайжаруулан хубилгаха, хуушарһан продукциие шэнэ, бүри һайн продукцяар саг соонь һэлгэхэ гэһэн хараа бодол хадаа шэнэ табан жэлэй түсэбэй онсо илгаань болоно. Нийтын үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудай саашанхи индустриальна хүгжэлтэ хараалагданхай.

Научно-техническэ туйлалтануудые үйлэдбэридэ түргөөр нэбтэрүүлхэ гээшэ нийтын ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ шиидхэхы арга нүхэсэлынь мүн болоно. Энээнгүйгөөр коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха зорилгые амжалгатайгаар шиидхэхын аргагүй бшуу. Эрдэм хадаа үйлэдбэриин ашаг үрэтэй байлгые хүгжөөхэ, дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туйлай ехэ үүргэ дүүргэдэг, хүнүүдэй үдэр бүриин эрилтэ хэрэглэмжые хангаха хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа оруулдаг, ажалай болон ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулгада туһалдаг юм. Эрдэмэй хэр зэргээр хүгжэһэнһөө, эрдэмэй шэнжэлэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ хэрэглэһэнэй хэмжээнһээ дэлхэйн хоёр байгуулалтын хоорондо хэгдэдэг экономическа мүрысөөнэй ябаса туйлай ехээр дулдыдадаг гээшэ.

Энээнтэй дашарамдуулан табан жэлэй түсэб дотор гүн шэглэлтэй, теоретическэшье, мүн эрдэмэй талаар бодото удха шанартайшье шэнжэлэлгэнүүдые бүри түргэнөөр дэлгэрүүлхэ, эрдэм, техникые хүгжөөхэ шухалын шухала, эгээл ехэ һайн ерээдүйтэй хараа шэглэлнүүдтэ хүсэ шадалаа, мүнгэ зөөриеэ хамтадхан хэрэглэхэ ябадал хараалагдаха ёһотой.

Научно-техническэ шэнжэлэлгэнүүд ерээдүйн сагта үйлэдбэриин хүгжэхэ тодо һонор хүгжэлтэ саг соонь тодорхойлхо, түрүү һайн шиидхэбэри үгэхэ ёһотой. Бүри ойрын сагта эрдэмэй шэнжэлэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ түргэнөөр, эгээл ашаг ехэтэйгээр нэбтэрүүлхэ хэрэгые түсэблэмэл ёһоор эмхидхэхэ, урмашуулха зохисотой һайн гурим байгуулха шухала. Эрдэмэй институдууд болон предприятинуудай хоорондо ажахын тоосооной сэхэ харилсаа холбоо хүгжөөлгэ хадаа эрдэмэй шэнжэлэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ бүри түргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ туһалха байһаниинь һэжэглэлтэгүй. Эрдэм болон үйлэдбэриин хоорондо таһаршагүй холбоо барисаа байгуулха гээшэ эрдэмэй эмхи зургаануудай, министерствэнүүдэй бэелүүлхэ сэхэ уялгань мүн.

Энергетикын саашанхи хүгжэлтын, мүн шэнэ конструкционно, барилгын болон бусад материалнуудые байгуулгын, үйлэдбэриие автомадаар зэбсэглэхэ ба хүтэлбэрилхэ асуудалнуудые оруулалсан, ашаг ехэтэй технологи байгуулгын научна үндэһэ һууринуудые зохёон табиха гээшэ шухалын шухала зорилго болоно.

Техническэ дэбжэлтэ бэелүүлхэ, эрдэм, техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад, техническэ бүлгэмүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ ба лэдбэриин техникые хүгжөөхэ, нарижуула руулха хэрэгтэ тэдэнэр бага бэшэ хубитаяа Ажахын, нийтын организацинууд манай ухаа хёогшод, уралан нарижуулагшад болон научн ческэ бүлгэмүүдэй гэшүүдэй ашаг үрэтэйгөө ябуулгаяа эрхилхынь тулада эгээл таатай зо хёохы эрхэ байдал байгуулха уялгатай.

Эрдэм, техникын туйлалтануудые үйлэдбэр гэнөөр нэбтэрүүлһэнэй, үйлэдбэриие тусхай мэ дэ оруулха, ажалаа эрдэмэй заабариин ёһоор хэхэ ябадал хүгжөөһэнэй, эрдэм мэргэжэлые шэлүүлһэнэй, экономическа урмашуулгые ехээ лэһэнэй ашаар ажалай бүтээсын ургалтын хурдадхаха гэжэ түсэб дотор хараалагдана хэдэг нэгэ хүн дээрэ тоолон гаргахада, ажала сын ургалтын жэлэй дунда зэргын темп 196 онуудта промышленностьда 4,6 процент бай 6 процент болохо, барилгада—5,3 процентын 6,6 процент болохо, хүдөө ажахыда хамтын талаар 3,7 процентын орондо 7 процент тухай юм.

Хүдэлмэришэдэй ажалые улам саашадань һа гохо, хүнгэдхэхэ, хүндэ хүшэр бар хүсэнэй ажа шинаар хэдэг болохо тушаа горитой хэмжээ нууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Мүнөө шина хүнэй имагтал бар хүсэнэй бэшэ, мүн бодолой ажалые нилээд хүнгэдхэхэ, энэ ажалы ашаг үрэ ехэтэй болгохо юм.

Мүнөө үеын техническэ хэрэгсэлнүүд арад хые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ бүри ехэ үүргэ ду болохо. Предприятинуудһаа мэдээсэлнүүдые жуулдаг хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдтэй ха бодолгын электронно машинанууд промышле барилга, транспортын хүдэлмэри үдэр бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо хэрэгтэ, түсэбт габаринуудай эгээл ехэ хэмжээе эрдэмэй ёһо дорхойлхо хэрэгтэ туһалха юм. Эдэ машинану инженернэ, экономическа, финансова тоо дые хэхэ хүдэлмэри дүүргэхэ, тоо бүридхэлые ехээр автоматизацилха, хүнэй хэдэг ажалые б тээсэтэй болгохо байна. Энэ техникые хүтэлбэ хэрэгтэ нэбтэрүүлхэ гээшэ арадай ажахын зорилго болоно.

Арадай ажахыдахи техническэ дэбжэлтэ бо дэмэй амжалтанууд хадаа орон дотор, мүн хил на хэгдэжэ байгаа эрдэмэй шэнжэлэлгэнүүд дүнгүүд тухай, үйлэдбэриин туйлалтанууд б онол аргануд тухай, ухаалан зохёолго ба ура рижуулгын дурадхалнууд тухай мэдээсэжэ һайнаар табигдаһан гуримһаа ехэнхидээ дулды

Орон дотороо научна мэдээсэлгын нийтэ ашаг үрэ ехэтэй гурим байгуулха болонобди. Т даа арадай ажахыда научно-техническэ туйла дые түргөөр нэбтэрүүлхэдэнь түсэблэлгын, ажа ганнуудта, эрдэм-шэнжэлэлгын организацинуу һалха байһаниинь элитэ. Манай шэнжэлэгшэд, рукторнууд хүдэлмэринүүдые үндэһэ баримта дабтан хэхэеэ болихо, саг болон эд зөөриие үлү гаргашалхаяа болихо юм. Эрдэмэй мэдээсэлты һайн, найдамтай гурим байгуулха хэмжээнүүд дэмтэдые хабаадуулан эрдэмэй ба техникын комитет зохёон хараалха уялгатай.

Научно-техническэ дэбжэлтэ продукциин һайжаруулгатай таһаршагүй холбоотой. Шана һайжаруулха гээшэ хуушарһан зүйлнүүдые ү риһөө эрид шууд болюулха, тэдэниие мүнөө эрилтэдэ харюусамаар лэ шэнэ зүйлнүүдээр һ гэһэн удхатай. Энэ хараа шугам һалбаринууд предприятинуудай табан жэлэй түсэбүүд дото һонороор харуулагдаха ёһотой. Мүнөөнэй таба дэ промышленность хадаа шанарайнгаа тала хэйн үйлэдбэриин мүнөө үеын хэмжээндэ хүр лэ байхаһаа гадна, энэ хэмжээнһээ үлүү шанартай продукциин шэнэ зүйлнүүдые бүри бүтээхэ ёһотой.

Гол фонднуудые, түүхэй эд, түлишэ, матери дые, ажалай болон финансова нөөсэ хэрэгсэл ухаансар зүбөөр хэрэглэхэ, продукци үйлэдбэ дэ гаргашалагдадаг бүхы гаргашануудые хороо шэ нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэтэй байлгые лүүлхэ хэрэгтэ туйлай ехэ удха шанартай. Маш тээлгэдэ болон металл болбосоруулгада хара лай прокадай удельнэ гаргашые 20—25 проц бага болгохо, промышленностьда түлишэ гар гын нормые 8—10 процентһээ бага бэшээр доош ха ябадал түсэб дотор хараалагдана. Энэ зо шиидхэлгэ табан жэлэй түсэбые дүүргэхэ ш эрхэ нүхэсэл мүн болоно: промышленностьда риальна гаргашануудые доошолуулгын процент национальна доходые миллиард хахад үлүүтэй ригөөр ехэ болгоно бшуу. Бидэнэр имагтал 197 8 миллион үлүүтэй тонно хара металлай алмаха ёһотойбди. Энэ хадаа тиимэ томо М горско металлургиин комбинадай жэл соо гаргаһантай адли болоно. Бидэнэр табан жэл ша соо 85 миллион тонно условно түлишэ, 40— лиард киловатт-час электроэнерги болон ороной зоной ашa туһада хэрэглэгдэхэ материальна олон баялигуудые арьбалха ёһотойбди.

Үйлэдбэриин фонднуудһаа эгээл ехээр аша абаха гээшэ (худалдагдаха продукциин тоого нарай талаар, ашаг олзын талаар) предприяти нэй хүдэлмэриие сэгнэхэ шухалын шухала хэм нүүдэй нэгэн болохо жэшээтэй. Ашагтай байлгы жээн (гол фонднууд болон эрьесын хэрэгсэлы хэмжээндэ ашаг олзын хэды шэнээн байһаниинь) приятинуудай табан жэлэй түсэбүүдые зохёон үедэ зүбөөр тодорхойлогдоһон байха шухала. бэриин фонднуудые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэг түлөө тэмсэхэ гээшэ ажахын-политическэ түрү ээлжээнэй удха шанартай, энэ тэмсэл ёһотойл арадай хэрэг болохо зэргэтэй.

Түсэбэй мүн лэ шухала зорилгонууд гэхэдэ: бэриин ба барилгын дүүргэгдээгүй хүдэлмэриин хэмжээе бага болгохо, толхогдоогүй түхеэ хэмжээе, худалдагдаагүй эд товарнуудай хэмж га болголго, барилгын ба шэнэ үйлэдбэри ашаглаха болзор хороолго, капитальна барилгы даруулга болоно.

Хамһабариин хүдэлмэринүүдые оньһожор үйлэдбэриин нэгэ жэгдээр хүдэлхэ, ажалай һайжаруулха, хүдэлмэришэдэй миин байлгые у ха гээшэ арадай ажахыда бии байгаа дотоод хэн арга нөөсэ болоно.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

...ҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(...рэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта)

...дукциин өөрынь үнэ нилээд хямдаруулха, бүхы ...рнин ашагтай байлгые ехэдхэхэ, тэрэ тоодо ...ленностиин ашаг олзые хоёр дахинhаа үлүү...дхэхэ ябадал Директивэнүүдэй проект ха... Энэ хадаа арад зоной материальна ажабай... hайжаруулха гол эшэ үндэhэн болоно ха юм.
...ктивэнүүдэй проект соо хараалагдаhанай ёhоор ...риие хүгжөөлгэ, тэрэнэй ашаг үрэ ехэтэй ...е дээшэлүүлгэ мүнөөнэй табан жэлэй турша ...нэй бэелүүлхэ социально-экономическа үргэн ...граммын үндэhэ hууринь болоно гээшэ.
...д зоной hуудал байдалые хурдан түргэнөөр ...руулга табан жэлэй түсэбэй шухалын шухала ...на зорилго мүн. Национальна доходой ехэ бо... зэргэ орон дотор улад зоной бодого олзонь ...охо юм. Энээнэй урда тээхи табан жэлэйхитэй ...када, бидэнэр шэнэ табан жэл соо хэрэглэмжын ... нилээд горитойгоор—36—39 процентээр ехэ ... аргатайбди. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, хэрэг...н фондын жэл соо дунда зэргээр ургаха ургалта ...н табан жэлэй турша соо 6,5 миллиард түхэ...hан hаа, 11 миллиард түхэриг болохо юм.
...д зоной hуудал байдал hайжаруулгада хэрэг... зөөри нөөсэнүүд 1970 ондо 1965 онойхитой са...а 59 миллиард түхэриг тухай ехэ болохо ёhо...

...н олон жэлэй турша соо арад зоной хэрэглэм...ілнүүдые үйлэдбэрилгэ үйлэдбэриин хэрэгсэл...е үйлэдбэрилгэhөө темпээрээ эли бодо гээгдэ...а hэн. Арадай ажахые хүгжөөхэ талаар түйлаг... хэмжээн болбол шэнэ табан жэл соо хүдөө ажа...үгжөөлгын темпые нилээд ехэдхэхэ, энэ тем... промышленностиие хүгжөөлгын темптэй дүтэр...огохо, харин промышленность дотор—хэрэг... зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ ургалтын ... үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрил... ургалтын темптэй дүтэрхы болгохо ябаhафаалха арга олгоно. Бүхы промышлен... валовой продукциин ниитэ дээрээ ... процентээр ургахадань, «А» группын про... үйлэдбэрилгэ 49—52 процентээр ехэ болохо, ... «Б» группын продукци үйлэдбэрилгэ 43—46 про... ехэ болохо жэшээтэй. Үнгэрhэн табан жэлдэ ...группын промышленна продукциин хэмжээн 58 ...нтээр ехэ болоhон, харин «Б» группынхи орой...6 процентээр ехэ болоо hэн. Тиимэ болохолоо...мүнөөнэй табан жэлдэ арадай ажахые тэнсүүлэн ...лгэ нилээд горитойгоор хубилгагдаха, үйлэд... хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын булюугаар ...жэ байхада хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэдбэ... аша туhада зөөри хэрэгсэл нэмээгдэжэ ...рилагдаха байна.
...мүнөөнэй уласхоорондын байдал хараадаа абан, ... Центральна Комитет, правительство хадаа ...е табан жэлдэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха ...шадалые улам бэхижүүлжэ байха, совет арадай ...ай байдал, амгалан ажал эзэрхэг түримхэйшүү...бдэхэеэ зүрхэлөө hаань, тэдээндэ бодошогүй ...а сохилто үгэхын тула өөhэдынгөө Зэбсэгтэ Хү...ые хүсэн түгэлдэр байлгаха байhаниинь ойлго... бэзэ даа.
...д зоной хэрэглэмжын ургалтын сэхэ дулдыда...албаринуудта, ондоогоор хэлэхэдэ, хүдөө ажа...үнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиие, худалдаймаае, гэр байра барилгые, улад зоной куль...ажаhуудалай эрилтэнүүдые хангадаг hалбари...а зорюулагдаhан үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые ...дахин ехээр үйлэдбэрилhэнэй; хүнгэн ба эдеэ ...й промышленностьда хэрэгтэй хүдөө ажахын ...й эдэй тогтууритай бааза байгуулhанай ашаар; ... промышленностиин, илангаяа машина бүтээл...а химиин продукциин ниитэ хэмжээндэ хэрэглэм... зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын хубиие ехэ болоhо...шаар арадай хэрэглэмжын зүйлнүүд бүри түр... үйлэдбэрилэгдэдэг болохо байна.
...лэдбэриин хэрэгсэлнүүдые нилээд hайнаар хэ...хэ гээшэ «А» группын продукци, «Б» группын ...кци үйлэдбэрилгын ургалтын темпые дүтэрхы ...хо шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Үйлэдбэ... хэрэгсэлнүүдые hайнаар ашаглаха бүримнай ...группын продукциин ургалтын багашье hаань, ... ниитын үйлэдбэриин, тэрэ тоодо хэрэглэмжын ...нүүдые үйлэдбэрилгын ургалтын хурдан түргэн ... хангажа болохо юм.
...нихэтэй хамта хэрэглэмжын зүйлнүүдые үйлэд...лгын ургалтые хурдадхалга—экономикоёо улам ...дань амжалтатайгаар хүгжөөхэ шухала эрхэ ...л мүн. Имагтал иимэ эрхэ байдалда үйлэдбэ... дэбжээхэ али бүхы материальна урмашалые хэ...хэ болонтой бшуу.
...бан жэлэй үшөө нэгэ шухала социальна зорил...гэхэдэ, город ба хүдөө тосхоной хоорондохи го...илгаануудые дабан гараха замаар улам саа...а урагшаа дабшалга, хүдөөгэй улад зоной мате...на болон соёл культурын, ажабайдалай хэмжээе ...ришэгүйгөөр дээшэлүүлгэ, тэрэниие городой улад ... ажабайдалай хэмжээнтэй дүтэрхы болгохо ябадал мүн болоно.
Хүдөө ажахы өөрынгөө үйлэдбэриин-техническэ ...эзнэй талаар промышленностьда бүри ехээр дү... болохо байна. Табан жэлэй турша соо хүдөө ...ыда үйлэдбэриин гол фондинууд хоёр дахин шахуу ...гдэхэ, нилээд горитойгоор шэнэлэгдэхэ, ажа...бүтээсын ургалтын темп промышленностиинхида ...оо бүри ехэ байха гэжэ хараалагдана.
...КПСС-эй ЦК-гай мартын, сентябриин Пленумүү...зохёоhон түсэблэлгын ба ажахые хүтэлбэрилгын ... арга методүүдтэ орохо гээшэ табан жэлэй түсэ...дүүргэхэ шиидхэхы эрхэ нүхэсэлынь болоно. Зо...юуб гэхэдэ, эдэ арга методүүдые хэлбэришэгүй... нэбтэрүүлхэ, түбэй газарhаа түсэблэмэл ёhоор ...бэрилгые бэхижүүлхэ, нарижуулан hайжаруул...эрээнтэй хамта ажахые хүтэлбэрилгын демокра...ка үндэhэ hууринуудые хүгжөөхэ, олониитын ...хы эдэбхи хэшээлые дэлгэрүүлгэдэ али бүхы ...ээгээр туhалха хэрэг болоно. Арадай ажахын бү...албаринууд болон шатануудта гүйсэд бүрин ажа...тоосоо нэбтэрүүлхэ ябадал хангаха шухала.
...Мүнөө үеын эрхэ байдалда манай экономист...та шэнэ, дээшэлүүлэгдэhэн эрилтэнүүд табиг... Шэнэ эрхэ байдалда эрдэмэй ёhоор ...блэлгын, ажахыгаа хүтэлбэрилгын тон шухала ...хэдэн асуудалнуудые эрдэмтэд зохёон шиидхэхэ ...но. Энэ ушар экономическа хүгжэлтые алишье ...баани гүнзэгыгөөр шудалха, ажахын байгуулал... бодото байдалые hайжаруулха талаар эрдэмэй ... үндэhэлэгдэhэн дурадхалнуудые бэлдэхэ гэ... эрилтэ табина.

Бүхы союзна республикануудай экономико болон соёл културые саашадань хүсэн түгэлдэрөөр дэбжээхэ гэжэ Директивэнүүдэй проект хараална. Тэрэ хадаа СССР-эй арадуудай хани барисаа болон аха дүүгэй харилсаа холбоо али бүхы хэмжээгээр бэхижүүлгэдэ зорюулагдадаг партиин ленинскэ национальна политикаhаа эшэ үндэhэтэй. Табан жэлэй турша соо РСФСР-тэ, Украинын, Латвиин ба Эстониин ССР-нүүдтэ промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 1,5 дахин ехэ болохо. Грузиин, Азербайджанай, Узбегэй, Киргизэй ба Туркмениин ССР-нүүдтэ—1,6 дахин, Белоруссиин, Казахай, Литвагай ба Молдавиин ССР-нүүдтэ—1,7 дахин, Таджигай, Армениин ССР-нүүдтэ—1,8 дахин ехэ болохо. Тиимэ болохолоороо, энээнhээ урагша промышленностиин багаар хүгжөөгдэжэ байhан республиканuудта промышленна үйлэдбэриин бүри хурдан түргэн ургалта хангагдаха юм.

Союзна республикануудай табан жэлэй түсэбүүд республика бүхэнэй экономическа онсо илгаанууд болон арга боломжонуудта түшэглэхэ, союзна республикануудай хоорондохи ажахын холбоо барисаа бэхижүүлхэ, нарижуулан hайжаруулха ябадал хараалха, СССР-эй аха дүү бүхы арадуудай аша туhые хараадаа абаха ёhотой. Өөрынгөө экономико болон соёл културые хүгжөөхэдөө, республика бүхэн тиигэжэ ниитэ-союзна зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ эгээл ехэ хубитаяа оруулха ёhотой. Эгээл энэ баримта хадаа социалис интернационализмын гол удхань, манай ороной бүхы арадуудай эбдэршэгүй хани барисаае улам саашадань бэхижүүлхэ үндэhэ hуури мүн гэжэ коммунистнууд - ленинецүүд тоолоно.

Союзна республиканuудта, ороной экономическа районуудта үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые ухаансар зүбөөр, эгээл ашаг ехэтэйгээр хубаарилан хүгжөөхэ гээшэ түрүүшын ээлжээнэй удха шанартай. Промышленна түүхэй эдэй, түлишын ба электроэнергиин түйлай ехэ нөөсэтэй байhан Ураалhаа зүүлжээ оршодог районуудта табан жэлэй турша соо промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриие ехэдхэхэ ёhотойбди.

Ороной зүүн зүгтэ ажахын байгуулалтые үргэн дэлисэтэйгээр эрхилхэ хэрэгтэй. Нефтиин, газай, хямда сэнтэй нүүрhэнэй, хара ба үнгэтэ металлнуудай рудагай болон бусад нөөсэнүүдэй ашаглагдажа байгаа, мүн шэнээр нээгдэhэн баялигуудай үндэhэ hуури дээрэ малтан абадаг, буйлуулан болбосоруулдаг предприятинуудтай олон hалбарита ажахын хэдэ хэдэн томо объектнүүд байгуулагдаха, түмэр ба автомобилиин шэнэ харгынууд, нефтегазопроводууд баригдаха.

Хара ба үнгэтэ металлай рудагаар, түлишын-энергетикын баялигуудаар, ой модоор, загаhаар болон байгаалиин бусад нөөсэнүүдээр баян Алас-Дурна зүгэй экономическа хүсэ шадалые табан жэлэй турша соо нилээд ехэ болгохо шухала.

Бидэнэр өөhэдынгөө экономикые бусад социалис оронуудтай нягта харилсаа холбоотойгоор хүгжөөнэбди. Табан жэлэй түсэбэй гол зорилгонуудые шиидхэлгэ дэлхэйн социалис байгуулалтын оронуудтай байгуулагдаhан экономическа харилсаа холбоое улам саашадань хүгжөөхэ ушар хараална.

Шэнэ табан жэлэй түсэб дүүргэлгэтэй холбоотой горитой ба орёо зорилгонууд партиин, бүхы совет арадай үмэнэ, партийна, советскэ, ажахын, профсоюзай болон ниитын бусад организацинуудай үмэнэ табигдана.

Олон түмэнэй революционно зохёохы үүсхэл бодотоор харуулдаг, коммунизм байгуулгада тэдэнэй хабаадалгын шухалын шухала түхэл маягуудай нэгэниинь болоhон социалис мүрысөө улам саашадань дэлгэрүүлхэ гээшэ табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада түрүүшын ээлжээнэй удха шанартай. Мүрысөөндэ хабаададаг олон миллион хүнүүдэй хүсэлэл оролдолго болон эршэ хүсые табан жэлэй гол зорилгонуудые шиидхэлгэдэ зорюулха, үльгэр жэшээгэй, түрүү дүй дүршэлэй эмхидхэхы хүсэндэ эгээл үргэн ехэ харгы зам гаргажа үгэхэ шухала.

Энээнтэй дашарамдуулан, даажа байhан хэрэгэйнгээ түлөө кадрнуудые үндэр ехэ харюусалгатай байхаар хүмүүжүүлхэдэнь, совет хүнүүдтэ оронойнгоо эзэн байhанай мэдэрэл нэбтэрүүлэн хүмүүжүүлхэдэнь партида туhалжа байдаг арадай хиналтын органууд тухай мүн лэ хэлэлтэй. Арадай хиналта үйлэдбэриин ба капитальна худэлмэридэ hомологдоhон мүнгэнэй ашаг үрэ ехэтэй байлгые дээшэлүүлхын түлөө, шэнэ техникэ нэбтэрүүлхын, продукциин шанар hайжаруулхын, гүрэнэй журам бэхижүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ үшөө эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёhотой.

Үйлэдбэрине хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые хабаадуулгада, арадай ажахын дотоодын арга боломжонуудые элирүүлгэдэ болон ашаглалгада социалис мүрысөөнэй, арадай хиналтын, үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй, арад ниитын зохёон байгуулха арга шадабариин бүхы түхэлнүүдэй туhалха аргатайгаар ажал хэрэгые эмхидхэхэ шухала.

III. Промышленность

Нүхэдүүд! Шэнэ табан жэл соо промышленна үйлэдбэри нэгэ хахад тухай дахин ехэ болохо.

Шэнэ табан жэл соо промышленностиин хүгжэлтын онсо илгаань иимэ байха гэбэл: тэрэнэй hалбариин бүридэлые, hалбаринууд хоорондын тэнсүүриие hайжаруулха; үлэмжэ түрүү, экономическа ехэ ашагтай hалбаринууд болон үйлэдбэринүүдые булюу түргэнөөр хүгжөөхэ; арадай бүхы ажахые техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлдэг, бүри шэнэ hайн продукци бүтээн гаргадаг hалбаринуудай хэмжээе ехэ болгохо; электронико, радиоэлектронно техникэ, атомна энергетикэ, сэбэр ба тон сэбэр материалнуудые үйлэдбэрилгэ, электронно-тоололгын машинанууд, синтетическэ материалнууд мэтын промышленностиин тон шэнэ hалбаринуудые нилээд үргэдхэхэ; хүдөө ажахые хэрэгсэлнүүдээр үлэмжэ хүсэдөөр хангаха, арадай хэрэглэмжын эд бараа үргэнөөр үйлэдбэрилгые бүхы хэмжээгээр үргэдхэхэ хэрэгтэ промышленностиие хандуулха ябадал болоно. Али али hалбаринуудай талаар эдэ ехэ дабшалтанууд арадай ажахын хойшолуулашагүй эрилтэнүүдтэ таарана.

Үйлэдбэриин улам ургажа байгаа хэмжээн хадаа промышленностиин хүдэлмэриин шанарай талын бүхы үрэ дүнгүүдые hайжаруулха, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые нилээд hайнаар ашаглаха, түүхэй эдэй, материалнуудай, түлишын гаргашануудые бага болгохо гэhэн эрилтэ табина. Энэ зорилго, нэн түрүүндэ, предприятинууд дээрэ, хүдэлмэриин газарта шиидхэгдэнэ. Тиихэтэй нэгэн хамта техническэ политикын гол шэглэлнүүдые тодорхойлходоошье энэ зорилгоhоо үндэhэлхэ зэргэтэй.

Техническэ дэбжэлтын ябасань үйлэдбэриин тусхай мэргэжэлэй хүгжэлтэhөө нилээд дулдыдана. Манайда промышленностиин тусхай мэргэжэлэй олон hалбаринууд, илангаяа машина бүтээлгэдэ болон металл үйлэдбэрилгэдэ байгуулагданхай. Зүгөөр hалбаринууд хоорондохи тусхай мэргэжэлэй үйлэдбэринүүдые хүгжөөхэ хэрэг үшөөл гээгдэhээр. Өөhэдтөө хэрэгтэй болодог бүхы зүйлнүүдые, шудхалаа, дабтамал түмэр, багажа зэмсэг болон бүхы технологическа зэбсэгжэлгые машина бүтээлгын олохон заводуудай өөhэдөө бэлдэдэг ушарые таараха зүйл гэжэ тооложо болохогүй. Шудхамал түмэр манайда 3 мянга гаран цехүүд дотор үйлэдбэрилэгдэнэ. Тэдэнэй дииилэнхи хубинь техническэ талаараа доодо хэмжээндэ байдаг, тэрэнэй эсэстэ продукциин өөрынь үнэ ехэ байдаг.

Иимэ байдалые эрид шууд хубилгаха хэрэгтэй. Табан жэлэй түсэбые зохёоходоо, Госплан бии байгаа үйлэдбэринүүдые тусхай мэргэжэлтэй болгохо, hалбаринууд хоорондын тусхай мэргэжэлтэй шэнэ предприятинууд болон цехүүдые байгуулха гэжэ хараалха ёhотой. Тэрэшэлэн машинанууд болон түхеэрэлгын запас частьнуудай тусхай мэргэжэлтэй үйлэдбэринүүдые үргэдхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулха шухала. Запас частьнуудые, детальнууд болон узелнүүдые үйлэдбэрилхэ хэрэг хүгжөөлгэ хадаа түхеэрэлгэ заhабарилгые үлэмжэ hайнаар эмхидхэхэ арга олгохо байна. Мүнөө энэ хэрэг хизааргүй үнэтэй болоно, жэл бүри энэ хэрэгтэ 10 миллиард хүрэтэр түхэриг гаргашалагдана.

Табан жэлэй шухала зорилгонуудай нэгэн хадаа энергетикэ болон түлишын промышленнностиие саашадань хүгжөөлгэ болоно. **Бүхы ороноо электрификацилха** гэhэн Ленинэй үзэл бодол мүн шэнэ табан жэлэй түсэбэйшье гол зүйл болоно. Табан жэл соо электрическэ энерги үйлэдбэрилгэ 70 процент тухай ехэ болохо. Ууралаар хүдэлдэг томо электростанцинуудые болон экономическа талаараа ашагтай гидроэлектростанцинуудые барилга энергетикые хүгжөөлгын гол шэглэл мүн болохо. Хэдэн арбаад ууралаар хүдэлдэг томо электростанцинууд ашаглалгада орохо; Ураалдахи Рефтинскэ, Украинадахи Углегорско мэтын айхабтар ехэ станцинууд баригдажа, энэ табан жэл соо тэдэ станцинууд дээрэхи түрүүшын агрегадууд хүдэлжэ захалха. Волго, Кама болон Днепр дээрэхи хэдэ хэдэн гидроэлектростанцинуудые барилга дүүрэхэ. Сибирьтэ дэлхэй дээрэхи эгээн томо Красноярска ГЭС барилга дүүрэхэ байна. Атомна электростанцинуудые барилга саашадаа хүгжэхэ.

Совет энергетикэ дотор үндэhэн ехэ техническэ хубилалтанууд болоно. Ууралаар хүдэлдэг электростанцинууд дээрэ шэнэ хүсэнүүд нэмээгдэхэдээ гол түлэб 300-300 мянган киловатт хүсэтэй энергетическэ блогуудые хүдэлгэхэ аргаар бэелүүлэгдэхэ. Тус бүридөө 500 мянган, 800 мянган киловатт хүсэтэй энергоблогууд хүдэлгэгдэхэ байна.

СССР-эй Европейскэ хубиин нэгэдэмэл энергетическэ системые байгуулга дүүрэхэ, Сибирьhээ, Казахстанhаа түбэй районуудта болон Ураалда электроэнерги дамжуулхын тулада 1,5 миллион вольт напряжениитэй саг үргэлжын ток дамжуулха электродамжуулгын лининүүдые барижа захалха, хүдөөгэй hуурин газарнуудай, колхозууд болон совхозуудай олонхиие гүрэнэй электрическэ системэнүүдтэ нэгэдүүлхын тулада хубаарилгын сеть хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана. Материальна үйлэдбэриин бүхы hалбаринууд дотор энерги хэрэглэлгэ нилээд ехэ болохо. Городой арад зоной ажаhуудалай хэрэгсэлдэ электрическэ энерги үгэлгэ 60 процентээр, тиихэдэ хүдөөгэй арад зондо үгэлгэ—гурба тухай дахин ехэ болохо байна.

Шэнэ табан жэл соо **түлишын промышленностиин** хүгжэлтэ нилээд үргэдхэгдэхэ, түлишын балансын доторой бүрилдэл саашадаа hайжаран ондоо болохо гэбэл: түлишын ниитэ үйлэдбэри дотор газай болон нефтиин хубинь 1965 ондо 52 процент байhанай **орондо**, 60 процент хүрэтэр ехэ болохо.

1970 ондо **нефть** абалгые 345—355 миллион тонно болгохо, **газ** абалгые 225—240 миллиард **кубическа** метр болгохо гэжэ хараалагдана. Нефть **абалгын** жэл бүриин ургалта 20 миллион гаран **тонно**, тиихэдэ газ абалгын ургалта—20 миллиард шахуу кубическа метр болохо. Нефть болон газ абаха **хүдэлмэринүүд** саашадаа ашаг үрэ ехэтэй болгогдохо байна. Нефть шахан абаха арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ, нефтиин хэдэн горизонтнуудые нэгэ скважинаар нэгэ доро ашаглаха болон бусад ашаг ехэтэй аргануудхэрэглэгдэхэ байна. Хэдэн горизонтнуудые хубаарилан нэгэ скважинаар ашаглаха аргые нэбтэрүүлхэдэ ашаглалгын скважинануудые үсөөрүүлhэнэй, үрэ ехэтэйгээр хүдэлгэдэг болоhоной ашаар табан жэл соо 400 миллион шахуу түхэригэй капитальна hомололгын мүнгэн алмагдаха байна.

Нефть абалга мүнөө нефтиин абтадаг газарнуудта гол түлэб ехэ болохо байна. Тиихэтэй хамта үгэ хэлэhэн делегадуудай зааhанай ёhоор, нефтиин болон газай шэнэ томо газарнуудые — Тюменскэ, Мангышлакска баялигуудые ашаглалга захалха. Баруун Сибирьтэ нефтиин болон газай баялигуудай шэнээр олдоhон газар дээрэ томо олзоборинууд байгуулагдаха; табан жэлэй эсэс багта эндэ Азербайджанай республикада мүнөө абтадаг хирын хэмжээтэй нефть абтаха байна. Магистральна газопроводуудай утань нэгэ хахад дахин ехэ болохо, ехэ диаметртэй соргонуудые хэрэглэhэнэй ашаар шэнэ газопроводуудай хүсэниинь нилээд ехэ болохо.

Хүдэлжэ захалhан газопроводой хоёр лини — Узбекскэ ССР-hээ (Бухараhаа) Ураал хүрэтэр, Игрим — Серов гэжэ газопровод Ураалай энергетическэ баазые бэхижүүлхэдэ, Ураалай шухалын шухала городуудые—Свердловск, Челябинск, Магнитогорск, Нижний Тагил, Орск, Серов болон бусадые хямда түлишөөр хангахада ехэ удха шанартай. Газ абахатай хамта олохон городуудай арад зоной ажабайдал hайжараа, олохон үйлэдбэринүүд дээрэхи ажалайнь шэнжэ хубилаа.

Энэ табан жэл соо Узбекистанhаа, Туркмениhээ, Тюменскэ областьhоо ороной түбэй районууд худар магистральна газопроводууд табигдаха, эндэ промышленна болон ажаhуудалай хэрэглэмжые газаар найдамтай hайнаар хангаха арга бии болгогдохо.

Нефть болбосоруулдаг предприятинуудай хүсэн нэгэ хахад дахин ехэ болохо. Нефтьпродуктнуудай шанар саашадань hайжаруулха гэжэ хараалагдана. Томодхогдоhон технологическа тодхолгонуудые нэбтэрүүлхэ гэжэ хараалагдана. Жэшээлхэдэ, нефть болбосоруулха талаар баригдажа байгаа тодхолгонуудай единичнэ хэмынь нэгэ хахад — хоёр дахин ехэ болохо. Энэ ушар хадаа удельнэ капитальна hомололгые бага болгохо, металл гаргашалгые хороохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

Нефтиин болон газай промышленностиие эршэмтэй шангаар хүгжөөхэтэй хамта шэнэ табан жэл соо мүн нүүрhэнэй промышленность хүгжэхэ байна. Нүүрhэ абалга 100 миллион шахуу тонноор ехэ боложо, 1970 ондо 665—675 миллион тонно болохо. Кокс болгогдодог нүүрhэнүүдые абалга үлэмжэ түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Нүүрhэнэй промышленность арадай ажахын үйлэдбэриин эрилтыешье, мүн арад зоной хэрэглэмжыешье эрхим шанартай нүүрhээр хүсэд хангаха ёhотой. Нүүрhэнэй бүхы гол бассейнүүд саашадаа хүгжөөгдэхэ. Нүүрhэ абалгын ажалые саашадань оньhожоруулха талаар ехэ хүдэлмэринүүд хэгдэхэ байна. Лавануud соо нүүрhэ обоолхо хүдэлмэриие оньhожоруулга гол түлэб дүүргэгдэхэ, хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньhожоруулга үргэнөөр ябуулагдажа, бүтээсые дээшэлүүлхэтэйгээ хамта шахтёрнуудай ажалай эрхэ байдалые нилээд hайжаруулха байна. Нүүрhэ абалгые газар дээрэhээ малтаха арга боломжые хүсэдөөр хэрэглэхэ зэргэтэй. Директивэнүүдэй проект дотор хараалагдаhан хэмжээнүүд нүүрhэ абалгаар заагдаhан ургалтые, хүдэлмэришэдэй тооe олошоруулангүйгөөр түйлаха арга олгохо байна.

Советскэ **металлурги** нилээд ехэ түйлалтануудтай. Хара металлурги дотор технико-экономическа хэдэ хэдэн үрэ дүнгүүдэй талаар бидэнэр үлэмжэ хүгжэнги капиталис оронуудые ахижа гараабди. СССР дотор дэлхэй дээрэхи эгээн хүсэтэ мартеновскэ болон доменно пеэшэнүүд, булад таhалгаряагүй шудхаха тодхолгонууд байгуулагданхай, металл хайлуулгын технологическа процессүүд нилээд hайжаруулагданхай.

Бидэнэр манай металлургиин техническэ хэмжээе мүн саашадаашье зоримгойгоор дээшэлүүлхэ ёhотойбди. Мүнөө байhанда орходоо үлэмжэ ехэ хүсэтэй металлургическа агрегадуудые, тус бүридөө 2700 кубическа метр хэмжээтэй доменно пеэшэнүүдые, электрын хүсөөр булад хайлуулгын томо пеэшэнүүдые, кислородно конвертернүүдые, оньhожоруулагдамал хүсэтэ прокатна стануудые табан жэл соо байгуулха гэжэ хараалагдана. Кислород, байгаалиин газ, офлюсованно агломерат болон түмэрэй үртэhэ үлэгдэлнүүдые хэрэглэн, металл хайлуулха үлэмжэ ехэ бүтээсэтэй арганууд болон технологическа процессүүд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна. Жэшээлхэдэ, 1970 ондо бүхы буладай табанай нэгэнhээ үлүүнь кислородно-конвертернэ аргаар үйлэдбэрилэгдэхэ. Табан жэлэй эсэс багта кислород хэрэглэлгэтэйгээр 60 миллион тонно шэрэм, 90 миллион тонно булад хайлуулагдаха байна.

Металлай шанарые hайжаруулха талаар томо хэмжээ ябуулганууд хараалагдана. Эрхим шанартай булад хайлуулга хэдэн дахин ехэ болоно. Прокадай, соргонууд болон метизүүдэй сортамент үргэдхэгдэхэ. Эрхим hайн зүйлнүүдые, хүйтөөр жэгдэлэгдэhэн листовой болон хүйтөөр hунаагдаhан сортовой прокат, нимгэн ханатай булад соргонуудые, проволоко үйлэдбэрилгэ ехэ болохо. Хүйтөөр жэгдэлэгдэhэн эрхим шанартай трансформаторна булад үйлэдбэрилгын хүсэн гурба дахин ехэ болохо. Прокадые хатуужуулдаг термическэ арга нилээд ехээр хүгжөөгдэхэ.

Үргэн листнүүдые халуун, хүйтэн аргаар дабталгын, жэбэрдэггүй, трансформаторна буладhаа листнүүдые, сагаан сан түмэрhөө листнүүдые халуун, хүйтэн аргаар дабтан үйлэдбэрилхэ цехүүдые Магнитогорско комбинат дээрэ, Челябинска, «Запорожсталь», Верх-Исетскэ, Ильичэй нэрэмжэтэ Ждановска заводууд дээрэ барилгые, монсогор зузаан буладуудые

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭН

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

болон 1420 миллиметр хүрэтэр диаметртэй соргонуудые үйлэдбэрилхэ стануудые бүтээлгэ тэрэшэлэн эрхим һайн зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ түхеэрэлгээр прокатна цехүүдые зэбсэгжүүлхэ хэрэгые Хара металлургиин министерство түргэдхэхэ зэргэтэй. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэ арадай ажахын ехэ удха шанартай. Металлай шанарые болон сортые һайжаруулха гэжэ Директивэнүүдэй проект соо хараалагдаһан ушар хадаа 1970 ондо 5 миллион үлүүтэй тонно прокат нэмэлтэ болгон үйлэдбэрилһэнтэй адли байна гэжэ хэлэхэдэ болоно.

Энэ табан жэл соо **үнгэтэ металлургишье** хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна. Алюмини үйлэдбэрилгые 1,9—2,1 дахин, зэд болон цинк — 1,6—1,7 дахин ехэ болгохо. Хара туулга, магний, сагаан туулга, никель, титан, вольфрам болон молибден концентрадуудые, тэрэшэлэн үнэтэ металлнууд болон алмазуудые үйлэдбэрилгэ нилээд үргэдхэхэ гэжэ хараалагдана. Рудагай түүхэй эдые комплексноор, үлэмжэ хүсэдөөр ашаглаха гэээшэ тусхай удха шанартай.

Химическэ промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, химическэ утаһануудые, пластическа зүйлнүүдые, синтетическэ дабирхайнуудые, синтетическэ каучук болон органическа синтезэй бусад продуктнуудые, ажаһуудалай химиин эд бараануудые болон ажаһуудалда шухала элдэб зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ үлэмжэ түргэнөөр хүгжэхэ байна. Табан жэлэй эсэс багта минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгэ жэлдээ 62—65 миллион тонно хүрэхэ, пластмассанууд болон синтетическэ дабирхайнуудые — 2.1—2,3 миллион тонно, химическэ утаһануудые үйлэдбэрилгэ — 780—830 мянган тонно хүрэхэ. Бүдүүдые, трикотаж болон хэмэл үһэтэй арһа үйлэдбэрилхын тулада синтетическэ материалнуудые бүтээн гаргалга нилээд ехэ болохо. Шинэнүүдэй корд химическэ утаһануудһаа бүхыдөө шахуу бүтээгдэхэ, загаһа барилгын губшуур болон хэрэгсэлнүүд, шүүрдэлгын, мүн бусад техническэ бүдүүд мүн лэ энэ утаһануудһаа гол түлэб бүтээгдэхэ байна.

Жэлдээ лавсанай 50 мянган тонно утаһа гаргаха синтетическэ утаһанай томо комбинат Могилев городто баригдахаар түсэблэгдэнэ.

Полоцко химическэ комбинат дээрэ жэлдээ 48 мянган тонно полиэтилен, 50 мянган тонно нитроной утаһа үйлэдбэрилхэ предприяти ашаглалгада оруулагдаха байна.

Натуральна каучугуудые һэлгэдэг эрхим шанартай каучугуудые үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэхи тон томо предприятинуудай нэгэн болохо Нижне-Камска химическэ комбинат хүдэлжэ захалха.

Чебоксарска химическэ комбинат барилга дүүрэжэ байна. Шэнэ зүйлэй будагуудые үйлэдбэрилхэ, ургаса хамгаалгын эрхим һайн химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ предприятинууд тэрэ комбинат дээрэ байгуулагдана.

Табан жэл соо химическэ продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн нилээд ехэ болохо. Зүгөөр зарим зүйлэй продукциин хэмжээн урда тээнь абтаһан шиидхэбэринүүд соо хараалагдаһанһаа нэгэ заахан бага байха юм. Энэ хадаа химидэ бага анхарал хандуулагдадаг болоо гэһэн удхатай бэшэ, харин ажал хэрэгтэ бодото зүбөөр хандаһан ябадал мүн болоно. Химическэ промышленностиин талаар урданай хараа түсэбүүд проектнүүдээр, технологическа зохёолтонуудаар, түхеэрэлгээр, барилгын организацинуудай хүсэнүүдээр хангагдадаггүй байгаа. 1965 ондо хүдэлгэгдэжэ захалһан химическэ үйлэдбэринүүд дээрэ проектнүүдтэ бии байһан алдуунуудай түхеэрэлгын дутуу дундануудай, барилгын дутагдалнуудай, предприятинуудай мэргэжэлтэй кадрнуудаар хангагдаагүй байһан дээрэһээ хүсэниинь тон багаар хэрэглэгдэдэг байшоо.

Химическэ продукциин шанарые һайжаруулгада, ассортиментыень үргэдхэлгэдэ, шэнэ химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ эмхидхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

Арадай ажахые техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлгэдэ болон ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ **машина бүтээлгэ** шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ.

Советскэ машина бүтээлгэ үндэр бүтээсэтэ техникээр арадай ажахын эрилтые хангажа шадамаар арга боломжотой. Машина бүтээлгын олохон заводууд элдэб зүйлэй олон тоото түхеэрэлгэ бүтээн гаргана. Тэдэнь техническэ шанарайнгаа талаар дэлхэйн эрхим зүйлнүүдэй хэмжээндэ хүрэнэ гэхэ гү, али тэдэнһээ үлүү байна. Жэшээлхэдэ, 1964 ондо Криворожско болон Челябинска металлургическа заводууд дээрэ хүдэлгэгдэжэ эхилһэн блюмингнүүдэй бүтээсэнь хилын саада тээхи айхабтар томо агрегадуудай бүтээсэһээ нилээд ехэ байна. Братска болон Красноярска ГЭС-үүдтэ зорюулагдан, дэлхэй дээрэхи эгээн томо гидротурбинанууд, тэдэнэй генераторнууд бүтээгдэн гаргагдаа, доменно деэшэнүүдтэ болон цементнэ промышленностьда зорюулагдаһан тон шэнэ түхеэрэлгэ, томо гэгшын экскаваторнууд бүтээгдэдэг болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ металл үйлэдбэрилгын мүнөө үеын автоматическа, полуавтоматическа 1300 гаран комплект лининүүд байгуулагданхай.

Гэбэшье, техническэ хэмжээгээрээ мүнөө үеын эрилтэһээ гээгдэһэн машинанууд болон түхеэрэлгые олохон заводууд бүтээн гаргажа үшөөл үргэлжэлһөөр байна. Нэгэ жэшээ харуулая. 1958 ондо ТЭ-10 гэжэ шэнэ тепловозуудай маяг бэлдэгдэһэн байгаа. Удангүй бүришье һайн тепловозууд байгуулагдаһан юм. Тэдэнэй хүсэниинь мүнөө олоороо үйлэдбэрилэгдэжэ байдаг ТЭ-3 гэжэ тепловозуудай хүсэнһөө нэгэ хахад—хоёр дахин ехэ байна. Долоон жэл үнгэрөө. ТЭ-10 түхэлэй тепловозууд үсөөнөөр гаргагдана, тиихэдэ үлэмжэ шэнэ түхэлэй тепловозууд бүтээлгэ мүнөө хүрэтэр орой эмхидхэгдээгүй. 1965 ондо ТЭ-10 түхэлэй тепловозууд хуушан ТЭ-3 тепловозуудта орходоо 4 дахин шахуу үсөөнөөр бүтээгдэн гаргагдаһан байна. Луганска, Харьковска, Коломенско заводуудай хүтэлбэрилэгшэд үлэмжэ хүсэтэй шэнэ тепловозуудые бэлдэхэ хэрэг болоногүйгөөр унжагайруулаа. Тиихэдэ «Электротяжмаш» гэжэ Харьковска заводой хүтэлбэрилэгшэд электротүхеэрэлгээр хангажа шадаагүй. Новочеркасска болон Тбилисскэ электровоз хабсаралгын заводууд дээрэ мүн иимэрхүү байдалтай.

Манай заводуудай бүтээн гаргаһан түхеэрэлгэ технико-экономическа шанарайнгаа талаар Эсэгэ ороной болон дэлхэйн эрдэм, техникын тон шэнэ туйлалтануудай хэмжээндэ байха ёһотой. Тусхайлбал, һайнаар оньһожоруулагдаһан, автоматизацилагдаһан түхеэрэлгэ олоор үйлэдбэрилхэ шухала хэрэгтэй болоно. Бүтээн гаргагдадаг түхеэрэлгын, нэн түрүүндэ энергетическэ блогуудай, доменно болон булад хайлуулгын үйлэдбэринүүдтэ хэрэгтэй агрегадуудай, химическэ болон нефть үйлэдбэрилдэг заводуудай тодхолгонуудай единичнэ хүсэнүүдые эгээн ехээр томодхолго үргэн далайсатайгаар ябуулха хэрэгтэй.

Конструкторска бюронуудай үүргые эрид шууд дээшэлүүлжэ, тэдэнние предприятинуудтай нягта холбоо барисаатай болгохо, конструкторнуудай зохёон байгуулха хүдэлмэридэ тэдэнэрэй өөрынгөө шадабари харуулхынь тулада һайн эрхэ байдал байгуулха, зохёоһон проектнүүд дотор конструктивна шиидхэбэринүүдэй һайн техническэ хэмжээ хангахын түлөө конструкторнуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй. Конструкторска хүдэлмэридэхи ехэ туйлалтануудые урмашуулха зэргэтэй. Шэнэ машинануудые түхеэрэлгэ болон приборнуудые үйлэдбэридэ саг соонь табихын тулада конструкторска хүдэлмэридөө хэзээ бүхэндэ бэлэдхэлгэтэй байха шухала.

Госплан болон Станок бүтээлгын, инструментальна промышленностиин министерство кузнечно-прессовэ түхеэрэлгын, үлэмжэ һайн металл отолдог станогуудай, илангаяа эрхим һайн станогуудай, тусхай агрегатна, үнгэлэлгын, мүлилгын станогуудай, автомат болон полуавтомадуудай, тэрэшэлэн автоматическа лининүүдэй булюу түргэн хүгжэлтые хангаха зэргэтэй. Программаар хүдэлгэгдэдэг станогуудые нилээд ехээр бүтээн гаргаха талаар хэмжээ абаха шухала.

Машина бүтээлгын министерствэнүүдтэй хамтадаа Стандартнуудай комитет машинануудай, приборнуудай узелнууд болон детальнуудые нарижуулан һайжаруулха тушаа, тэрэшэлэн технологическа процессүүдые нэгэ шэглэлтэй болгохо тушаа хүдэлмэри эмхидхэхэ зэргэтэй.

Прибор бүтээлгын заводуудые техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлхэ, мүнөө үеын приборнуудые, түрүүшын ээлжээндэ автоматизациин, технологическа процессүүдые хиналгын, зохёон тааруулгын хэрэгсэлнүүдые, зүбөөр хэмжэлгын приборнуудые ехээр бүтээн гаргаха хэрэгтэй болоно. Арадай ажахын техническэ хэмжээе дээшэлүүлхын тулада электронно тоололгын техникые үргэдхэхэ, тоололгын машинануудай шанарые һайжаруулха, шэнжэлгын, тоолон бодолгын, проектнэ хүдэлмэринүүдтэ, үйлэдбэриие хүтэлбэрилгэдэ туһалалгын хэрэгсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал хангаха шухала.

Арадай ажахын хэрэгсэлнүүдһээ үндэһэлэн, машина бүтээлгын һалбари бүхэнние хүгжөөлгын гол асуудалнууд Директивэнүүдэй проект соо тодорхойлогдонхой.

Энергетическэ, металлургическа, химическэ болон нефтяной машина бүтээлгэ, электронико болон радиотехникэ нилээд хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана. Трактор бүтээлгын болон хүдөө ажахын машина бүтээлгын үмэнэ ехэ зорилго табигдана. Автомобильна промышленность түргэнөөр хүгжэхэ ёһотой. Ашаанай автомобильнуудые бүтээн гаргалга 1,6—1,7 дахин, тиихэдэ хүнгэн автомобильнуудые бүтээлгэ —4 дахин шахуу ехэ болгохо гэжэ хараалагдана. Энээнэй түлөө бии байгаа заводуудые үргэдхэхэ, шэнэ автомобильна завод бариха хэрэгтэй болохо. Техническэ хэмжээнэйнгээ болон мэргэжэлтэ кадрнуудтай байһанайнгаа ашаар манай машина бүтээлгэ машинануудай болон түхеэрэлгын уласхоорондын дэлгүүр дээрэ амжалтатайгаар үрдилдэжэ шадамаар продукци бүтээн гаргаха уялгатай.

Хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностьда зорюулагдаһан түхеэрэлгэ бүтээн гаргадаг машина бүтээлгын һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ тусхай анхарал хандуулха хэрэгтэй.

Эдэ һалбаринуудтахи үйлэдбэриин хүсэ нилээд нэмээн арьбадхаха, ээрэдэг-нэхэдэг ба гоёодог үйлэдбэринүүдтэ, трикотажна, галантерейнэ, гуталай фабрикануудта, эдеэ хоолой ба мяха-һүнэй промышленностиин предприятинуудта шухала хэрэгтэй, бүтээсэ ехэтэй гурба мянга хүрэтэр шэнэ түхэлэй машинануудые олоор бүтээн гаргадаг болохо.

Хүндэ хүшэр хүдэлмэри оньһожоруулха машинанууд болон механизмуудые бүри олоор бүтээн гаргаха гэжэ табан жэлэй түсэб соо хараалха хэрэгтэй байна.

Предприятинуудай түхеэрэлгэ бүри һайнаар хэрэглэн, тодорхойлон хэлэбэл, тэрэ түхеэрэлгые бүри олон халаанда хүдэлдэг болгон, ашаглагдажа байгаа заводуудай продукци бүтээн гаргалгыень арьбадхахаар бага бэшэ арга боломжо машина бүтээдэг үйлэдбэридэ бии. Хүдэлмэришэдэй шэнэ кадрнуудые элсүүлхэнь хүнгэн болоо. Ушар юуб гэхэдэ, предприятинууд ашаг олзын зарим хубиие гэр байрынгаа фонд үргэдхэлгэдэ зорюулха аргатай болоно.

Шэнэ табан жэл соо **ой модоной, саарһанай, модо болбосоруулдаг промышленностьда** горитойхон хубилалтанууд болохо. Ой модоной, модо болбосоруулдаг промышленность мүнөө хүрэтэр үсөөншэг номенклатуратай зүйлнүүдые бүтээн гаргана, модоной ехээр хаягдаха ушар тохёолдуулагдана. Модые мүнөө сагай технологиин үндэһөөр болбосоруулдаг предприятинуудтахиһаа олонхидоо 3—5 дахин шахуу бага продукци кубометр модонһоо абадаг байнабди. Капитальна хүдэлмэридэ гэжэ һомологдоһон мүнгэн болбосоруулагдаагүй модо комплексно аргаар эдлэл болгохо хүсэ хангалгада зорюулагдаха ёһотой. Түүхэй эдүүдые бүри һайнаар ашаглаһанай үндэһөөр саарһа, целлюлозо, картон, модо-харуулай зомгоолоор, модоной-утаһалиг зүйлөөр хэгдэһэн плиткэ, столярна зүйлнүүд, спирт, дрожжо болон бусад продукци бүри ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ байна.

Илангаяа ороной зүүн зүгтэ модо болбосоруулдаг ехэ предприятинууд табан жэлэй турша соо баригдаха. Братскын модоной промышленна комплекс, Красноярска целлюлозно-саарһанай комбинат, Комсомольск-на-Амуре хотодохи целлюлозно-картоной комбинадай түрүүшын ээлжээнэй барилга тэдэнэй тоодо ороно. Сибириин, Алас-Дурнын районуудта 2,5 миллион шахуу тонно целлюлозо, 1,3 миллион шахуу тонно картон бүтээн гаргаха үйлэдбэриин хүсэн бии болгогдохо.

Картон, модон плиткэ, няамал фанерэ үйлэдбэрилгые ехэ болгохоор хараалһан даабари дүүргэгдээд байхадаа, 1970 ондо 60 миллион үлүүтэй кубометр хэрэглэлэй модо арьбалха арга олгохо юм.

Совет арадай байдал һайжаруулга арадай хэрэглэмжын эд товар бүтээн гаргадаг промышленностиин үмэнэ ехэ зорилгонуудые табина.

Хүнгэн промышленностиин талаар 300 шахуу ехэ предприятинуудые шэнээр бариха, мүнөө ашаглагдажа байһан 100 гаран предприятинуудые һэльбэн шэнэдхэхээр хараалагдана. Хүнгэн промышленностьдахи үйлэдбэрилгын жэл соохи дундуур темп 2,1 дахин түргэдхэгдэхэ. 1970 ондо 9,5—9,8 миллиард дүрбэлжэн метр бүд, 1,65—1,75 миллиард трикотажна хэрэгсэлнүүд нэхэгдэн гаргагдаха, 610—630 миллион паар арһан гутал оёгдохо. Трикотажна промышленностиие хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана. Табан жэлэй турша соо трикотажна 75 фабрика баригдахаар хараалагданхай. Жэл соо 120 миллион паар гутал оёхо хүсэтэй оёдолой 100 гаран фабрика барижа, ашаглалгада оруулха, гутал оёжо байдаг олохон фабрикануудые шэнэдхэн һэльбэхэ болонобди.

Бүтээн гаргагдадаг зүйлнүүдэй ассортиментын ехэхэн хубиие шэнэдхэхэ зорилго хүнгэн промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдана. Промышленность шэнэ, эд хэрэглэгшэдтэ һайшаалтай товарнуудые саг үргэлжэ бүтээн гаргаха, тэдэнние хүн зондо дурадхаха, тиин тэдэ товарнуудаа гүйсэтэй болгохо ёһотой.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэй хамтадаа хлопогой, нооһоной, лёной, арһанай, бусад түүхэй эдүүдэй шанарые һайжаруулхын тула шухала хэмжээ ябуулгануудые тодорхойлон хараалха, хүдөө ажахыда үйлэдбэрилэгдэдэг иимэ түүхэй эдүүдэй шанарай түлөө, тэдэнние бэлэдхэлэй пунктнуудта, промышленна предприятинуудта абаашажа тушаалгын түлөө харюусалгые тодо һонороор элирхэйлэн зааха зэргэтэй. Энээнтэй дашарамдуулан, зохихо эмхинүүдтэ транспортын хэрэгсэлнүүдые, амһартануудые үгэхэ, тиимэ түүхэй эдэй гутаха гү, али шанарайнь муудаха ябадал зайсуулхын тула шухала бүхы юумэ хэхэ тухайда түсэб дотор хараалагдаха ёһотой.

Химическэ промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд химическэ утаһануудай, шэрэ будагуудай хэмэл арһанай, сурхагуудай, бусад химическэ материалнуудай шанарые эрид дээшэлүүлхэ, шанар муутай түүхэй эдүүдые хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудта үгэһэнэй түлөө шанга харюусалга дааха ёһотой байна. Иимэ хэмжээнүүдые абаад байбал, промышленностиин бүтээн гаргадаг үргэ хэрэглэлэй эд товарай ассортиментые үргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные хямдаруулха, эд товарнуудай шанарые һайжаруулха арга олгохо.

Эдеэ хоолой олон янзын, эрхим шанартай зүйлнүүдээр хүн зониие үдэр бүри, таһалгаряагүй хангаха зорилго шиидхэхэ ёһотойбди. Эдэ жэлнүүдэй турша соо **эдеэ хоолой промышленностиин** продукци бүтээн гаргалгынь хэмжээн 1,4 дахин нэмэхэ.

Табан жэлэй һүүл тээшэ гүрэнэй нөөсын мяханай 1965 ондо 4,8 миллион тонно байһанай орондо 5,9—6,2 миллион тонно болгохо, сыр, һүнэй продукци үйлэдбэрилгые нилээд ехэ болгохоор хараалагдана.

Загаһа барилгые 1,5—1,6 дахин ехэ болгохоор багсаагдана. Энээнэй тулада загаһанай промышленностиин флодые загаһа баридаг мүнөө сагай ехэ суднануудаар һэльбэхэ гэжэ хараалагдана. Эдэнэй олонхинь тамаран ябажа, эрхим шанартай продукци үйлэдбэрилэн гаргадаг заводууд болоно. Загаһанай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө флодые бүри һайнаар ашаглаха, загаһанай продукциин өөрынь үные саг үргэлжэ хямдаруулха ёһотой.

Загаһа үдхэдэг нуур сөөрэм олоор бии болгохо гэжэ табан жэлэй түсэб соо хараалха хэрэгтэй. Гол мүрэнүүд, уһа сөөрэмүүд соохи загаһадай нөөсые сахин үдхэхэ хэрэг бүри һайнаар эмхидхэгдэхэ ёһотой. Гол мүрэнүүд, нуурнууд ба хаамал сөөрэмүүдые промышленна, коммунальна предприятинуудай сэбэрлэгдээгүй уһаар буртаг муухай болгоһон гэм зэмэтэй хүнүүд шанга харюусалгада хабаадуулагдахы тэй.

Эдеэ хоолой промышленность мүнөө шэнэ эр далда хүдэлмэрилжэ байна. Улад зон бүри ол зын товарнуудые хэрэглэдэг, эрилтэньшье ехэ байнхай. Элдэб янзын хүсэд буйлуулагдаагүй нүүдые, кулинарна зүйлнүүдые, жэжэхэнээр ба даһан продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрил лохо, консервын промышленностиин хүдэл шууд һайжаруулха шухала.

Үргэн хэрэглэлэй эд товар үйлэдбэрилгэ — ла хүндэтэй зорилго. Энээние дүүргэлтэ болго шэ партийна, соведэй, профсоюзай, комсомолой нүүдэй — бүхы олониитын саг үргэлжын хина ро байха ёһотой.

Нүхэдүүд! Сентябриин Пленумэй баталһа номическа шэнэ реформо промышленна пред нуудта нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ гэээшэ пром ностиие хүгжөөхэ түсэб дүүргэлгын шухала болоно. Бүхы дээрээ 300 мянга гаран хүдэлмэ алба хаагшадтай хэдэ хэдэн томо предприя шэнэ гуримда оруулагданхай. Хоёрдохи кварт бүхы дээрээ 700 мянга шахуу хүдэлмэрилэг олохон предприятинууд иимэ гуримда оруул байха. Тиигэһэнэй һүүлээр машина бүтээдэг хоолой промышленностиин, текстильнэ пром ностиин зарим хэдэн һалбаринууд шэнэ гуримда лагдажа эхилхэ. 1967 оной эхеэр шэнэ гуримда лагдаһан предприятинуудай хүдэлмэришэд, хаагшадай ниитэ тоонь промышленностьда а даг бүхы хүнүүдэй гурбанай нэгэ хуби шахуу лохо.

Түрүүшын хоёр бүлэг промышленна предп нууд шэнэ гуримда орохо үедөө 150 миллион т гэй сэнтэй промышленна продукци нэмэжэ үй рилхэ, түсэбһөө гадуур 56 миллион түхэригэй аш зо оруулха уялга абаһан юм.

Нэгэдэхи квартал соо шэнэ гуримда оруула предприятинуудай олонхинь продукци худа ашаг олзо оруулха ехэдхэгдэмэл түсэбөө лэн дүүргэә. Гүрэнэй бюджедэй олзо дох мээ. Үйлэдбэри хүгжөөлгын, материальна урма гын социально-культурна хэмжээ ябуулгануудай байра барилгын зохихо фонднууд предприяти бии болгогдоо. Хүдэлмэришэд, алба хаагшадай хүлһэн дээшээ гараа.

Ажалай шэнэ гурим материально-техническ галгые тодо һонороор эмхидхэхэ эрилтэ табина териально-техническэ хангалгын талаар СССР-нистрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитет ба ми ствэнүүд хангалгын зургаануудай хүдэлмэри роһоо дээрэ хүрэтэрнь һайжаруулха ёһотой.

Шэнэ гуримда оролго предприятинуудтахи а байдалые эли бодо хубилгана, ажалай б улам дээшэлүүлхэ, материалнуудые арьбалха, дукциин өөрынь үные хямдаруулха, шанарыень жаруулха талаар хүдэлмэрилэгшэдэй урмаша хэмжые ехэ болгоно.

Эдэ нөөсэ арга боломжонуудаа ёһотой һа хэрэглээд байгаа һаамнай,— иимэ арга боломж тон ехэ,— промышленностиин талаар табан жэл сэбэй даабаринууд дүүргэгдэхэһээ гадна, ү дүүргэгдэхэ гэжэ найдамтайгаар хэлэмээр хадаа манай хүдэлмэришэн ангиин, инженерн технигүүдэй, конструкторнуудай, промышленно бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ илалта болохо.

IV. Хүдөө ажахы

Хүдөө ажахы манай ороной экономикые хүгжөөлгэдэ онсо шухала үүргэ дүүргэнэ. Хүдөө ажахы хадаа арадай ажахын бусад һалбаринуудай ургалтые, ажалшадай хангагдамал байдалай дэбжэлтые нилээд тодорхойлдог юм.

Хүдөө ажахыда хабаатай табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүд КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые үндэһэ болгоно. Газар тарялангай, мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ нилээд ехээр нэмээхэ, тэрэнэй хүгжэлтын тон түргэн, тогтууритай темп хангаха гэээшэ хүдөө ажахын талаар гол зорилго болгогдожо, табан жэлэй түсэб соо табигданхай. Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэл соохи дундуур хэмжээе үнгэрэгшэ табан жэлэй үеын жэл соохи дундуур үйлэдбэрилгэтэй жэшэбэл, эдэ жэлнүүдтэ 25 процентээр дээшэлхэ ёһотой.

Орооһо тарая ургуулан абалга булюу түргэнөөр хүгжөөгдэхэ ёһотой. Орооһо тарянай жэл соохи дундуур абтасые 30 процентээр дээшэлүүлжэ, 167 миллион тонно болгохоор хараалагдана.

Хүдөө ажахын бусад продуктнуудые үйлэдбэрилэн абалгын жэл соохи дундуур хэмжээн иимэ болгогдохоор тухайлагдана:

— Саахарай свёкло 1961—1965 онуудта дунда жэшээгээр 59 миллион тонно байһанаа 80 миллион тонно болохо.

— Хлопок 1961—1965 онуудта 5 миллион тонно байһанаа 5,6—6 миллион тонно болохо.

— Хартаабха 1961—1965 онуудта 81 миллион тонно байһанаа 100 миллион тоннодо хүрэхэ.

— Мяхан 1961—1965 онуудта 9,3 миллион тонно байһанаа 11 миллион тоннодо хүрэхэ.

— Һүн 1961—1965 онуудта 65 миллион тонно байһанаа 78 миллион тоннодо хүрэхэ.

— Үндэгэн 1961—1965 онуудта 29 миллиард байһанаа 34 миллиард болохо.

Ургаса дээшэлүүлгэ — оровһо тарянай ажахые хүгжөөхэ шухала арга болоно. Энээнэй тулада түбхын түрүүн газар тарялангые элдүүрилгын шанар һайжаруулха, тэрэнээ эрдэм ухаанай заабариин үндэһөөр эрхилхэ шухала. Байгаалиин олон янзын баялигтай манай ороной асари ехэ дайда дээрэ газар тарялан эрхилдэг бүхы районуудта таарахаар аб адли ёһо гурим байха арганьгүй. Тэрэнээ нэгэ янзаар эрхилжэ огто болохогүй. Тиимэһээ хүдөө ажахын эрдэм ухаан, совхозууд болон колхозуудта хүдэлмэрилдэг мэргэжэлтэд, практигууд шиидхэхы үгэеэ хэлэхэ ёһотой болоно.

Оровһо тарая ургуулан абалга Украинын, Хойто-Кавказай, Центральна хара хүрьһэтэй областьнуудай, Поволжиин, Казахстанай, Сибириин районуудта саашадаа нилээд ехээр эрхилэгдэхэ ёһотой. Оровһото ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ ехэ нөөсэ арга боломжонууд эндэ бии байна.

Полиинь буртаг ногоондо ехээр дарагдаһан, нилээд горитой талмайнь һалхинда үлеэлгэн ха уһанда эдигдэн нурадаг шэнэ газарай районуу байдалда СССР-эй Хүдөө ажахын министе РСФСР-эй ба Казагай ССР-эй Министрнүүдэй дүүд онсо анхарал хандуулха зэргэтэй. Газар т лан эрхилхэ талаар эндэ богонихон болзор зохихо гурим хангаха, оровһо тарянай элбэг тогтууритай ургаса туйлаха шухала.

Россин Федерациин хара хүрьһэгүй нютаг Белоруссида, Прибалтикын республиканuудта раинын Полесье ба баруун областьнуудта хүдөө хын үйлэдбэри хүгжөөлгэ табан жэлэй турш шиидхэгдэхэ шэнэ зорилгонуудай нэгэн болоно ехэтэй газар хатааха, эхүүн шороб хүрьһэндэ с шохой шэнгээн шанаржуулха, минеральна үтэг гэ ба наг шэбхэ ехээр хэрэглэхэ, үбһэ ногоо элб тариха, бусад агротехническэ хэмжээ ябуулгану үргэн далайсатайгаар бэелүүлхээр хараалагдаа районууд нилээд ехэхэн хэмжээнэй нэмэлтэ һү оровһо тарая, бусад продуктнуудые үгэхэ байха шиигээр элбэг бусад нютагуудташье ехэхэн ан хандуулагдаха. Эдэ нютагуудта үтэгжүүлгэ х лээд байбал, нилээд ехэ хэмжээтэй, үнөөр хямда х ажахын продукци, илангаяа худалдагдаха ороо ехээр ябуулагдаха.

Үрэжэлөөр һайн хүрьһэтэй аад, гандадаг нуудта — Дунда Азида, Хойто-Кавказай зарим да, Поволжидо, Украинын урда зүгтэ уһалалгы дэлмэри үргэн ехээр ябуулагдаха.

Уһа шиигээр үлэмжэ ехэ нютагуудта газарай нойтые хатааха, гандадаг районуудай газарые хада, хүдөө ажахыгаа ашаг түгэсөөр хүгжөөхэ, һото ургамалнуудай хажуугаар хлопогой, саах свёклын, лёной, наран сэсэгэй, овощой, үрэ жэм дэй, виноградай, мүн олон жэлэй ногоонуудай та га үргэдхэхэ арга олгохо байна.

Малай ашаг шэмэ бүри ехээр абаха, тэ шанар һайжаруулха гэээшэ ехэ зорилго болоно. тэжээл элбэгээр бэлдэхэ, тиигэһэнэй үндэһөөр м ашаг шэмые дээшэлүүлхэ: малай шэгнүүр ба хүс мирые, һү һаалиин абтасые, ноoһоной хайшалаг ехэ болгохо, мүн малай ба шубуудай тоо толгойе олошоруулха гэээшэ дурсагдаһан зорилго шиид гол арга болоно.

Тиихын тулада малай тэжээл болохо ороо ряа, олон жэлэй, нэгэ жэлэй ногоонуудые улам е ургуулан абахын хажуугаар, хээрын сабшала ашаглалгада ехэ анхарал хандуулагдаха той. Эдэ сабшалан, бэлшээринүүдээ ша

(Үргэлжэлэлынь 5-дахи нюурта)

...НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1, 2, 3, 4-дэхи нюурнуудта)

...уулан һайжаруулха ехэ хүдэлмэри хэхын тула мүн...э һомолхо гэжэ түсэб дотор хараалагданхай. Энэ мүн...э зөөриеэ экономическа үрэ ехэтэйгээр гаргашалха ...рэгтэй. Гэхэтэй хамта, тэжээлэй ургамалнуудаар ...ээлэгдэһэн тарилгын талмайнуудые бүри һайнаар ...шаглаха шухала.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин программа гол түлэб...өө иимэ байна. Энэ программын дүүргэлтэ хангахын ...ула хүдөө ажахыда элдэб янзын техникэ олоор үгэхэ ...эжэ Директивэнүүдэй проектээр хараалагдана.

Тракторнуудые, хүдөө ажахын машинануудые бү...ээдэг манай үйлэдбэри мүнөө ороо̂һо таряа, сааха...ай свёкло, хартаабха, хлопок, кукуруза ургуулан ...балгые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулхын тула шу...хала машинануудые барандань шахуу бүтээн гарга...даг. Лён, овощ ба бусад ургамалнуудые тариха, ху...рааха, мал ажалай хүдэлмэри оньһожоруулха элдэб ...янзын машинанууд зохёогдожо байна.

Мүнөө ашаглагдажа байһан заводуудые шэнэдхэн ...ольбэхэ, шэнэ заводуудые, тусхайлан хэлэбэл, дви...гатель, агрегат, запчастьнуудые, бүтээн гаргадаг тус...хай мэргэжэлтэй заводуудые барихаар хараалагдана. Павлодарта (Казахай ССР) трактор бүтээдэг ехэ ...шэнэ завод ойрын жэлнүүдтэ баригдаха. Машина бү...тээгшэд тракторнуудай, комбайнуудай шанарые һай...жаруулха, тракторнуудай хүдэлхэ скорость ба хүсые ...бүри ехэ болгохо, түлишын гаргашые нилээд ехээр ...ороохо асуудалда онсо анхарал хандуулха ёһотой. ...нютаг нютагуудта ашаглагдаха арга боломжыень ха...рада абалсан, хүдөө ажахын бусад машинануудые...ые бүтээлгын талаар иимэ юумэ хэхэ хэрэгтэй.

Газар таряланда, мал ажалда хэрэглэгдэхэ бүри ...һон нарин олон янзын машинануудые бүтээдэг ...болохо, тракторнууд ба хүдөө ажахын машинануудта ...шухала запчастьнуудаар хүдөө ажахые бүрин ханга...хын тула тэдэниие олоор бүтээн гаргаха зорилго трак...торна, хүдөө ажахын машина бүтээдэг үйлэдбэриин ...хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдана.

Табан жэлэй турша соо колхозууд, совхозууд ...миллион 790 мянган гэхэ гү, али энэнэй урда тээхи ...табан жэлэйхиһээ 1,6 дахин олон тракторнуудые, ...миллион 100 мянган ашаанай автомобильнуудые, ...ороо̂һото ургамалнуудые хуряаха 550 мянган комбай...нуудые, мүн нилээд олон бусад техникэ ба түхеэрэл...гэнүүдые абаха байха. Тиигэһэнэй үндэһөөр колхо...зууд, совхозуудай ажалда элшэ хүсэ хэрэглэлгэ 1965 ...онойхитой жэшэбэл, табан жэл соо хоёр дахин ехэ ...болохо. Тэрэшэлэн хүдөө ажахын техникэ заһабарил...гын бааза бэхижүүлхэ, хүдөө ажахыда үгтэдэг ма...шинанууд, түхеэрэлгэнүүдэй энэ ехэ паркые зүбөөр ...хэрэглэхэ, бүтэн бүрин байлгаха хэмжээнүүдые ха...раалха шухала.

Химическэ промышленность минеральна үтэг...жүүлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгаяа жэл бүри ехэ ...болгохо байха.

Минеральна үтэгжүүлгэ колхоз, совхозуудта ...дахин ехээр үгтэхэ байха. Тиигээд техническэ ур...гамалнуудые минеральна үтэгжүүлгээр бүрин ханга...ха, ороо̂һото, тэжээлэй ургамалнуудай таригдаха га...зарта үтэгжүүлгэ нилээд ехээр хэрэглэгдэдэг болохо. ...үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэеэ ехэ болгохын хажуугаар, ...тэрэнэй шанар һайжаруулха, зөөхэ, хадагалха, хэрэг...лэхэ үедөө гээдэг, хороодог ябадал зайсуулха гээшэ ...ойшолуулшагүй шухала зорилго болоно.

Холимол тэжээл үйлэдбэрилдэг промышленность ...продукцияа 2 дахинһаа бага бэшээр үргэдхэн ...хэмээхэ байха. Тиихэтээ хамта белогоор элбэг тэ...жээлнүүд, тэжээлэй үрэ шанар дээшэлүүлдэг витами...нууд, антибиотигууд ба тэжээлэй холисонуудые буй...луулан гаргалга улам үргэдхэгдэхэ.

1970 ондо электрын элшэ хүсэ хүдөө тосхондо хэрэг...лэлгэ 60—65 миллиард киловатт-час хүрэтэр арьбад...гагдажа, 1965 оной хэм хэмжээнһээ 3 дахин үлүү, 1940 ...ондо бүхы ороной хэрэглэһэн электрын элшэ хүсэнһөө ...0 процентээр дээшээ болохо байна. Хүдөөгэй райо...нуудта электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг утаһа шэжэ...лэй утын хэмжээн 2 дахин тухай нэмэхэ, гүрэнэй ...энергосистемэнүүдһээ, электростанцинуудһаа колхо...зууд, совхозуудые электрын элшэ хүсөөр сэхэ хангал...гын удельнэ хэмжээн нэмэхээр хараалагдана. Элек...трын элшэ хүсэн хүндэ хүдэлмэри, илангаяа мал ...ажалдахи хүдэлмэри, оньһожоруулха үндэһэн болохо, ...тиихэтээ хамта хүдөөдэхи хүн зоной ажаһуудал һай...жаруулха гол нүхэсэл бололсохо ёһотой. Элдэб янзын ...электроприборнууд, аппарадууд, телевизорнүүд, ра...диоприёмнигууд, холодильнигууд, хубсаһа угаадаг ...машинануудые хүдөөгэй зоной гэртээ олоороо хэ...рэглэдэг болоһонһоо уламжалан, соёл болбосоролой ...хэм хэмжээн нилээд дээшэлнэ, хүдөө тосхоной ажал...адай байдалые улам һайжаруулна.

Байрын гэрнүүдые бариха, байрануудта газ хэрэг...лэдэг болохо, хото городой түхэлтэй һургуулинууд, ...больницанууд, кинотеатрнуудые бариха хүдэлмэри ...хүдөө нютагуудта нилээд үргэдхэгдэхөөр хараалаг...дана.

Хамтын ажахыһаа колхознигуудай оруулха олзо ...оршонь табан жэл соо 35—40 процентээр нэмэхэ гэ...жэ хараалагдана. Тэрэшэлэн хубиинь туһалбариин ...ажахынүүд тэдэнэй олзо оршын нэмэлтэ эшэ нүхэ...сэл болоно. Колхозуудтахи ажалай нормо тогтоолго, ...шамхидхэл ба түлөөһэн совхозуудта тогтониһон хэм ...хэмжээн, түхэл янзануудта бүри дүтэрхы болохо бай...на. Колхознигуудта һара бүри үгтэдэг ажалай түлөө...сэ хаа хаанагүй удаа дараалан тогтоохоор хараалаг...дана. Колхознигуудые пенсеэр хангалга хүдэлмэри...шэд, алба хаагшадай пенсеэр хангагдадаг эрхэ бай...далда дүтэрхы болгогдохо.

Хүдөө нютагуудтахи ажалай, ажаһуудалай эрхэ ...байдалай һайжаралга, хамтын үйлэдбэриһөө колхоз...нигуудай абадаг олзо доходой нилээд ехээр нэмэлгэ ...хүдөөгэй хүн зоной ажабайдалай хэм хэмжээе хото ...городуудай хүн зоной ажабайдалай хэм хэмжээндэ ...дүтэрхы болгохо гэһэн түүхэтэ зорилгын сэхэ шууд ...бэелүүлэгдэжэ байһанай гэршэ жэшээ болоно.

Тиин хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ программа бол хү...дөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын бата тогтуури...тай үндэр ургалта хангахаар хараална. Энэ программа бэелүүлэгдэжэ яһала шадагдахаар. Энээнэй бэелүүлэгдэхэдэ, колхозууд, совхозуудта угаа олон машина техникэ, химическэ ехэ үтэгжүүлгэ, электрын ехэ элшэ хүсэн үгтэдэг болохо. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажабайдалай хэм хэмжээе дээшэлүүлхын, тэдэнэй культурно-ажаһуудалай арга боломжые һайжаруулхын, үндэр ехэ бүтээсэтэйгээр ажаллаха талаар колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашалые бүри, ехэ болгохын тула парти, правительствын бэелүүлжэ байгаа хэмжээ ябуулганууд хүдөө ажахын үмэнэ табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ тон һайнаар нүлөөлхэнь лабтай. Тиин колхозууд, совхозуудтахи ажалай бүтээсые табан жэл соо 40—45 процентээр дээшэлүүлхэ гэһэн энэ ехэ зорилго шиидхэхэ яһала аятай зохид арга нүхэсэл хангагдана.

Хүдөө ажахын талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхын тула ехэ гаргаша хэхэ шухала болоно. Энэнэй тулада шухала мүнгэ зөөри түсэбөөр хараалагданхай. Гансахан үйлэдбэриин барилгада (газар хатааха, уһалха гаргашануудые оруулалсан), хүдөө ажахыда гүрэнэй зүгһөө үгтэһэн техникын түлөөһэндэ дүн хамта 41 миллиард түхэриг — урда табан жэлэйхиһээ 2 дахин тухай ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгын программа хадаа, жэшээлэн хэлэбэл, тракторна, хүдөө ажахын машина бүтээдэг үйлэдбэридэ, үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые үргэдхэхынь тула химическэ промышленностьда, энергетикэдэ, хүдөө ажахые хангадаг бусад һалбаринуудта гүрэнэй зүгһөө ехэ мүнгэ һомолхо эрилтэ табидаг байһые хараада абаха хэрэгтэй.

Капитальна хүдэлмэридэ гүрэнэй зүгһөө мүнгэ табихын хажуугаар, даб дээрэхи бодомжын ёһоор, колхозууд ажахыгаа үргэдхэхын тула 30 миллиард шахуу түхэриг өөһэдһөө һомолдог байна.

Энэ табан жэл соо колхозуудай жэл соохи дундуур олзо доход 1961—1965 онуудтахи жэлэй дундуур олзо доходһоо 40 үлүүтэй процентээр дээшээ болохо. Олзо доходойнь иимэ ургалта колхозуудай бүхы ба худалдагдадаг продукциин бүри ехэ бололгоор, колхозно продукциие худалдан абалгын талаар мартын Пленумэй тогтооһон шэнэ гуримуудаар, худалдалгын үнэ сэнгэй дээшэлһэнэй үндэһөөр, колхозуудта үгтэдэг үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдэй үнэ сэнгэй хямдаралгаар, тэрэшэлэн колхозуудһаа абтадаг олзын налогой суммын 2 дахин шахуу хороһон ябадалаар хангагдана.

Колхозуудай олзо доходойнь ургалта колхозойнгоо ажал хүдэлмэриин экономическа ниитэ үрэ дүнгүүдһээ дулдыдан, колхозник бүхэнэй олзо оршын ехэ болохо бодото арга боломжо хангана. Энэнь ниитын үйлэдбэриин, тэрэнэй һалбари бүхэнэй ашаг олзые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ колхозно олониитые урмашуулха онол арга болоно. Энэнь колхозно түхэлэй социалис хүдөө ажахын үндэһэ һуурииe улам батадхаха байна.

Хүдөө ажахын продукци ниитэ дээрэнь абалгада совхозуудай үгэдэг продукци нилээд һуури эзэлнэ. Совхозуудай хүдэлмэриие бүри ашагтай болгохо гээшэ мүнөө тон шухала зорилго болоно. Энэ зорилгоор совхозуудые түсэбөө шэнэ гуримай ёһоор зохёодог болгохо, тэдэнэй бүхы хүдэлмэридэ ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа байна. Эдэ хэмжээнүүд совхозуудай экономическа байдал улам һайжаруулхада, тэдэниие бүри тусгаар мэргэжэлтэй болгоходо, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулхада, совхозуудые хүдөө ажахын жэшээтэ һайн предприяти болгоходо туһалха байна.

Шэнэ табан жэлдэ бэлэдхэлэй болон худалдаа наймаанай организацинуудай материально-техническэ үндэһэ һуури улам бэхижүүлэгдэхээр хараалагдана, мүн колхозуудта, совхозуудта, бэлэдхэлшэдтэ транспортын хэрэгсэлнүүд бүри ехээр үгтэхэ, промышленна предприятинууд болон магазинуудтай колхоз, совхозуудай тон нягта холбоотой байха хэрэгые улам үргэдхэхэ гэжэ хараалагдана. Энэнь овощ, фрукт, бахчева ургамалнуудые болон бусад продуктнуудые эдеэ хоол хэрэглэдэг газартань гээлтэ хоролтогүйгөөр зөөжэ абаашаха, хүн зондо шэнэ, һайн эдеэ хоолой зүйлнүүдые улам элбэгээр үгэжэ байха, эдеэ хоолой зүйл бэлэдхэлгын гаргашануудые бага болгохо, колхозууд болон совхозуудта бага бэшэ нэмэлтэ олзо доход үгэхэ арга олгохо юм.

Колхоз, совхозуудтахи хүдөө ажахын үйлэдбэриин сезонно байһан тула, ажаллаха хүнүүдынь бүхы жэлэй турша соо хүдэлмэридэ хүсэд һайн хабаадуулагданагүй. Тиимэһээ хүдөө ажахын продуктнуудые эхин түрүүн буйлуулха, дахин буйлуулха, бусад продукци бүтээхэ хамһабариин предприятинуудые, тэрэшэлэн нютагай тус тус эрхэ байдалые хараадаа абажа, элдэб олзоборилго байгуулан хүгжөөхэ хэрэг экономическа талаараа таарамжатай байха юм. Энэ хадаа колхозууд, совхозуудта мүн лэ олзо доход үгэхэ, хүдөөгэй зондо нэмэлтэ түлөөһэ олгохо байна. Иимэ үйлэдбэринүүдые эмхидхэхын тула гүрэмнай колхозууд, совхозуудта шухала зэргээр туһа хүргэхэ байна.

Түүхэй эдтэй, мүн ажаллаха сүлөө хүнүүдтэй хүдөө нютагуудта эдеэ хоолой промышленностиин олохон һалбариин шэнэ предприятинуудые байгуулха шухала. Колхозууд болон совхозуудта хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудай сезоноор хүдэлмэрилхэ һалбаринуудые байгуулбал зохисотой юм.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ үйлэдбэриин ехэхэн программа хараалагдахаһаа гадна, мүн тус программые амжалтатайгаар бэелүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэл байгуулагданхай. Иигээд ерэхэдэ хүдөө ажахыда һомологдоһон түхэриг бүхэнэй экономическа һайн үрэ дүн үгэхын тула эдэ арга боломжонуудаа мүнөө шадажа хэрэглэхэ ёһотой.

Табан жэлэй бүри түрүүшын жэлые ороо̂һо таряанай болон хүдөө ажахын үйлэдбэриин бусад һалбаринуудай эрид хүгжэлтын жэл болгохыень партимнай бүхы колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые, агрономууд, механизаторнуудые, хүдөө ажахын бүхы мэргэжэлтэдые уряална. Тиин хүдөө ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбэй амжалтатайгаар бэелүүлгын бата һуури табигдаха юм.

V. Транспорт, хэлхеэ холбоон

Нүхэдүүд, промышленностиин, хүдөө ажахын хү...дэлмэриин амжалтань, ороноймнай бэеэ хамгаалха ...шадабариин улам бэхижэлгэнь мүн транспортһаа ехэ...хэн дулдыдана. Тэрэшэлэн олон миллион ажалшаднай поезд, теплоходуудай, автобус, самолёдуудай эмхитэй һайнаар ябажа байхые хүсэнэ.

Ашаанай бүхы эрьесын 70 гаран процентнь түмэр замаар зөөгдэнэ. Манай түмэр зам жэлһээ жэлдэ улам ехэ боложо байгаа ашаануудые амжалтатайгаар зөөнэ, тиихэ зууряа хүдэлмэришэдэйнгөө тооe олон болгоногүй. Энэнь шэнэ техникэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар, энээнэй үндэһөөр ажалай бүтээсые ехэ болгоһоной ашаар туйлагдаа. Мүнөө бүхы ашаануудай 85 процентнь электровозуудаар, тепловозуудаар шэрэгдэнэ. Электровоз, тепловоз мэтын шэнэ хэрэгсэнүүдээр ашаа шэрэдэг болоходо түмэр замай хүдэлмэринь, экономиконь, түмэр замшадай ажалай эрхэ байдалынь тон ехээр хубилаа.

Директивэнүүдэй проектын ёһоор, түмэр замай транспортда ехэхэн капиталовложени һомологдохоор хараалагдана. 1970 он болотор түмэр харгынуудта электровоз, тепловозуудаар ашаа шэрэдэг болгохо хэрэг гол түлэб түгэсхэгдэхэ юм. Ашаа шэрэдэг хэрэгсэлнүүд мүнөөнэй тон хүсэтэ локомотивуудтай, ехэ ашаа тээхэ вагонуудтай болохо. Олохон харгынуудые бүри ехээр ашаа зөөдэг болгохо хэмжээнүүд абтаха гэбэл, хоёрдохи замууд баригдаха, станцинууд үргэдхэгдэхэ, автоматика хэрэглэгдэдэг болохо байна.

Ниитэ дээрээ 1600 гаран километр утатай, Кунград—Макат, Гурьев—Астраханиин шэглэлдэ шэнэ түмэр харгынууд баригдахаар хараалагдана. Дунда Азиһаа ороноймнай Европодохи хуби руу ошохо шэнэ харгы гаргахада Мангышлак хахад аралай нефтеэр тон баян газар бүри түргэнөөр ашаглагдадаг болохо юм.

650 километр утатай түмэр зам Тюмень—Тобольск—Сургудай район хоорондо татагдаха юм. Энэ түмэр зам Тюмениин областьдо нефть абадаг промышленностиие хүгжөөхэдэ, бүхы районие юрэнхыдэнь хүгжөөхэдэ ехэ удха шанартай байха.

Барнаулһаа Кустанай хүрэтэр Дунда Сибириин магистраль баригдажа дүүрэхэ байна. Энэнь Кузбасс Ураал хоёрой хоорондохи транспортна холбооe улам һайжаруулха, хэтэрхы ехэ ажалтай Сибириин гол магистралиин хүдэлмэриие хүнгэдхэжэ үгэхэ байна.

Түмэр замай транспортын дотоодын арга боломжонуудые ашаглаха ябадалда ехэ анхарал табиха хэрэгтэй. Харин тиимэ арга боломжонууд бага бэшэ бии юм. Жэшээнь, предприятинуудта, далайн болоод гол мүрэнүүдэй портнуудта вагонуудай удаан зогсодог ябадал бага болгохо мэтын иимэ ехэ арга боломжо абаад үзэебди. Ашаа тээхэ, буулгаха хүдэлмэриие оньһожоруулаа һаа, ашаа өөрөө буулгадаг хэрэгсэлнүүдые түмэр зам дээрэ нэбтэрүүлээ һаа, контейнернүүдэй байгууламжые улам нарижуулаа һаа, предприятинуудта дүтэлэн ошодог замуудые бүри һайжаруулаа һаа, вагонуудай миин зогсожо байдаг ябадал нилээн бага болохо һэн. Ашаа тээлгэ, буулгалгын гаргашань транспортна бүхы гарза гаргашануудай гурбанай нэгэ хуби тухай болодог, энэ ушарые харадаа абаа һаа, дээрэ дурсагдаһан зүйлнүүд экономическа талаараа шухала удха шанартай асуудал болоно.

Бодомжогүйгөөр ашаа шэрэдэг ябадалые али болохоор бага болгоо һаа, ехэхэн арга боломжо олдохо байна. Түсэб зохёодог, мүн ажахын зургаанууд хадаа эд бараа эльгээгшэд худалдан абагшад хоёрой хоорондо зохид һайн транспортна холбоо байгуулха, жэлэй туршада ашаа тээлгые бүри тэгшээр хубаарилан бэелүүлхэ, түмэр замай, уһан замай, автомобильна болон бусад зүйлэй транспортын хүдэлмэриие зүбөөр тааруулан эрхилхээр хараалха ёһотой.

Транспортын тариф шэнээр хаража үзэхэ байна. Тиихэ зуура ашаа тээлгэеэ элдэб янзын транспортын хоорондоо экономическа талаараа зүбөөр хубаарилгые, транспортын бүхы хэрэгсэл бүри һайнаар ашаглалгые транспортна тариф урмашуулха ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ советскэ далайн флот хүсэ ехэтэ, мүнөөнэй тон олон суднануудтай болоо. Далайн флодоор ашаа зөөлгэ долоон жэл соо 2,5 дахин ехэ болоһон байна. Далаймнай флот манай гадаадын худалдаа наймаае капиталис хүлһэнэй дэлгүүр наймаанһаа дулдыданхай бэшэ байдаг ябадал хангана.

Гадаадын худалдаа наймаа хүгжөөхын тула, эрье шадарай флодоор ашаа зөөлгэ улам үргэдхэхын тула далайн флодой тоннажые саашадань ехэ болгохо хэрэгтэй. Директивэнүүдэй проектын ёһоор, ехэ ашаа түргэнөөр тээдэг оньһожоруулагдаһан суднануудые бүтээхэ, портнуудые хүгжөөхэ, оньһожоруулха тушаа ехэ хүдэлмэри хэхэ, судна заһабарилгын заводуудые байгуулха гэжэ хараалагдана.

Мүн гол мүрэнэй транспортын талааршье флодые олон болгохо, портнуудые хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана. Энэ хадаа Сибириин, Алас Дурнын промышленна шэнэ районуудые тон түргэнөөр ашаглахада ехэ удха шанартай байха юм. Волго, Кама, Днепр мүрэнүүдээр бүри ехэ ашаа шэрэдэг болоо һаа, Балтиин, Каспиин, Хара далайнуудай хоорондо сэхэ харилсаа холбоо бии болгоо һаа, ороноймнай Европын хубиин түмэр харгынуудай ажал хүнгэдхэгдэжэ, ниитэ хэрэгсэлэй олохон ашаанууд бүри хямдаар зөөгдэдэг болохо һэн. Тиихэ зуура, түмэр замшадай болон гол мүрэнэй замшадай хоорондо харилсаатайгаар, нягта һайнаар ажаллаха, элдэб янзын ашаануудые суг зөөхэ ябадал үргэдхэхэ, портнуудта ашаа бүри түргэнөөр абаашаха хэрэг хангаха гээшэ тон шухала байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ трубопроводагаар дамжуулан зөөдэг транспорт ехээр хүгжэбэ. Энэ транспортын ашаа шэрэдэг шадабаринь долоон жэл соо дүрбэ үлүүтэй дахин ехэ болоо. Нефтиие соргоор урадхуулан абаашалгын өөрынь үнэ сэн түмэр замаар ашаа шэрэлгэһээ 2—3 дахин хямда байна. Манайда угаа ехэ трубопроводанууд байгуулагданхай. Жэшээнь, Туймазы—Омск—Красноярск—Иркутскын хоорондо ниитэ дээрээ 3,6 мянган километр утатай трубопровода, мүн Татарай АССР-эй районуудһаа Польшо, ГДР, Чехословаки, Венгри хүрэтэр хамта дээрээ утаашаа 4,5 мянган километрэй «Дружба» гэжэ нефтепровод, Альметьевск—Горький—Рязань—Люберцын хоорондо хамта дээрээ 1150 километр шахуу утатай нефтепровод байгуулагданхай.

Мүнөөнэй табан жэл соо утаашаа 37 мянган километр тухай нефтепровод болон газопроводуудые бариха гэжэ хараалагдана. Энэнь 1970 ондо нефтиин зүйлнүүдэй хахадһаа үлүүень холын олзоборилгонуудһаа трубопроводагаар урадхуулан абаашаха, мүн шулуу нүүрһэнэй болон бусад зүйлэй түлишын орондо газ нилээд ехээр хэрэглэдэг болохо арга олгохо байна.

Түмэр зам, хүүргэ, трубопровода бүтээхэ тусхай мэргэжэлтэй томо томо организацинууд манайда байгуулагданхай. Үндэр мэргэжэлтэ хүнүүдтэй, техническэ талаараа һайнаар хангагданхай тэдэ организацинууд ороноймнай шэнэ районуудай бэрхэтэй эрхэ байдалда барилгын орёо хүшэр хүдэлмэринүүдые хэнэ. Барилгашадай ёһотойл баатарлиг ажалые манай арад үндэрөөр сэгнэһэн байха юм. Мүнөөнэй табан жэлдэ урдаа табигдаһан ехэхэн шэнэ зорилгонуудыешье барилгашаднай баһал амжалтатайгаар шиидхэхэ гэжэ бидэ найданабди.

Директивэнүүдэй проектын ёһоор, автомобильнуудые тон олоор бүтээхэ гэжэ хараалагдана. Хэдэн янзын ажал хэдэг автомашинануудай хажуугаар автомобильна паркмнай тон олон тусхай машинануудтай болохо юм. Автомобильнуудай ашаа шэрэлгын дунда зэргын хэмжээн ехэ болохо байна. Хүн зоной улам дээшэлһэн эрилтые хангахын тула мүнөөнэй түхэлэй автобусууд, хүнгэн машинанууд нилээд олоор бүтээгдэхэ юм.

Үнгэрэгшэ долоон жэл соо автотранспортна ажахынуудые бэхижүүлхэ, автомобильна транспортын техническэ үндэһэ һуури байгуулха, ашаануудые нэгэ газарһаа шэрэлгэ хүгжөөхэ тушаа ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Энэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Мүнөө ашаанай автомобильнуудай хахад шахуунь миин хооһон һула ябана, мүн ашаа тээхэ, буулгаха үедэ машинанууд удаан зогсоно. Түсэблэлгын шэнэ гуримда ороһон автотранспортна ажахынуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлынь юу харуулнаб гэбэл, машинануудай удаан миин зогсодог, ашаагүй һула ябадаг ушарые тон бага болгохо бодото арга боломжо бии гэжэ эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Автомобильнуудай нилээд хубинь удаан саг соо заһабарида байна. Иигэжэ миин байлгые эгээн бага болгохын тула машинануудай заһабарилгын эмхидхэл ба технологиие нарижуулха, машина заһадаг заводуудые автотранспортна ажахынуудые запчастяар бүри һайса хангаха, тэдэнэй шанар һайжаруулха, хэрэгтэй соонь покрышкэнүүдые үгэхэ шухала. Энээнэй тухайда СССР-эй Госплан, Автомобильна промышленностиин министерство, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд һаналаа табиха уялгатай.

Үнгэрэгшэ табан жэлдэ утаашаа 63 мянган километр тухай хатуу хушалтатай автомобильна харгы бариха гэжэ хараалагдана. Энээнһээ гадна нютагай олзо доходые хэрэглэн, предприяти, колхоз болон совхозуудай зөөреэр нилээд ехэ нэмэлтэ юумэ хэжэ болохо байна.

Долоон жэлэй туршада агаарай транспорт сүм шэнэлэгдэбэ. Агаарай транспорт мүнөө үеын түргэн ниидэдэг самолёдуудаар баян болонхой. Гражданска авиаци орон соогуураа холо газарта пассажирнуудай нилээд хубиие зөөнэ, Советскэ Союзые дэлхэйн 38 оронтой агаараар холбодог саг үргэлжын замуудтай байна. Мүнөөнэй табан жэлдэ агаараар ашаа зөөлгэ 1,8 дахин тухай ехэ болохо юм. Энээнэй тула мүнөө үеын самолёдуудые бүри олоор бүтээхэ, шэнэ аэропортнуудые бариха гэжэ хараалагдана. Пассажирнуудые бүри болбосон ёһоор хангадаг болохын тула, агаарай транспортаар улам ехэ ашаа зөөдэг болохын тула агаарай гражданска флодой хүдэлмэрилэгшэд үшөөл ехэхэн юумэ хэхэ зэргэтэй.

Транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй урда ехэ зорилгонууд табигданхай. Транспортын бүхы һалбаринуудай эмхитэй һайнаар, нарин нягтаар хүдэлмэрилхэ ябадалһаа табан жэлэй түсэбэй амжалтатай дүүргэлтэ нилээд дулдыдаха байна. Транспортын хэрэгсэлнүүдые бүри һайнаар ашаглан, транспортна ашаа зөөлгын үнэ сэн хямдаруулаа һаа, ниитын үйлэдбэриин бүри ашагтай байха ябадалда туһа болохо юм. Манай экономикын саашадаа хүгжэхэ программа бэелүүлгэдэ транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдынгөө хубитые оруулха байһаниинь дамжаггүй.

Директивэнүүдэй проектын ёһоор, хүн зониие хэлхеэ холбооной элдэб янзын али бүхы зүйлнүүдээр бүри һайса хангаха хэдэ хэдэн хэмжээнүүд хараалагдана. Хэлхеэ холбооной олон утаһатай кабельна болон радиорелейнэ хүсэтэ лининүүдые татаха, автоматизированнэ нэгэдэмэл сеть байгуулха гэжэ хараалагдана. Энэнь телефоной саг үргэлжын, найдамтай холбоо хангаха, мүн олон янзын мэдээсэл дамжуулха арга бии болгохо юм. Хүн зоной байдаг гэрнүүдтэ оруулагдаха телефонуудай тоо хоёр дахин тухай олон болохо байна. Сибириин, Алас Дурнын, Дунда Азиин холын районуудые хангахын тула радио дамжуулгын хүсэтэ станцинууд байгуулагдаха юм. Телевизионно станцинууд нилээд олоор баригдаха байна. Тэдэ станцинууд ороноймнай бүхы шахуу районуудта телевидениин программануудые дамжуулха арга олгохо юм. Газарые тойроод ниидэдэг хэмэл одонуудай аргаар центральна телевидениин программанууд Магаданска областьдо, Камчаткада, Сахалинда, Яхад болон бусад холын районуудта хүрэтэр дамжуулагдадаг болохо байна.

Арадаймнай ажахы болон соёл культурын түргэнөөр хүгжэжэ байһан, хүн зоноймнай эрилтын улам ехэ боложо байһан дээрэһээ али олон янзын, хэлхеэ холбооной хүдэлмэриие горитойгоор һайжаруулха хэрэгтэй. Энээнэй тулада хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд научно-техническэ дэбжэлтэ хангамаар али бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ ёһотой.

VI. Капитальна барилга

Нүхэдүүд! Шэнэ табан жэлдэ капитальна хүдэлмэринүүдтэ бүри ехэ мүнгэ зөөри һомологдохоор хараалагдана. Тиимэһээ мүнгэ зөөриие барилгада тон ашагтай һайнаар хэрэглэхэ асуудал түрүү зэргын удха шанартай болоно.

Үнгэрэгшэ долоон жэл соо капитальна барилга һайжаруулхын тула бага бэшэ юумэн хэгдэбэ. Барилгашадай, хабсаргагшадай туйлаһан амжалта бүгэдэндэ мэдээжэ. Мүнөө хадаа шиидхэгдээгүй зорилгонуудта, хүдэлмэриие эмхидхэхэ, түсэблэхэ, түлэблэн зохёохо ябадалда гарадаг дутагдалнуудта, эдэ дутагдалнуудые зайсуулха аргануудта анхаралаа ехээр табиха ёһотой.

Мүнгэ зөөриие олон тоото барилгануудаар сасан тараажархидаг ябадал эгээн ехэ дутагдал байһан ба мүнөөшье тиимэ зандаа үлэнэ. Энээнһээ шалтагаалан, ашаглалгада орохо олохон барилганууд мүнгэ, хэрэгсэлнүүдээр хангагдадаггүй байна. Хэдэ хэдэн ушарнуудта техническэ документациин байдаггүй дээрэһээ гү, али тэрэнэй муу шанартай байһан дээрэһээ барилгада һаад тойбо болодог байгаа. Ба-

(Үргэлжэлэлынь 6-дахи нюурта)

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1, 2, 3, 4, 5-дахи нюурнуудта)

рилгануудые түхеэрэлгээр хангаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэдэг hэн.

Проектнэ организацинууд муу шанартай проектнүүдые зохёодог байhан, барилгануудай нютагай үнэ сэн тодорхойлходоо ехэ алдуу гаргадаг байhан юм. Олохон барилгануудай, илангаяа электростанцинуудай талаар түрүүшын сметнэ үнэ сэн хүсэд үндэhэ баримтагүйгөөр, бодомжогүйгөөр тодорхойлогдодог бэлэй. Тэрэнэй эсэстэ бодото сэнгынь нилээд үнэтэй болодог байhан, тиимэ барилгануудые дүүргэхын тула нэмэлтэ мүнгэ зөөри ехээр hомолхо хэрэгтэй болгододог hэн. Хэдэ хэдэн ушарнуудта мүнөө бодхоогдожо байгаа предприятинуудай, илангаяа химическэ болон целлюлоз-саарhанай промышленностиин предприятинуудай проектнүүд дотор хүсэд hайнаар бодомжологдоогүй технологическа хүдэлмэринүүд, хуушарhан түхеэрэлгэнүүд хараалагдадаг байгаа. Энэнь барилгын дүүргэгдэхэ, барилгые ашаглаха болзор, мүн шэнэ предприятинуудай hомологдоhон мүнгэ зөөриингөө ашые харюулха ябадал хангадаггүй hэн.

Тэрэшэлэн барилгые эмхидхэлгэдэшье горитойхон дутагдалнууд үсөөн бэшэ бии: тэндэ ажалай бүтээсэ бага байна, машина, механизмууд хангалтагүйгөөр ашаглагдана, хүдэлмэриин саг ехээр гээгдэнэ.

Капитальна барилгые түсэблэхэ, хинаха организацинууд бэедээ даалгагдаhан даалгабаринуудые дүүргээгүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Шэнэ табан жэлдэ капитальна барилгын талаар нилээд ехэ зорилгонууд табигдана. 1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахыда 310 миллиард түхэриг ниитэ дээрээ капитальна барилгада hомологдохо гэжэ хараалагдана. Энэнь hүүлшын табан жэл соо hомологдоhон мүнгэ зөөриhөө 47 процентээр ехэ болоно. Тиихэ зуура гол фонднуудые ашаглалгада оруулха ябадал үнгэрэгшэ табан жэлэйхидэ орходоо 1,5 дахин тухай ехэ болохо юм.

Арадай ажахын техническэ талаараа хүгжэхэ, мүн ажалшадай материальна байдалай hайжарха ябадалай шиидхэхы зэргээр дулдыдадаг промышленностиин hалбаринуудай капитальна барилгада нилээд ехэ мүнгэ зөөри hомологдохо юм. Энээнэй урда тээхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, химическэ промышленностьда хоёр дахин шахуу ехэ мүнгэ зөөри, хара металлургида 70 процент тухай ехэ мүнгэ зөөри, энергетикэ, машина бүтээлгэ болон түлишын промышленностьда —50 процентээр ехэ, хүнгэн, эдеэ хоолой, загаhанай промышленноотьда—84 процентээр ехэ мүнгэ зөөри hомологдохо байна.

Энээнhээ гадна үйлэдбэриин хүгжэлтын, мүн банкын кредидэй дахин байгуулагдадаг фондын ашаар мүнөө ажаллажа байгаа предприятинуудые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлгын хэрэгтэ зорюулагдаха мүнгэ зөөриин хэмжээн мүн лэ ехэ болохо байна.

Капитальна барилгын түсэбүүдые дүүргэхэ, барилгануудые ашаглалгада оруулгын болзор нарин нягтаар, заатагүй сахиха гээшэ үйлэдбэриингөө түсэб дүүргэлгын, тэрэшэлэн арадай ажахын бүхы hалбаринуудай жэгдэ зүбөөр, таарамжатай зохидоор хүгжэлгын гол шухала эрхэ нүхэсэл мүн.

Капитальна барилгын талаар нэгэн шухала зорилго гэбэл, түсэблэлгынгөө гурим hайжаруулха, капитальна барилгада зорюулагдаhан мүнгэ зөөрие технико-экономическа талаарнь зүбөөр үндэhэлэн харуулха ябадал мүн гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Дүй дүршэл, экономическа шэнжэлэлгэ дээрэhээ иигэжэ харагдана: үйлэдбэриин шэнэ барилгануудай тон бага гаргашатайгаар, богони болзор соо ашаглалгада оруулагдахын тула мүнгэ зөөри эгээн түрүүн мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинуудые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлгэдэ, бодхоогдожо эхилhэн барилгануудые улам түргэнөөр дүүргэлгэдэ зорюулха хэрэгтэй. Али нэгэн барилга эхилхэдээ тэрэнээ экономическа талаарнь тон нарипаар баримталан бодожо үзэхэ шухала.

Мүнгэ зөөри хубаарилгын түсэбүүдые табихынгаа урид капитальна барилгада хэрэгтэй гол шухала түхеэрэлгэ, материалнуудай, мүн барилга-хабсаралгын эмхинүүдэй барилгануудай баланс зохёохо ёhотой.

Мүнөө табан жэлэй түсэбые барилга хэжэ байгаа бүхы предприятинуудта жэл жэлээр хубаарилан зохёохо байна.

Энэнь бүхы үе соо барилга бүхэнэй ямараар бүтээгдэхэ, саашанхи боломжонуудые хараалха арга барилгын эмхинүүдтэ олгохо юм; предприятинууд ерэхэ жэлнүүдэйнгээ хүдэлмэридэ саг соогоо бэлдэхэ, түхеэрэлгээ хаhа болзортонь захиха аргатай болохо юм. Түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэдэг барилганууд табан жэлэй туршада гэжэ хараалагдаhан бүхы мүнгэ зөөриин хэмжээгээр hомологдожо байха, тиин барилгануудаа үлэмжэ богони болзор соо ашаглалгада оруулха аргатай болохо юм.

Түсэблэлгын организацинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй урда ехэхэн зорилго табигдана. Манай промышленность тон шэнэ технологическа хүдэлмэриин үндэhөөр, эгээн түрүү hайн материалнуудай ашаар, мүн бүтээсэ ехэтэй машина, автоматика үргэнөөр ашаглажа хүгжэхэ ёhотой. Түсэблэлгын организацинууд дэлхэй дээрэ туйлагдаhан бүхы шэнэ, түрүү зүйлнүүдые хараадаа абаха, наука, техникын эгээн hүүлэй үеын туйлалтануудай ёhоор предприятинуудаа байгуулхын тула мүнөөнэй тон hайн техническэ арга хэрэгсэлнүүдые ашаглаха уялгатай.

Мүнөө хүдэлдэг заводуудта абтагша продукциhаа нилээд hайн шанартай, ехэ хэмжээнэй продукциие килограмм түүхэй эд, материал бүхэнhөө шэнэ предприяти болгоной абахын тула тиимэ hайн технологиие проектнүүд соогоо уридшалан хараалха ёhотой. Шэнэ проектнүүд капитальна барилгануудта hомологдодог мүнгэ зөөрийе бүри ашагтай hайнаар хэрэглэхэ ябадал хангаха ёhотой.

Промышленностьда үлэмжэ хүсэтэй агрегадуудые хэрэглэбэл, эгээн таарамжатай байна гэжэ дүй дүршэл дээрэhээ харагдана. Энэнь ехэ экономическа ашаг олзо үгэхэ юм. Жэшээлбэл, агрегат бүхэнэйнь 200 мянган тонно шэгнүүртэй агрегадуудтай 800 мянган тонно ниитэ хүсэтэй синтетическэ аммиагай завод бүтээхэдэ мүн лэ иимэ хүсэтэй аад, 100 мянган тонно хэмжүүртэй агрегадуудтай завод бүтээhэндэ орходоо 25 процентээр хямда байха юм. Нефть болбосоруулдаг промышленностьда үйлэдбэриин түхеэрэлгэ бүхэнэй хүсые хоёр дахин ехэ болгоо hаа, барилгада мүнгэ hомололгын жэшээтэ хэмжээе 20—25 процентээр бага болгохо. ажалай бүтээсые хоёр дахин дээшэлүүлхэ арга олгоно.

Проект-сметын хэрэгые эрид hайжаруулхын тула проектнүүдэй шанарай түлөө, барилгын сметын үнэ сэнгые зүбөөр тодорхойлхын түлөө түсэблэлгын эрганизацинуудай харюусалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Шэнэ табан жэлдэ гэр байрын барилгада ехэхэн мүнгэ зөөри hомологдохоор хараалагдана. Тэрэ зөөрие эгээн ашагтай hайнаар хэрэглэхын тула гэр байра түсэблэлгэ, барилгада бии байгаа ехэхэн дутагдалнуудые зайсуулха ёhотой.

Архитекторнүүд болбол хүн зониие зохид hайн байра hуудалтай болгохо хэрэгтэ анхаралаа бүри ехээр табиха, квартирануудые улам hайнаар түсэблэхэ, үлүү мүнгэ зөөри сохом гаргашалангүй байрын болон ниитын гэрнүүдые газаа талаhаань бүри hайнаар шэмэглэн гоёохо ёhотой.

Барилгые машина, механизмуудаар улам hайса хангаха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин подрядна арга заатагүй хэрэглэхэ ёhотой. Мүн түрүү арга методүүдые, ашаг ехэтэй технологиие оролдосотой hайнаар, түсэбэй ёhоор нэбтэрүүлхэ, барилганууды материально-техническэ талаарнь хангалга бүри hайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Барилгын шанар эрид hайжаруулха, барилгын болоод илангаяа гоёолто шэмэглэлгын хүдэлмэридэ ажалладаг хүдэлмэришэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ шухала.

Барилгын материалнуудай промышленность болбол хана хэхэ хүнгэн шанартай, гаргаша багатай материалнуудые, гоё, бүхэ шэмэглэлгын материалнуудые, гоёолтын цемент, витринын шэл, керамика, мүн санитарно-техникын зүйлнүүдые бүри ехээр бүтээн гаргаха ёhотой. Цемент үйлэдбэрилгые 72 миллион тонно байhые табан жэлэй турша соо 100—105 миллион тонно хүрэтэр ехэ болгохо, хабсаргагдамал түмэр-бетон конструкцинуудые 1,4 дахин ехээр, шифер—1,6 дахин, сонхын шэл—1,4 дахин ехээр үйлэдбэрилхэ гэжэ хараалагдана.

Химическэ промышленность болбол барилгые hайн шанартай шэрээр, бусад материалнуудаар хангаха ёhотой. Барилгын нютагай материалнуудые үйлэдбэрилэн бүтээхэ хэрэг али болохоор хүгжөөхэ ёhотой.

Нүхэдүүд! Манай барилгашад коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулхын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэдэ жагсанхай. Барилгашадай үмэнэ шэнэ табан жэлдэ горитой ба харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэhээ манай экономикын хүгжэлтын хурдан түргэн темп хангаха, совет хүнүүдэй hуудал байдал hайжаруулха ябадал дулдыдаха байна. Барилгашадай олон миллион коллектив эдэ зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэ байха гэжэ батаар этигэнэбди.

VII. Шэнэ табан жэлдэ совет арадай материальна байдалай hайжаралга, соёл болбосоролой ургалта

Нүхэдүүд! Коммунис байгуулалта болон арадай байдалай hайжаралга хоорондоо таhаршагүй холбоотой. Шэнэ табан жэлдэ экономикын хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые тодорхойлходсо, арадай байдалые hайжаруулха хэмжээнүүдтэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тусгаар анхарал хандуулhан байна. Энэ хадаа табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдые хаража үзэлгын үедэ гол шухала асуудалнуудай нэгэн болоhон байгаа.

Совет арадай байдалай hайжаралгые түргэдхэхэ гээшэ энэ табан жэлдэ партиин шууд сэхээр баримталха хараа шугамынь болоно. КПСС-эй ЦК-гай мартын болон сентябриин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые шууд сэхээр бэелүүлгэ арадай ажахыдахи гол тэнсүүриие горитойгоор hайжаруулха, мүн материальна үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ амжагдаhан туйлалтануудые совет хүнүүдэй материальна болон оюун бодолой улам ургажа байгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангахын тулада бүри хүсэдөөр ашаглалгые хангаха байна.

Директивэнүүдэй проектын ёhоор хэрэглэлгын фондын, тайлбарилан хэлэбэл, арадай хэрэглэмжэдэ зорюулагдаха бүхы материальна баялигай ниитэ хэмжээнэй юрэнхы ургалтань үнгэрэгшэ табан жэлэйхидэ орходоо 1,7 дахин ехэ байха юм. Хүн зоной бодото олзын ургалта, эд бараанай рознично эрьесын, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай наймаанай эрьесын хэмжээнэй, мүн хүн зониие ажаhуудалай талаар хангалгын хэмжээнэй ургалта 1961—1965 онуудайхида орходоо hураггүй ехэ байхаар хараалагданхай.

Энээндэ хамаатай мэдээнүүдые дурдахамни:

Показательнууд	1961—1965 онуудай ургалта (проц.)	1966—1970 онуудай ургалта
Бодото олзо (хүн бүхэндэ абажа үзэхэдэ)	20	30 тухай процент
Рознично эд бараанай эрьесын хэмжээн	34	43,5 процент
Ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай юрэнхы эрьесэ	35	1,5 шахуу дахин
Хүн зониие ажаhуудалай талаар хангалгын хэмжээн	90	2,5 дахин тухай

Арадай байдал hайжаруулха талаар хараалагдаhан ургалта гол шухала даалгабаринуудаар урдахи табан жэлдэ туйлагдаhан хэмжээнhээ нилээд ехэ байhыень харанат.

Энэ табан жэлдэ ажалай түлөөhэ дээшэлүүлгэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай болон ажаhуудалай эрхэ байдалые hайжаруулга хоёр эшэ үндэhэнhөө гүрэнэй мэдэлдэ абтаhан нөөсэнүүдhээ, материальна урмашуулгын фонддо, социально-культурна хэмжээ ябуулгануудай, гэр байрын барилгануудай фонддо зорюулагдаха доходhоо (ашаг олзоhоо) предприятинуудта улам ехэ хэмжээтэйгээр саашадаа үлөөгдэдэг болохо хубиhаа хангагдаха байна. Мүнөө хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэнэй ургалта тус предприятиин үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдhээ—худалдагдадаг продукциин хэмжээнэй ургалтаhаа, тэрэнэй шанарай hайжаралгаhаа, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэhээ, үрэ ехэтэй байлгын хэмжээнhээ, ашаг олзын хэмжээнэй нэмэлгэhээ нилээд ехээр дулдыдаха болоно. Эндэ коллектив бүхэнэй үмэнэ үргэн ехэ арга боломжонууд нээгдэжэ үгэнэ.

Арадай байдал hайжаруулха талаар түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээнүүд дотор ажалай түлөөhэнэй— **хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэнэй, ниитын ажахыhаа колхознигуудай абадаг олзын** ургалта шиидхэхы хубинь болоно үгэнэ. Энэ хадаа үйлэдбэриие хүгжөөхэ шухала урмашуулга, хүн зоной олзын урган дээшэлхэ гол эшэ үндэhэн болоно.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай hарын дунда зэргын салин хүлhэн табан жэлэй турша соо дунда зэргээр 20 процентhээ бага бэшээр дээшэлжэ, шэнэ табан жэлэй эсэстэ ажал хэдэг. нэгэ хүндэ абажа үзэбэл, салин хүлhэн 115 шахуу түхэриг, хэрбээ хэрэглэмжын ниитын фондhоо үгтэдэг түлөөhэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүдые хараада абабал, тэдэнтэй хамта 155 тухай түхэриг болохо байна. Колхознигуудай ниитын ажахыhаа абаха олзонь дунда зэргээр 35—40 процентээр нэмэхэ юм. Хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон колхознигуудай ажалай түлөөhэнэй бүхы фонд табан жэлэй турша соо 40 тухай процентээр дээшэлхэ.

Салин хүлhэнэй талаар манай политикын гол удхань гэхэдэ, табан жэлэй шухалын шухала үйлэдбэриин зорилгонуудые шиидхэлгэдэ салингай дүүргэдэг урмашуулхы үүргые шууд дээшэлүүлхэ ябадал болоно. Салиң хүлhэ хододоо дээшэлүүлхэдээ материальна үйлэдбэриие хүгжөөлгэ болон нарижуулан hайжаруулгада эгээн лэ ехэ туhа нэмэри оруулдаг хүдэлмэрилэгшэдые хамагай түрүүндэ урмашуулгатай зүбөөр тааралдуулха шухала. Үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые hайжаруулхада салин хүлhэниинь хэр зэргээр ургахаб, предприятиин нэмэлтэ олзо доход соо тэрэнэй хубита хэды шэнээн байхаб гэжэ хүдэлмэришэн, инженер, техник бүхэнэй мэдэдэг байхаар ажал хэрэгээ табиха шухала.

Салин хүлhэнэй эгээн доодо захын хэмжээн шэнэ табан жэлдэ нэмээгдэхэ. Дундуур түлөөhэ абадаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай тогтомол салин хүлhэнэй хэмжээн мүн лэ дээшэлүүлэгдэхэ, энэ хадаа тус тус зэргын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөhэнэй тэнсүүриие бүри зүбөөр тогтоохо арга олгохо байна. Тиихэдээ хүндэ хүшэр, хоротой ажалтай участогуудта, газар дорохи хүдэлмэридэ болон шахардуу түргэнөөр ажаллаха хүдэлмэридэ ябадаг хүнүүдтэ бүри булюу эрхэ олгохо хэрэгтэй.

Гэбэшье бага хэмжээтэй салин хүлhэ абадаг бүлэг хүдэлмэришэд манайда үшөөл үлэхэ байна. Эдээн тухай хэлэхэдээ, мэргэжэлгүй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые, гар үзүүрэй хүдэлмэри хэгшэдые билэнэр хараада абанабди. Иимэ зэргын хүдэлмэрилэгшэдэй тоое үсөөн болгохын тулада хамhабариин хүдэлмэриие, али бүхы тоололго бодолгын хүдэлмэриие үргэнөөр оньhожоруулха, үйлэдбэриие автомадаар зэбсэглэхэ хэрэгтэй. Мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлгэ ондоо хүдэлмэридэ орохо арга боломжо эдэ хүдэлмэрилэгшэдэй нилээд олондонь олгохо байна. Үйлэдбэриин ашаг үрэ ехэтэй байха хараа бодолые, манай партиин урдаа табидаг гол зорилгые—арадай байдал hайжаруулха зорилгые хараада абабал, иимэ хүгжэлтэ болохо ёhоороол болоно гээшэ.

Салин хүлhэнэй дээшэлүүлэгдэхэтэй хамта зарим категориин хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салингhaа абтадаг **налогые болюулха, бага болгохо** хэмжээнүүдые саашадаа абтахаар хараалагдана.

Предприятинуудта материальна урмашуулгын фонднуудые байгуулга предприятинуудай хүдэлмэриин юрэнхы үрэ дүнгүүдые hайжаруулгада бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй хамтаараа бүри урмашалтай болохо арга олгоно. Энээнhээ уламжалан, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэн дотор шагналнуудай, мүн нэгэн доро үгтэдэг шангуудай хубитые шэнэ табан жэлдэ дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагданхай. Энэ хадаа хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй аша туhые коллективэй, бүхы обществын аша туhатай бүри hайнаар тааралдуулха арга олгоно.

Ажалай бүтээсые, хүдэлмэриин шанарые, үйлэдбэриин талаар тус тус хүнүүдэй болон коллективүүдэй туйлаhан үрэ дүнгүүдые хараада абан, шагнал үгэдэг гуримые урмашуулгын энэ шэнэ гуримай нэбтэрүүлэгдэхэ тудам бүхы зэргын хүдэлмэрилэгшэдтэ хамаадуулан сааша саашадаа дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

Салин хүлhэнэй политика бэелүүлхэдээ ороной элдэб районуудай онсо өөрэ талые, тэдэнэй байгаалиин сагай уларилай эрхэ байдалые, районуудые ажахын талаар ашаглалгын хэмжээе, тэндэ тогтоhон рознично сэнгүүдые хараадаа абаха шухала. Мүнөө үедэ Сибирь, Алас Дурна зүг болон Европын хойто талын хубида зарим хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэндэ нэмэлтэнүүд тогтоогдоогүй байха юм. Шэнэ табан жэлдэ энэ алгасалдаае зайсуулха хэрэгтэй. Тиихэтэй хамта холын хойто зүгэй районуудта, тэдээнтэй адлида тоологдодог нютагуудта хүдэлэгшэдтэ үгтэдэг хүнгэлэлтэнүүд үргэдхэгдэхэ байна.

hүүлэй жэлнүүдтэ ангиин тэмсэл шангаар хэhэнэйнгээ ашаар капиталис оронуудтахи хүдэлмэришэн анги салин хүлhээ зарим зэргээр дээшэлүүлгэжэ шадаа гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр энэ нэмэлтэнь бодото удха шанараа нилээд ехээр гээдэг, юуб гэхэдэ, түрүүшын хэрэглэлэй эд бараанай сэн хододоо хүндэрдэг, байрын түлөөhэн, бусад коммунальна хангалгын үнэ дээшэлдэг, медицинскэ туhаламжын түлөөhэн ехэ байдаг. Эгээн хүгжэнги капиталис оронуудташье ажалшадай нилээд ехэ хубинь үгытэй ядуугаар ажаhуудаг, энэнь үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй хүгжэлтын дутуу байhанhaa шалтагаална бэшэ, харин капиталис ёhоной үйлэдбэридэ үзэгдэдэг социальна уршагта дутуунуудhaa — кризисүүдhээ, хүдэлмэригүйдэлгэhөө, жэжэ үйлэдбэрилэгшэдэй үгырэлгэhөө, раса болон үндэhэ яhатанай тэгшэ бэшэ эрхэтэй байдагhaa, ажалай түлөөhэнэй талаар эхэнэрнүүдые газаашалдагhaa, зарим экономическа районуудай доройтолгоhoo шалтагаална.

Арадай байдал hайжаруулха замдахи эдэ hаад хаалтануудые социалис байгуулалта зайсуулаа, арадай байдалай hайжаралгые түүхэдэ анха түрүүлжэ материальна үйлэдбэриин хүгжэлтын шатаhaa, ажалай бүтээсэhээ сэхэ дулдыдадагаар табяа, тиигэжэ өөhэдынгөө материальна болон соёл культурын хэрэглэмжые улам бүри хүсэдөөр хангаха зам ажалша бүхэндэ нээжэ үгөө.

Арадай байдал hайжаруулха зорилго шиидхэлгэдэ ажалшадай салин хүлhэ дээшэлүүлжэ, олзо доходыень ехэ болголгын хажуугаар, хэрэглэмжын ниитын фонднууд шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Эдэ фонднууд манай эрхэ байдалда ажалшадай олон үхибүүтэй бүлын байдал түргэнөөр hайжаруулха, хүн зоной социальна болон соёл болбосоролой хэрэглэмжые бүри hайнаар хангаха арга олгоно.

Хэрэглэлэй ниитын фонднуудhaa хүн зондо үгтэхэ түлөөhэнүүд болон хүнгэлэлтэнүүдэй юрэнхы жээн 40 процентhээ бага бэшээр нэмээхэ гэжэ Д... тивэнүүдэй проектээр хараалагданхай. Эдэ фон... дай ургалтань хамагай түрүүндэ пенсионно ха... гые hайжаруулгада, хүүгэдэй эмхи зургаануудта... бүүдые гүрэнэй зөөреэр байлгажа хүмүүжүү... город болон хүдөөгэй хүн зоной элүүрые хамг... болсн тэдэниие культурно-ажабайдалай талаар... галгые hайжаруулгада зорюулагдаха байна. 19... до эдэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ 60 тухай мил... түхэриг гаргашалагдаха.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай пенс... **хангалгын** талаар иимэ хэмжээнүүд хараалагда...

тэдхэмжын наhа гүйсэhэн хүдэлмэришэд, ... хаагшад болон колхозн игуудай пенсинүүдэй ... доодо захын хэмжээе 30 процентhээ бага бэшээр... шэлүүлхэ;

шахардуу түргэнөөр ажаллаха баатай болодо... тус hалбаринуудай промышленна предприяти... хүдэлдэг зарим зэргын эмэгтэй хүдэлмэришэ... наhа гүйсэдхэдэнь пенси тогтоохо;

тэдхэмжэ абаха наhанай, пенси тодорхойлон... тоохо гуримай талаар колхозн игуудые хүдэлмэр... болон алба хаагшадтай адли эрхэтэй болгохо;

I группын инвалид-колхознигуудай пенсиин ... доодо захын хэмжээе дээшэлүүлхэ, тэрэшэлэн ... дээрэ усалтажа гү, али профессиональна үбшэ... шалтагаалжа инвалид болоhон III группын инва... колхознигуудта пенси үгэдэг болохо.

Хэрэглэмжын ниитын фонднуудые ашаглаха ... нэгэ шухала шэглэл гэхэдэ, **үхибүүдые ниитын тэ... жээр хүмүүжүүлгэ болоно.** hургуулиин наhа гү... гүй хүүгэдэй гүрэнэй эмхи зургаануудтахи үхибү... тоое 1970 ондо 12,2 миллион хүрэтэр олон болгох... жэ хараалагдана. Энэ хадаа 1965 онойхидо ор... 1,6 дахин олон. Тиимэ болохолоороо, хүүгэдэй ... зургаануудай талаар городой зоной хэрэглэмжэ ... түлэб хангагдаха, хүдөөгэй районуудай хүн ... иимэ эмхи зургаануудаар хангагдаса горитойгоор ... жарха байна. hунаагдаhан үдэртэй hургуулинуу... болон группануудай hурагшадай тоо хоёр үлү... дахин нэмэхэ.

Неделиин турша соохи хүдэлмэриин сагай ута... гониин мүнөөнэй ниитэ хэмжээень хэбээрнь үлөө... **табан үдэрэй хүдэлмэриин неделидэ** (табан хүдэ... риин үдэр, хоёр амаралтын үдэр) хүдэлмэрилэ... болон алба хаагшадые энэ табан жэлдэ оруулха ... шэ социально-экономическа томо хэмжээ ябуул... лохо байна. Энэ хадаа ажалшадай ... ралтаяа, hуралсал болон мэргэжэл шадабар... дээшэлүүлгые бүри hайнаар эмхидхэхэ ... тэдэндэ олгохо. Тиихэтэй хамта табан үдэрэй хүд... мэриин неделидэ оролго ажалай бүтээсые дээшэлү... гэдэ, үйлэдбэриин экономикые hайжаруулгада ту... ха байна. Хоёр амаралтын үдэр түхеэрэлгэнүүдые... hабарилга hайжаруулха, миин hамшалгые хор... түлишэ, энерги гэхэ мэтын гаргашые бага болгохо... га олгоно. Тусхайлбал, энээниие табан үдэрэй неде... дэ ороод, удаан саг соо хүдэлжэ байhан хэдэ х... бүд нэхэлгын, машина бүтээлгын, химическэ бо... металлургическа предприятинуудай дүй дүршэл ... руулжа үгэнэ: эдэндэ ажалай бүтээсэ дээшэлээ, ... дукциин өөрынь үнэ хямдараа.

Худалдаа наймаа hайжаруулхын тулада hүү... жэлнүүдтэ бага бэшэ юумэн хэгдээ. Эдеэ хоолой ... лон промышленна гол эд бараа худалдалга ни... ехээр нэмээ. Магазинууд болон худалдаа наймаа... бусад предприятинуудые, тэрэшэлэн складуудые, о... щехранилищинуудые барилгада дүрбэ миллиард ү... тэй түхэриг үнгэрэгшэ табан жэлдэ гаргашалагд... 65 мянга шахуу магазин, 42 мянган столово бо... ниитын эдеэ хоолой бусад предприятинууд нээг... складууд болон холодильнигуудай тоо нилээд о... болоо.

Зүгөөр гүрэнэй, кооперативна худалдаа найм... най хүгжэлтэ ажабайдалай эрилтэнүүдhээ ү... гээгдэнэ. Зарим эд бараагаар хүн зоной хэрэглэм... хүсэдөөр хангагданагүй. Манайда элбэг дэлбэг бо... hоп тиимэ эд бараа наймаалалгада зарим нэгэн гэз... та hаад болодог байна. Нүүдэл наймаан, иланга... хүдөө нютагуудта тон дутамагаар эрхилэгдэнэ, хэр... лэхэдэ тиимэ ехэ үнэтэй бэшэ, колхознигууд бо... совхозуудай хүдэлмэришэдые хангалгые горитойго... hайжаруулдаг автолавканууд үсөөнөөр хэрэглэгдэ...

Совет худалдаа наймаа hайжаруулха гээшэ ... нөөнэй табан жэлэй шухала зорилгонуудай нэгэн ... лоно. Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа найм... най эд бараанай рознично эрьесые 45 миллиард тү... ригөөр гү, али 43,5 тухай процентээр нэмээхэ гэ... хараалагданхай.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые, хүнгэн промышлен... тиин гаргаhан юумэнүүдые худалдалгые нилээд ех... нэмээхэ, тэрэ тоодо мяха болон мяханай проду... нуудые — 21 процентээр, hү болон hүнэй продукти... дые—37 процентээр, загаhа, загаhанай продукти... дые—71 процентээр, саахар—22 процентээр, ургам... лай тоhо — 65 процентээр, маргарин—95 процент... овощ болон бахчева ургамалнуудые — 44 процент... үрэ жэмэс болон виноград—30 процентээр, бүд, х... саhа болон трикотаж — 38 процентээр, гутал худ... далгые — 26 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалаг... hан байна.

Удаань саг соо хэрэглэгдэдэг эд бараа болон а... hуудалай электроприборнуудые хүн зондо худалд... га бүри түргэнөөр нэмэхэ.

Эдэ сасуулагдамал мэдээнүүдые хаража үзэе...

	1961—1965 онуудта худалдагдаhаниинь	1966—1970 онуудта худалдахаар хараалагдаhаниинь
Гэр доторой холодильник (миллион хэhэгээр)	4,7	18,5
Хубсаhа угаадаг машина (миллион хэhэгээр)	10,9	19,0
Радиоприемнигууд, радиоло (миллион хэhэгээр)	21,5	30,0
Телевизор (миллион хэhэгээр)	12,0	27,0
Мебель (миллион түхэритөөр)	8,0	11,6

Эд бараанай нөөсэнүүдые хүн зоной худал... абаха шадабаритай хүсэдөөр тааралдуулха гээ... манай зорилго болоно. Хүн зоной хэрэглэмжэ ш...

(Үргэлжэлэлынь 7-дохи нюурта)

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд

НҮХЭР А. Н. КОСЫГИНАЙ ЭЛИДХЭЛЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(Эхниинь 1, 2, 3, 4, 5, 6-дахи нюурнуудта)

...алгые худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд ёно-...hайнаар үшөөл эмхидхэжэ шадаагүй гэжэ хэлэхэ ...ргэй. Энэ хадаа худалдаа наймаанай организаци-...удай хүдэлмэридэ алдуу эндүү гаргаха ябадалда ...ргэнэ, зарим эд бараагаар хүн зониие хангалгые ...тхаана, хэдэ хэдэн ушарта эд бараанай гүйнгүй ...тхаха, материальна ехэ гарзада орохо ябадалда ...ргэнэ. Промышленностиин худалдаа наймаанай ор-...ганизацинуудай зүгһөө захил хэдэг гурим hүүлэй үе-...тогтоогдонхой. Тус гурим hайн үрэ дүнгүүдые үгөөд ...на. Тус дуршэлые хаа хаанагүй дэлгэрүүлхэ хэ-...тэй. Энэ хадаа арадай хэрэглэлэй эд бараа үйлэд-...рилгэдэ, тэдэнэй түхэл янзада болон шанарта ху-...лдаа наймаанай нүлөө үзүүлэлгые шангадхаха арга ...

Хүн зониие хангалга hайжаруулхын, мүн худалдаа ...ймаанда эд бараанай эрьесэ нэмээхэ талаар ху-...даа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй урмашал ...шуулхын тулада промышленностиинхи шэнги ...эблэлгын болон урмашуулгын шэнэ гурим бии ...гогдохо.

Ниитын эдеэ хоолдо олон горитой дутуунууд бии. ...оловонуудай болон ресторануудай хүдэлмэрилэг-...эд мүнөө продукнуудай дуталдана гээд шалтаг ба-...на шадахагүй байна. Гэбэшье олон ушарта эдеэ ...лон амта шэмэгүйгөөр бэлэдхэгдэнэ, тэдэндэ орог-...а ёhотой болбосон ёhоор үшөөл хангагдадаггүй ...

Ниитын эдеэ хоол hайжаруулгада энэ табан жэл-...э ехэ анхарал хандуулагдаха ёhотой. Ниитын эдеэ ...олой предприятинуудай наймаанай эрьесэ нэгэ ха-...ад тухай дахин нэмэхэ. Олон шэнэ столово, кафе бо-...он ресторанууд нээгдэхээр хараалагдана. Бүхы ...редприяти, барилга, совхоз болон hуралсалай газар-...уудта халуун эдеэ хоол абаха арга боломжо ханга-...а шухала.

Эд хэрэглэгшэдэй коопераци саашадаа хүгжэхэ. ...ооперации хадаа хубсаhа, гутал, түлишэ, барилгын ...атериал, культурно-ажаhуудалай болон ажахын хэ-...ргсэлэй эд бараа hаадгүйгөөр наймаалха, хилээмэ ...арилгые үргэдхэхэ, ниитын эдеэ хоол, хүдөөгэй зо-...ой бусад түхэл янзын хангалгые hайжаруулха уял-...атай.

Мүнөө хүдөөгэй болон городой худалдаа наймаа-...ай сэнгүүд адли болоо. Тиимэhээ хүдөөгэй магази-...уудhаа бүхы шухала юумэеэ хүн зоной худалдан ...бажа шадахаар тиимэ эрхэ байдал хүдөө тосхо-...уудта байгуулагдаха ёhотой. Энэ хадаа эд хэрэглэг-...шэдэй кооперациин зорилго болоно.

Арадай хэрэглэлэй зарим эд бараанай, хамагай ...рүүндэ үхибүүдтэ зорюулагдадаг эд бараанай ...үрэнэй розничнэ сэнгые хямдаруулха гээшэ ...жалшадай материальна байдал hайжаруулха эшэ ...ндэhэнүүдэй нэгэн болоно. Арадай хэрэглэлэй эд ба-...раанай улам ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг болохо, эд ба-...раанай болон финансова шухала нөөсэнүүдэй бии ...болохо тудам сэнгые иигэжэ хямдаруулагдадаг ...байха.

Колхозно дэлгүүр дээрэхи худалдаа наймаа hай-...жаруулха шухала. Энэ хадаа ажалшадай байдал ...hайжаруулгада, колхозууд болон колхозниггуудай ол-...ые дээшэлүүлгэдэ hайнаар нүлөөлхэ болоно.

Хүн зониие ажаhуудалай талаар хангалгые hай-...жаруулгаhаа совет хүнүүдэй байдалай hайжаралга ...нилээд ехээр дулдыдаха байна. Бидэнэр ажаhууда-...лай талаар хангалгын албые арадай ажахын эгээн ...томо, техническэ талаараа хангагдаhан hалбаринуу-...дай нэгэн болгохо ёhотойбди. Энээниие бэелүүлхэдэ ...таарамжатай эрхэ байдал бии болонхой: ажаhууда-...лай талаар хангалгын албанда хэрэгтэй болохо тү-...хеэрэлгэнүүд, машинанууд болон механизмууд, тус-...хайлбал, хубсаhа угаадаг газарнуудай түхеэрэлгэ-...нүүд, хубсаhа химическэ аргаар сэбэрлэхэ, гутал ...задхаха, мүн парикмахерсկануудта хэрэгтэй маши-...нанууд нилээд олоор гаргагдадаг болоо. Ажаhууда-...лай талаар хангалгын предприятинуудые материал-...нууд болон химикадуудаар хангалга горитойгоор ...hайжаруулагдаха. Эдэ предприятинуудые барихын, тэ-...дэниие техникээр хангахын тулада горитой мүнгэ ...зөөри hомологдохоор хараалагдана, банкнуудай урь-...hаламжые бүри үргэнөөр хэрэглэдэг болохо шухала.

Хүн зониие ажаhуудалай талаар хангаха хүдэлмэ-...риин хэмжээн табан жэлэй турша соо 2,5 тухай да-...хин, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта гурба үлүүтэй да-...хин нэмэгдэхэ байна. Дүтэ шадарай городууд болон ...районуудай центрнүүдтэ байдаг ажаhуудалай талаар ...хангалгын предприятинуудай филиалнууд, тушаажа ...абалгын пунктнууд хүдөө нютагуудта байгуулагдаха.

Ажаhуудалай талаар хангалгые хүгжөөлгэдэ гар-...гашалагдаhан зөөри түргэнөөр ашаяа харюулдаг гэ-...жэ дүй дүршэл харуулна. Хангалгын шанарай hай-...жаралгань эдэ предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ...цалин хүлhэндэ нүлөөлхөөр түсэблэлгын шэнэ гу-...римда ажаhуудалай талаар хангалгын предприяти-...нуудые оруулбал таарамжатай.

Гол юумэн гэхэдэ, ажаhуудалай талаар хангал-...гын организацинуудта үүсхэл ехэтэй, хүнүүдтэ аятай ...зохид байхын тулада ямар юумэн хэрэгтэйб гэжэ ойл-...годог хүнүүдые хабаадуулха шухала. Жэшээлхэдэ, ...гэр байрые түргэнөөр, hайнаар заhабарилдаг байха, ...шэнэ байра абагшадта тэрээндээ орожо түбхинэлгэ-...ень туhалха, худалдан абаhан юумыень хүнүүдэй ...гэртэнь абаашажа үгэхэ, гутал хубсаhа, ажаhууда-...лай приборнуудые hайнаар, түргэнөөр, хямда сэнтэй-...гээр заhабарилха шухала байна.

Гэр байрын асуудал — социальна томо асуудал-...нуудай нэгэн болоно.

Гэр байраар хангагдасын хэмжээн национальна ...доходой үдэр бүриин ургалтын хэмжээнhээ дулдыда-...хаhаа гадна, нөөсэлэн байгуулагдаhан баялигай хэм-...жээнhээ дулдыдадаг—гэр байрын фонд хэдэн арбаад ...жэлэй турша соо байгуулагдадаг ха юм.

1966—1970 онуудта городуудта, хүдэлмэришэнэй ...тосхонуудта, совхозуудта хамта дээрээ 480 миллион ...үлүүтэй дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ...баригдахаар хараалагдана. Тэрээнhээ гадна хүдөө ...нютагуудта хүн зоной болон колхозуудай хүсөөр 2—2,5 миллион байрын гэр баригдахаар хараалагданхай.

Барилга хэхын тулада дээрэhээ үгтэдэг гүрэнэй ...мүнгэ зөөриин ургахатай хамта, предприятинуудай со-...циально-культурна хэмжээ ябуулгануудай болон бай-...рын барилгануудай фондые үргэнөөр хэрэглэхэ шу-...хала. Хэмжээень 3—4 дахин нэмээхээр хараалагда-...hан кооперативна барилгые бүхы хэмжээгээр урма-шуулха, өөрынгөө мүнгэ зөөреэр, урьhаламжын туhаламжаар хубидаа байрын гэрнүүдые барилгадань хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон колхозниггуудта бүри ехээр туhаламжа үзүүлхэ шухала.

1966—1970 онуудта гэр байра бариха талаар хараалагдаhан программа 65 миллион тухай хүнэй байрые үргэдхэн hайжаруулха, шэнэ гэрнүүдтэ оруулха арга олгохо байна. Тиихэдэ үнгэрэгшэ табан жэлдэ 54 миллион хүн гэр байраяа үргэдхэн hайжаруулhан, шэнэ байрада ороhон байгаа бшуу. Энэ хадаа ехэ программа болоно. Гэбэшье гэр байрын асуудал үшөө хүсэдөөр шиидхэгдэхэгүй. Тиимэhээ байрын шэнэ гэрнүүдые бариха мүнгэ зөөри hуларшагүй эршэтэйгээр бэдэрэн ололгые үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. 1966—1970 онуудта коммунальна ажахые хүгжөөлгэдэ мүнгэ зөөри hомололгын хэмжээн нэмээгдэхээр хараалагдана. Олон тоото городууд болон тосхонууд нэгэ газарhаа уhа абадаг, олон город газаар хангагдадаг болохо. Хүдөө нютагуудай гэр байрануудые газаар хангаха хүдэлмэри хэгдэжэ эхилхэ. Ажаhуудалай хэрэглэмжэдэ электроэнерги үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болохо.

Нүхэдүүд! Арадай элүүрые хамгаалгада Коммунис парти, Советскэ правительство ехэ анхарал хандуулна. Советскэ Союз хадаа хүнэй үхэлгые hүүлэй жэлнүүдтэ тон үсөөн болгоhон орон юм. Манай эмшэд олон үбшэнтэй, илангаяа халдабарита хамшаг үбшэнтэй тэмсэхэ талаар горитой амжалтануудые туйлаа. Энэ хадаа тэдэнэй ехэ габьяа болоно. Арадай бэеын элүүрые сахин хамгаалха хэрэгые манайда дүрбэ миллион үлүүтэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо 555 мянган врачнууд эрхилжэ байдаг. Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай материальна талаар хангагдасань нилээд ехээр hайжаруулагданхай.

Гэбэшье элүүрые хамгаалгын хэрэгтэ үшөө олон дутуу дунданууд бии. Хүн зониие медицинскэ талаар бүри болбосоноор хангадаг болохо, үбшэнтэндэ оролдосотойгоор, анхарал ехэтэйгээр хандаха, амбулаторинууд болон поликлиникэнүүдэй, санитарна албанай, гэртэнь медицинскэ туhаламжа үзүүлдэг газарнуудай, медицинскэ туhаламжа түргэнөөр үзүүлдэг станцинуудай тоо олон болгохо, хүдэлмэриень hайжаруулха шухала.

Шэнэ табан жэлдэ тусхай янзын медицинскэ туhаламжа үргэдхэхэ, элүүрые хамгаалгын материально-техническэ баазые бүри ехээр бэхижүүлхэ гэжэ хараалагдана. Городто болон хүдөөдэ нилээд олон шэнэ районно больница, поликлиникэнүүд баригдаха, эм дом улам ехээр бүтээгдэдэг болохо.

Үбшэн hэргылхэ ябадалые шангадхаха, үхибүүдэй бэеые шамбай шииркг болгохо, физическэ культура болон спорт хүгжөөхэ, газаадахи агаар ба уhые сэбэрлэн hайжаруулха, хүн зоной ажалладаг, hуудаг газарые болбосон сэбэр болгохо тушаа табан жэлэй туршада олон хэмжээнүүдые бэелүүлхээр түсэблэгдэнэ. Тахал үбшэниие hэргылэн, ариг сэбэр сахидаг албанай зургаанууд промышленна предприяти болон ажахын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үмэнэ ариг сэбэр сахиха талаар улам шанга эрилтэ табидаг болохо ёhотой. Элдэб янзын вируснэ үбшэнтэй, түбхын түрүүндэ грипптэй, тэрэшэлэн зүрхэ, hудаhанай үбшэнүүдтэй, элдэб янзын хабдарнуудтай тэмсэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха ёhотой. Мүн шэнэ эмүүд, антибиотигууд, эрхим шанартай вакцина болон сывороткэнүүдые бии болгохо, тэрэшэлэн эмнэлгын шэнэ хэрэгсэл, аппарат, түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Арад зоной зүгhөө ехээр хүндэлэгдэдэг манай эрдэмтэ медигүүд, врач болон эмнэлгын бүхы хүдэлмэрилэгшэд урдань табигдаад байhан зорилгонуудые нэрэтэй гүрэтэйгөөр дүүргэжэ, элүүрые хамгаалха хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлаха байhандань манда hэжэггүй.

Шэнэ табан жэлэй түсэб **соёл культурын hалбаралгада** шэнэ шата болохо ёhотой. Материальна үйлэдбэриин хүсэтэ ехэ дэбжэлтэ ажалшадай ажана байдалай нилээд hайжаралга Совет социалис соёл культурын бадаран hалбарха бодото hайн бүхы эрхэ нүхэсэл олгоно. Социалис байгуулалтада материальна баялиг таhалгаряагүйгөөр арьбадан ехэдэдэг, тэрэ баялиг бүхы хүн зондо зорюулагдадаг. Тиигэжэ соёл культура хүгжөөхэ, үргэн олон ажалшадые культурна болбосон болгохо шухала хэрэгтэй нүхэсэлнүүд байгуулагдана. Манай орон дотор бүхы засаг, ниитын бүхы баялиг ажалша арадай гарта байна. Тиин ямаршье капиталис гүрэндэ олониитэ зон иимэ ехээр соёл культура тээшэ эрмэлзэдэггүй, тэндэ манайхидал адляар олониитын культурна хүгжэлтэ орьёлмо ехээр хангагдадаггүй. Эгээл энээниие харaада абан, Совет засагай бүри түрүүшын жэлнүүдтэ В. И. Ленин иигэжэ хэлэhэн юм: «Олониитэ арад зон хаанашье бодото культура тээшэ манайдал адли иимэ ехээр эрмэлзэдэггүй; тус культурын асуудалнууд иимэ гүнзэгыгөөр, иимэ эрид сэхээр манайхиhаа ондоо тээ хаанашье табигдадаггүй» (Зохёолнуудай 33 т., 423 нюур). Ленинэй энэ hанамжань мүнөө үедэ бүри ехэ удха шанартай болобо. Шэнэ табан жэл социалис соёл культурын орьёлон бадарха табан жэл болохо ёhотой!

Найман жэлэй саада тээ СССР-тэ hургуулиин наhанай бүхы хүүгэдые hургаха гэhэн найман жэлэй уялгата hуралсал нэбтэрүүлэгдэhэн юм. Энэ болбол социализмын элитэ ехэ туйлалта байгаа. Мүнөө энэ амжалтамнай манай Эхэ ороной үргэн олон ажалшадай эрилтэдэнь таарахаяа болибо. Мүнөө арадай hуралсалые шэнэ, бүри үндэр дээдэ шатада гарган хүгжөөхэ, бүгэдэ ниитын уялгата гүйсэд дунда hуралсалые гол түлэб бэелүүлжэ дүүргэхэ шухала болобо.

Шэнэ hургуули барилгада ехэ мүнгэн hомологдохоор хараалагдана. Ушар юуб гэхэдэ, ерэхэ табан жэлдэ урда үнгэрhэн табан жэлэйхидэ орходоо дүрбэ дахин олон залуушуул гүйсэд дунда эрдэмтэй болохо байна бшуу. Партийна, советскэ, профсоюзна организацинууд шэнэ hургуули бариха, тэндэ ажал хүдэлмэри эмхидхэхэ хэрэгые hуларшагүй шангаар хинан хаража байха ёhотой. Шэнэ hургуулинуудые бариха, түхеэрхэ ажалда промышленна предприяти, совхоз болон колхозуудай зүгhөө нилээд горитой туhаламжа үзүүлэгдэхэ байhаниинь лабтай. Гэбэшье бүгэдэ ниитын дунда hуралсал бэелүүлхэ гэhэн үнэхөөрөө түүхэтэ ехэ зорилгые шиидхэлгэдэ өөhэдөө, совет hургуулиин хүдэлмэрилэгшэд, гол ехэ харюусалга дааха зэргэтэй. Манай дунда hургуули арсалтагүй олон амжалтануудые туйлаа. Гэбэшье тэрэнэй ажал хүдэлмэридэнь нилээд ехэ дутагдалнууд бии. Эдэ дутуу дунданууд ойрын жэлнүүдтэ зайсуулагдаха ёhотой. hурагшадай hуралсалынь ехээр оньhожоруулагдаhан мүнөө үеын үйлэдбэриин олон янзын эрилтэ хэрэглэмжэтэй үшөөл hулаар холбогдоно. hуралсалай түсэбүүд жэл бүри hэлгэгдэнэ; мүнөө үеын эрдэм ухаанай талаар бүри шухала асуудалнуудаар hэлгэгдэмээр гү, али ойродонь үзэнгүй гаража боломоор асуудалнууд программа соо үлүүсэ ехээр оруулагданхай; хэдэн предмедүүдээр тогтомол учебнигүүд үгы. hурагша бүхэниие эрхим жаяг заршамтай, эмхи гуримтай, hуралсалдаа оролдосотой болгохо талаар үшөө ехэ хүдэлмэри хэхээр байна. hурагшанарай бэеын тамир hайжаруулха, гоё hайханиие сэгнэхэ шадабарииень нарижуулха тушаа анхарал үшөөл багаар хандуулагдадаг байhаар.

Шэнэ табан жэлдэ дунда hургуулиин хүдэлмэриие нилээд hайжаруулха шухала. hургуули гээшэ хүниие бүрилдүүлэн хүмүүжүүлнэ. Тиимэhээ энэ хэрэгтэ хүсэ зөөри гамнажа болохогүй. Манай hургуулинууд hурагшанарта тогтууритай hайн эрдэм олгохо, ургажа ябаа үетэниие ажалда дуратайгаар, ниитын үмэнэ уялгаяа гүн ехээр мэдэрдэгээр хүмүүжүүлхэ, коммунизм байгуулагшын ёhо заншалай эрилтэнүүдтэ тааруугаар залуушуулай шэнжэ шанарые хүмүүжүүлхэ ёhотой.

hургуулиин hуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие hайжаруулха гээшэ ямар нэгэн кампани гү, али ээлжээтэ хубилалта бэшэ байhаниинь ойлгосотой. Харин энэмнай үдэр бүри ябуулагдаха зохёохы ажал мүн. Энэ хүдэлмэриие яаран тэбдэнгүйгөөр, ёhото эрдэм ухаанай үндэhөөр бэелүүлхэ шухала.

Манай арадай багшанар айхабтар шухала, үнэхөөрөө hайн hайхан хэрэг бүтээнэ гээшэ. Бидэнэр арадай багшын үүргэ, нэрэ хүндыень бүри үндэр дээрэ үргэхэ ёhотойбди. Партийна, советскэ болон профсоюзна организацинууд, предприяти, эмхи зургаанай коллективүүд, колхоз, совхозууд багшын ажалай ашаүрэ ехэтэй байхын тулада шухала хэрэгтэй туhаламжа тэдээндэ үзүүлхэ, ургажа ябаа үетэниие хүмүүжүүлхэ гэhэн бэрхэтэйшье hаа, hайн hайхан хэрэгтэнь туhалха ёhотой.

Ерэхэ табан жэлдэ дунда hургуули болон техникумүүдые жэл бүри 4—5 миллион хүн дүүргэдэг байха. Эдэнэй зариманиинь лэ дээдэ hургуулинуудта абтаха байhаниинь ойлгосотой. Олонхинь арадай ажахыда ажаллахаяа ошохо байна. Тиин hургуули дүүргэгшэ бүхэндэ тааруу зохид ажал олгохо тушаа хэмжээнүүд табан жэлэй түсэб соо хараалагдаха ёhотой.

Профессионально-техническэ hуралсал мүн лэ ехэ удха шанартай болохо. Табан жэлэй эсэс багаар жэлдээ 1,7—1,8 миллион хүниие профессионально-техническэ училищинуудта абадаг болохоор хараалагдана. Энэнь училищинуудые олошоруулха, тэдэнэй материальна баазые hайжаруулха эрилтэ табиха.

Совет арадай ажахыда тусхай дунда эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэд ехээр дуталдана. Тиимэhээ техникумүүдтэ мүнөөнэйхидэ орходоо нэгэ хахад дахин шахуу олон hурагшадые абажа, 1970 он болотор абтадаг hурагшадай тооe 1600 мянган хүн болотор олошоруулха гэжэ хараалагдана. Мүнөө үеын эрилтэнүүдтэй тааралдуулан, техникумүүдтэхи бүхы hуралсалай хүдэлмэриин эмхидхэлые хайшан гэжэ hайжаруулхаб гэжэ бодожо үзөөд, тэрэнээ бэелүүлхэ шухала.

1965—66 hуралсалай жэлдэ совет дээдэ hургуулида 3830 мянган студент hуралсана. Шэнэ табан жэлэй эсэс багаар дээдэ hургуулинуудай эхин курсануудта жэл бүри 940 мянган хүниие абадаг болохоор хараалагдана. Ороноймнай дээдэ hургуулинуудта бүхы дээрээ табан миллион шахуу студент hуралсаха юм.

Мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хүдэлмэри hайжаруулха шухала. Ажабайдал, үйлэдбэриин хүгжэлтэ, эрдэм техникын дэбжэлтэ hайн мэргэжэлтэдтэй байхые тон ехээр эрижэ байна. Дээдэ hургуулинууд болон техникумүүд hурагшанараа марксистско-ленинскэ үзэл бодолтой болгохо, тэдээндээ гүн гүнзэгы теоретическэ болон практическа эрдэм мэдэсэ олгохо ёhотой. hайн мэргэжэлтэдые, экономико, хүтэлбэриин онол аргануудые, эрдэмэй үндэhөөр ажал хүдэлмэри эмхидхэхэ гол ёhонуудые дэлгэрэнгы hайнаар мэдэдэг үйлэдбэриин шадабаритай бэрхэ эмхидхэлшэдые оромнай дээдэ hургуулиhаа хүлеэнэ.

Дээдэ hургуулиин hуралсалай түсэбые, студентнэр болон багшанарай хүдэлмэриин сагые шэнжэлэн шалгаха шухала. Лекци, семинарнуудта, практикумуудта, тэрэшэлэн библиотекэ, лабораторинуудта студентнэрэй бэеэ даажа хүдэлхэдэнь, сагыень боломжотой зүбөөр хубаарилха, багшанар болон студентнэрэй зохёохы ёhоор ажаллаха бүхы шухала эрхэ нүхэсэл олгохо хэрэгтэй.

Эрхим hайн дээдэ hургуулинууд, эрдэм-шэнжэлэлгын институдууд манда бии. Дэлхэйн эрдэмэй түүхэдэ ороhон элитэ ехэ эрдэмтэдээрээ, оюун бэлигтэй эрдэмтэ залуушуулаараа манай орон омогорхоно. Тиигэбэшье эрдэм-шэнжэлэлгын институдуудай хүдэлмэриин эмхидхэл, кадрнуудые шэлэн олохо, тэдэнээ хубаарилан табиха ябадал, экономическа болон оюун сэдьхэлэй талаар урмашуулха түхэл маягууд үшөөл олон ушарта дутагдалнуудтай байна гэжэ бидэ тэмдэглэхэ ушартай болонобди. Эдэ бүгэдэhөө боложо, эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри мууса hайжаруулагдана, шэнэ шэнжэлэлгэнүүд үсөөнөөр хэгдэдэг, шэнжэлэлгын зоримгой туршалганууд бага, эрдэм ухаан болон үйлэдбэриин холбоон hула, эрдэм техникын туйлалтанууд үйлэдбэридэ мууса нэбтэрүүлэгдэдэг байна. Тиимэhээ эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэриие, түбхын түрүүндэ естествознани болон техникын талаар ябуулагдадаг ажалые, ниитын хүдэлмэриин эгээл бүтээсэ ехэтэй газар болгохо шухала. Энэ хадаа гансал эндэ хэлэгдэhэн хүсэл бэшэ, харин яhала дүүргэгдэжэ боломоор эрилтэ гээшэ, Энээниие бидэнэр бэелүүлхэ ёhотойбди.

Манай парти, Советскэ правительство гансал техническэ эрдэмээр болон тэрээнтэй холбоотой естествознаниин hалбаринуудаар hонирходог болонхой гэжэ буржуазна дайсаднай hүүлэй үедэ хэлэдэг болонхой. Теэд энэ hанамжа ямаршье үндэhэ баримтагүй. Юундэб гэхэдэ, бидэнэр бүхы ажал ябуулгадаа эрдэмэй бата бэхи hуурида, ниитын хүгжэлтын эгээл түрүү теоридо түшэглэнэбди. Марксизм-ленинизм хадаа обществын хүгжэлтые, хүнэй урган хүмүүжэлгые хүтэлбэрилхэ үндэhэ hууринь болоhон наука юм. Марксистско-ленинскэ философи эрдэмэй бүхы hалбаринуудта шэнжэлэлгын хүдэлмэри ябуулха методологинь уни хада болонхой. Түүхын ябасые материалис ёhоор ойлгожо, социалис обществын бодото ажабайдалда боложо байгаа үйлэ хэрэгые согсолдог социологическа шэнжэлэлгэнүүд бодото байдалай элдэб асуудалнуудые—политическэ, үйлэдбэриин, хүмүүжүүлгын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ үдэр ерэхэ бүри улам ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Социалис соёл культурые саашадань хүгжөөхэ айхабтар ехэ арга боломжо манай орондо бии. Хүдэлмэришэн, таряашанай дундаhаа урган гараhан 25 миллион гаран тоото арадай интеллигенци манда бии. Бүхы союзна, автономито республикануудта соёл культурын, искусствын олон эмхи зургаанууд байгуулагданхай. Уран hайханай зохёохы ажалда үргэн олон ажалшадай хабаадажа байhан ушар манай үе сагай гайхамшаг шэнжэнүүдэй нэгэн болоно. Соёл культурын арадай университедэй, арадай театрнуудай, филармони, ансамбльнуудай болон уран hайханай бусад коллективүүдэй хүдэлмэридэ хото, хүдөөгэй 10 миллион шахуу ажалшад хабаадалсана. Хэблэлэй хэрэг, кино, радио, телевидени үргэн далайсатайгаар хүгжэнэ. Эдэ бүгэдэ хадаа арад зониие хүмүүжүүлхэ үзэл сурталай, соёл культурын түгэс хүсэтэ зэбсэгүүд мүн. Бидэнэр эдэ зэбсэгүүдые гүйсэд ашаглаха ёhотойбди.

Экономико, соёл культурын мүнөөнэй хэмжээн, тэдэнэй саашанхи хүгжэлтэнь коммунис байгуулалтын шухалын шухала зорилгонуудые шиидхэхэ таатай зохид эрхэ байдал олгоно. Эдэ зорилгонуудынь юун бэ гэхэдэ, бар хүсэнэй болон ухаан бодолой ажалай хоорондохи илгаае, тэрэшэлэн хото, хүдөөгэй хоорондо бии байгаа илгаае усадхаха зорилго болоно. Ерэхэ табан жэл энэ агууехэ социальна зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ томо алхам болохо ёhотой.

Советскэ соёл культура болон искусствые саашань хүгжөөхэ зорилго амжалтатайгаар шиидхэхэ материальна үндэhэ hуури Директивэнүүдэй проект соо тодорхойлогдонхой. Манда бии байгаа олон тоото бүхы театр, клуб, культурын ордон болон байшангууд, библиотекэ, музей болон культурна болбосоролой бусад эмхи зургаанууд городтошье, хүдөөдэшье ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үрэ ехэтэй туhаламжа үзүүлхэ, ажалшадай культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ, манай арад зоной дундаhаа элбэг ехээр орьёлон бадаржа байдаг оюун бэлигые саашадань hалбаруулан хүгжөөхэ хэрэгтэ туhалха ёhотой. Творческо интеллигенци, соёл культурын бүхы хүдэлмэрилэгшэд социалис байгуулалта дотор бии байгаа таатай зохид эрхэ нүхэсэл, арга боломжонуудые эрхим hайнаар ашаглан, совет арадай улам ехэ боложо байгаа оюун ухаанай эрилтые дүүрэнээр хангаха ёhотой.

Арад зоной ажана байдалые, культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ талаар Директивэнүүдэй проект соо хараалагдаhан хэмжээнүүдые бэелүүлхын тулада айхабтар ехэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй болохо гэжэ дээрэ хэлэгдэhэн байна. Гэбэшье эдэ бүхы хэмжээнүүд эгээл багаар хараалагдаhан хэмжээнүүд гээшэ гэжэ партиин Центральна Комитет ба Правительство тоолоно. Бүри мүнөө табан жэлдэ бидэнэр хэр алад урагшаа дабшажа шадахабибди, арад зонойнгоо байдалые hайжаруулхын тулада бидэнэр хэр ехэ юумэ нэмэжэ хэжэ шадахабибди, тэрэмнай бидэнhээ өөhэдhөөмнай, манай ажал хүдэлмэриин, ажахын ябуулгын үрэ дүнгүүдhээ дулдыдаха байна.

Хэрбээ үйлэдбэри бүри ехээр хүгжөөхэ, продукциин өөрынь үные доошолуулха, үйлэдбэриин ашаг олзые дээшэлүүлхэ тушаа түсэбтэ даалгабаринуудые дабуулан-дүүргэжэ шадаа hаамнай, гүрэмнай арад зоной байдалые hайжаруулха талаар шэнэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ материальна арга боломжотой боложо шадаха юм.

VIII. СССР-эй гадаадын экономическа холбоо харилсаанай хүгжэлтэ

Нүхэд! Үнгэрhэн долоон жэлэй туршада Советскэ Союз бусад оронуудтай экономическа холбоо харилсаагаа улам эдэбхитэйгээр хүгжөөн дэлгэрүүлээ. Энэ талаар манай гүрэнэй хэhэн ябуулгань советскэ экономикын саашанхи дэбжэлтэдэ туhа болохоhоо гадна, дэлхэйн социалис байгуулалтын оронуудые батадхан жаргаахa, hүр хүсыень шангадхаха, Ази, Африкын бэеэ даанхай хүгжэлтын замда ороhон национальна залуу гүрэнүүдэй байдалые батадхаха хэрэгтэ туhа болоhон байна. СССР-эй гадаадын экономическа холбоо харилсаан эб найрамдалай, социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэлэй аша туhатай тааралдаhан, уласхоорондын ехэ удха шанартай нүхэсэл болонхой.

Гадаадымнай экономическа холбоо харилсаанда социализмын оронууд гол hуури эзэлнэ. СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай 70 процент шахуунь социалис оронуудтай бэелүүлэгдэнэ. Социалис оронуудай хоорондо ажалай хубаариие бэелүүлhэн ушар арадай ажахые шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэ болон түүхэй эдээр хангаха, хүн зоноо хэрэглэмжын элдэб янзын эд хэрэгсэлнүүдээр улам hайнаар хангаха хэрэгтэ урданайхиhаа ехэ үүргэ дүүргэнэ. Энэ ушар техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, ниитын үйлэдбэриин аша үрые ехэдхэхэ хэрэгтэ туhална. hайн дуранай, бүрин тэгшэ эрхын үндэhөөр бэелүүлэгдэдэг ажалай уласхоорондын социалис хубаари бидэндэшье, манай нүхэд болохо аха дүү социалис оронуудташье коммунизм байгуулха гэhэн ниитэ уг зорилго тээшэ түргэнөөр дабшахадамнай туhална.

Мүнөөнэй табан жэлдэ Советскэ Союз болон социалис оронуудай хоорондо бэелүүлэгдэдэг экономическа холбоо харилсаан бүри үргэдэн хүгжэхэ юм. Эрдэм техникын талаар улам нягтаар харилсан ажаллахабди, эд бараа андалдалга ехэ болохо. Экономикын талаар гүрэнүүдэй хоорондо бэелүүлэгдэдэг харилсаанай түүхэдэ эгээ түрүүшынхеэ бүлэг хэдэн оронууд айхабтар ехэ хэмжээгээр элдэб эд товарнуудые бэе бэедээ үгэлсэхэ тухай түсэб аяар табан жэлээр урид зүбшэн хараалаа. Удаан болзортой худалдаа наймаанай хэлсээнэй ёhоор СССР аха дүү оронуудай үмэнэ ямар уялга дүүргэхэб, тэдэнhээ юу абахаб гэжэ шэнэ табан жэлээр абтаhан Директивэнүүдэй проект соо хараалагданхай.

(Түгэсхэлынь удаадахи номерто гараха).

КПСС-эй XXIII СЪЕЗД

Апрелиин 4-нэй заседани

Апрелиин 4-дэ съездын заседани тон ехэ баяртай, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ мэдээсэлээр эхилбэ. «Луна-10» гэжэ совет ороной автоматическа станци дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ hарые тойрон ниидэхээр табигдажа, hарые тойроод түрүүшын хэмэл одон болобо. Энээн тухай автоматическа станци байгуулагша, дэгдээн табилгада хабаадаhан эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд, техникүүд, хүдэлмэришэд съездэ эльгээhэн бэшэг соогоо мэдээсэбэ. Энэ түйлалтаа тэдэнэр КПСС-эй XXIII съездэ зорюулаа.

Түрүүлэгшэ Ш. Р. Рашидовай замбуулин дайдые шэнжэлхэ ашаглалгадаа бэшэгтэ уншаахадань, тэндэ hууhан хүнүүдэй хоорондо альга ташалган болоно, дэмжэн hайшаалхынай абяан гараба. Шахтернууд болон металлургнууд, тарашад болон малшад, наука болон культурын ажал ябуулагшад, партийна, гүрэнэй, ниитын ажал ябуулагшад омог баяра онсолон тодорхойлоо. Съездын делегадууд — летчигууд-космонавтнуудые омогорхон баясаа. Замбуулиние шэнжэлхэ манай эрдэм ухаанай, техникын шэнэ илалтада ямар асари ехэ ажалай зорюулагданиинь тэдэнэртэ илангаяа hайн мэдээжэ ха юм.

Кабинанууд сооhоо 15 хэлэн дээрэ оршуулга хэжэ байhан оршуулагшад, мүн сооhое оршуулга хэжэ байгаа оршуулагшад айлшадта үгэ бүхэниие оршуулжа үгэнэ...

Замбуулин дэлхэйе амгалан ёhоор шэнжэлхэ ашаглаха hайн hайхан хэрэгтэ бүхы эрдэм ухаагаа, хүсэ шадалаа саашадаа үгэхэ гэжэ Ленинскэ партиин XXIII съездые hарые тойрон ниидэхэ түрүүшын хэмэл одониие байгуулагшад найдуулба.

КПСС-эй XXIII съездын харюугай бэшэг уншагдажа, альга ташалган нэгэнтэ бэшэ таhалдаа. hарые тойрон ниидэхэ түрүүшын хэмэл одониие зохёон байгуулhан, дэгдээн ниидүүлhэн эрдэмтэд болон конструкторнуудые, инженернүүд, техникүүд болон хүдэлмэришэдые, коллективүүд болон организацинуудые съездын делегадууд үнэн зүрхэнhөө амаршалба.

Түрүүлэгшэ иигэжэ мэдээсэнэ:

— hарын хэмэл одон дээрэhээ үгтэhэн «Интернационал» гэжэ партийна гимныг аялга шагнахые гуйнам!

Намхаhан үргэн ехэ зал соо баяр ёhололой хүгжэм зэдэлнэ. Бүгэдөөрэн хүл дээрэ бодоод, тэрэниие шагнана, hүүлээрнь хэдэн минутын туршада альга ташалган зэдэлнэ...

Съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл, КПСС-эй Центральна ревизионно комиссиин тоосоото элидхэл үглөөнэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэлгые партиин Пермскэ обкомой нэгэдэхи секретарь **К. И. Галаншин** эхилбэ.

— Манай эрдэмтэд, инженернүүд болон хүдэлмэришэдэй шэнэ гайхамшагта түйлалтаар омогорхожо байhанаа тодорхойлхыемни зүбшөөгыт, —гэжэ тэрэ үгэеэ эхилнэ. — Тэдэнэр замбуулин дэлхэйе шэнжэлхэ талаар шэнэ асари ехэ алхам хэжэ, hарын түрүүшын хэмэл одониие табиба.

Центральна Комитедэй Октябриин, мүн hүүлээрхи Пленумүүдэй партиин, бүхы арадай ажабайдалда ямар ехэ удха шанартай байhые тодорхойлоод, промышленностиин хүтэлбэриие шэнэдхэн hайжаруулха тухай тэрэ хэлэнэ.

Предприятинуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгые hайжаруулхатайгаа хамта шэнэ эрхэ байдалда даалгагдаhан хэрэгээ амжалтатайгаар, дээрэhээ заабари заршам хүлеэнгүйгөөр бүтээжэ шадаха ажахын кадрнуудые шэлэн олохо, hурган хүмүүжүүлхэ хэрэгые үндэhөөрнь hайжаруулха хэрэг шухала зорилго болоно. Кадрнуудые hурган хүмүүжүүлгэ манай партийна уялга хододоо байгаа, саашадаашье байха. Зүгөөр мүнөө үедэ энэ асуудалда онсо удха шанар үгэхэ хэрэгтэй. Орон дотор ажахын хүтэлбэрилхы кадрнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ эрдэм тэдэнэй шудалхынь түлэ зохид hайн гүрим байгуулаа hаа, ашагтай гэжэ hанагдана.

Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор парти, правительствын директивнүүдэй дүүргэлтые эмхидхэхэ хэрэгые hайжаруулхын шухала байhан тухай онсолон тэмдэглэгдээ. Дүүргэлтые шалгаха хэрэг манай хүдэлмэриин үшөөл hула талань мүн гэжэ мэдэрхэ шухала.

Энээн тухай юундэ хэлэхэ хэрэгтэй болонхой гэхэдэ, централизаци, гол түлэб түсэблэгдэг органууд зарим ушарта парти, правительствын шиидхэбэринүүдые дүүргэжэ хэрэгтэ зохихо харюусалгатайгаар хандадаггүй байна. Шухала шиидхэбэринүүд абтаад, болзоройнгоо талаар үни үнгэрөөшье hаань, дүүргэлгэдэнь эхилэгдээгүй шиидхэбэринүүд байhан тухай тэрэ Пермскэ областиин талаарша хэдэн жэшээнүүдые харуулжа болохо байна. Иимэ байдал тансаган ажал хэрэгтэ хоро хүргэжэ байна, политическэ хойшолонтой, кадрнуудые hургаха хүмүүжүүлхэ.

Шэнэ табан жэлэй түсэбые баталhан хойноо ажахын, соёл культурын байгуулалтын асуудалнуудаар урдань абтаhан шиидхэбэринүүдэй бусажа ерээд, дүүргэлгэдэхэгүй зарим шиидхэбэринүүдэй болюулаа hаа, муу байха гэжэ тэрэ хэлэгшэ дурадхана. Шухала ушарай болоогүйгөө шэнэ тогтоолнуудые абаха хэрэгтэй гэжэ, хэрбээ тиимэ тогтоолнуудые абтаа гээшэ hаа, тэдэнэй заагагүй дүүргэлгые бодото хүгтээ тодорхой хүнүүд харюусаха ёhотой.

Манай Эхэ ороной экономическа арга шадалые ехэ болгохо хэрэгтэ Пермскэ областиин ажалшадай оруулhан хубита тухай нүхэр Галаншин хөөрэнэ. Долоон жэлэй туршада үйлэдбэриин гол фондынууд 1,8 дахин, ажалай бүтээсэ 57 процентээр ехэ болоо, промышленностиин үйлэдбэриин хэмжээнэй талаар долоон жэлэй түсэб болзоорhоо урид дүүргэгдэ. Камадахи Воткинскэ гидроэлектростанци, Яйвинскэ түлишөөн хүдэлдэг станци, «Камкабель», электрын хүсэ ехэтэй эдэ дааяг изоляторнуудай электротехническэ заводууд, Соликамскадахи газетын саарhанай фабрика ашаглалгада үгтөө, областиин бүхы газар дээрэ мүнөө нефть малтан абтагдадаг болонхой. Мүн хүдөө ажахын материально-техническэ үндэhэ hүүринь бэхижээ. Колхозуудай мүнгэн олзонь хоёр дахин шахуу ехэ болонхой.

Партиин Уставай зарим параграфуудые хубилгаха тухай съезд дээрэ хэлэгдэhэн дурадхалнууд бодото ажабайдалаар батадхагданхай гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлнэ. КПСС-эй ЦК-гай Россиин Федерацидахи Бюрогой усадхагдахада, Центральна Комитедэй таhагууд бүри бэхижэжэ, тэдээнтэй байгуулдаг манай холбоо барисаан улам шанга болохо тээд бидэнэр найданабди.

— Партиин түйлаhан агууехэ түйлалтануудые сэгнэжэ үзэхэдөө, тэрэнэй холын хараата политикын бодото аша үрыень үзэжэ байхадаа, тэрэ тоодо ороноо хамгаалха талааршье түйлаhан аша үрыень хаража байхадаа, армиин ба флодой коммунистнууд, бүхы совет сэрэгшэд партиин Центральна Комитедэй политическэ хараа шугамыень, бодото ажал ябуулгыень бүрин hайшаална,—гээд Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управлениин начальник **А. А. Епишев** съездын трибуна дээрэhээ хэлэбэ.

hүүлэй жэлнүүдэй туршада КПСС-эй Центральна Комитет сэрэгэй байгуулалтын тодорхой hалбаринуудта, кадрнуудые бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ тушаа, сэрэгшэдэй дунда партийно-политическэ хүдэлмэриие шангадхаха тушаа шухала шиидхэбэринүүдые абаа. Сэрэгэй соведүүд, командирнууд, политорганууд, партийна организацинууд эдэ шэнэ, бүри ехэ эрилтын ёhоор өөhэдынгөө хүдэлмэриие эмхидхэнэ, сэрэгэйтээ мэргэжэлые, сэрэгшэдэй дайшалхы бэлэдхэлые улам hайжаруулхын түлэ бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхые эрмэлзэнэ.

Эрхэ сүлөөгэйнгөө, бэеэ даанхай байхын түлөө, уласхоорондын хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэжэ байhан бүхы арадуудай эрмэлзэл хүсэлынь, этигэл найдабариинь манай сэрэгшэдтэ дутэ юм гэжэ үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Манай сэрэгшэд американска империализмын зүгhөө Вьетнамда добтолон оролгые зэбүүрхэн буруушаана, баатар вьетнам арадтай аха дүү ёhоор hаналаа нэгэдэнги байhанаа тодорхойлно.

Олон мянган манай хүнүүд, бүхэли частьнуудай сэрэгшэд Вьетнамай арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхээ hайн дураараа ошохоор бэлэн байhанаа мэдүүлнэ гэжэ нүхэр Епишевэй хэлэхэдэ, зал соо альга ташалган болоно.

Армида, флодто партийна организацинуудые бэхижүүлхын түлөө юунэй хэгдэжэ байhан тухай үгэ хэлэгшэ саашань хөөрэнэ. Сэрэгшэдэй бэлэдхэл тэдэниие үзэл суртал-политическэ хүмүүжүүлгэтэй нягта холбоотой юм. Марксизм-ленинизмын олон зуугаад университедүүд, партийна hургуулинууд, кружогууд, офицернүүдэй байшангууд, солдадууд болон матросуудай клубууд хүдэлнэ. Библиотекэнүүдэй номой тоо, сэрэгэй газетэ, журналнуудай хэhэг олошорно, кино, телевизорнууд, радиоприемнигууд олон болонхой. Армида алба хэхэ болзоройнгоо туршада сэрэгшэд олон янзын эрдэмдэ hурана, мүн физическэ талааршье hайн хатуужал абана. Манай Арми болон Флот залуушуулые хүмүүжүүлхэ, hургаха hургуули мүн гэжэ хэлэхэ бүхы үндэhэ баримта бии юм.

Хоёр үзэл суртал хоорондохи тэмсэл,—гэжэ нүхэр Епишев үгэеэ үргэлжэлүүлнэ,—гансахан теоретическэ арсалдаан бэшэ, харин ёhотой тулалдаан гээшэ, тиин коммунист бүхэн империализмын үзэл суртал добтолгодо эсэргүү эдэбхитэй тэмсэлшэ байха ёhотой. Үзэл суртал тэмсэлдэ дайн сэрэгтэ шэнги бүхы янзын зэбсэг саг үргэдэлдөө бэлэн байха ёhотой. Харин революционно теориие шудалалгада анхаралаа зааханшье hуладуулбал, гэмшэлтэй дутуунуудые асаржа болохо. Эгээл тиимэ дээрэhээ политическэ хараагүй, үзэл бодолгүй зохёолнууд заримдаа бии бололог гээшэ ха. Иимэ баримтанууд нэгэ хоёршье байг, тиимэшье hаань, бидэнэр тэдэниие алад гаража шадахагүйбди.

Социализмын илалта тээшэ харгы улаан сэсэгүүдээр бүрхөөгдөөгүй юм гэжэ парти хэзээдэшье нюугаагүй. Харгы замдамнай ялхи ямашье, бэрхэшээлтэй дабаанууд байгаа. Парти эдэ бүгэдэндэ саг соонь сагналтэ үгэhэн юм. Бидэнэр манай дутагдалнуудые элирүүлhэн шүүмжэлэлдэ хэзээдэшье эсэргүүсэдэггүй байгаабди, зүгөөр шүүмжэлэл партийна, үнэн сэхэ байха ёhотой, ниитын хэрэгтэ хоротой бэшэ, харин туhатай байха зэргэтэй гэжэ бидэнэр тоолодог байгаабди, мүнөөшье тоолонобди. Манай бодото байдалые хазагайруулhан зохёолнууд совет хүнүүдэй үнэн зүб зэбүүрхэлгые үүдхэнгүй байжа шадахагүй. Совет хүнүүд тиимэ зохёолнуудые бэшэhэн авторнуудта, мүн тиимэ зохёолнуудай хэблэгдэн гаралгада эрхэ байдал байгуулжа үгэhэн хүнүүдтэ зүбөөр зэбүүрхэнэ. Энэ зэбүүрхэлтэй Армиин олониитын hанамжа баhал нэгэдэнэ.

Үндэр дээдын граждан уялгаяа, общественэ үмэнэ уялгатай байhанаа зүбөөр ойлгохо үзэл бодолтойгоор ажалшадые, илангаяа үргажа ябаhан залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ сэрэгэй-патриотическа хүмүүжэл элитэ hүүри эзэлнэ. Тэрэниие манай хүнүүдые үзэл суртал-политическэ талаар хатуужуулха ябадалай таhаршагүй хубинь гэжэ парти харадаг байна. Энэ талаар комсомол, «Знание» гэжэ Бүхэсоюзна бүлгэм, мүн бусад ниитын организацинууд бага бэшэ хүдэлмэри хэжэ байдаг. Залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ. Армида кадрнуудые бэлдэлгэдэ ДОСААФ-ай ашаг ехэтэй ажал ябуулгые онсолон тэмдэглэмээр. Энэ хүдэлмэри бүри шангадхагдаха гэжэ найданабди.

— Мүнөө парти доторнай, орон доторнай арадай эдэбхи үүсхэлые, үргэдхэлгэдэ, зохёон байгуулхы ухаан бодолой хүгжэлтэдэ үргэн ехэ арга боломжо олгуулhан эрхэ байдал, хүтэлбэриин онол арга байгуулагданхай,—гэжэ КПСС-эй Красноярска крайкомой нэгэдэхи секретарь **А. А. Кокарев** мэдүүлбэ. Партийна зэргэнүүдэй үзэл бодолой, эмхидхэлэй нэгэдэл бэхижэнэ, эхин организацинуудай үүргэ ехэ болоно, ороной ажабайдалай бүхы hалбаринуудые партийна хүтэлбэреэр хангалга hайжарна.

Манай хизаарай партийна организацида дүрбэ мянга шахуу партийна эхин организаци тоологдоно. Эдэ хадаа арадай ажахын, ниитын ажабайдалай бүхы hалбаринуудта, мүн хүнүүдые хүмүүжүүлгэдэ үргэн ехэ нүлөө үзүүлжэ байhан томо хүсэн гээшэ. Кадрнуудые хүмүүжүүлэн hургаха, үзэл суртал талаар хатуужуулха үдэр бүриин хүдэлмэриие өөhэдынгөө гол зорилго дээрэ бидэнэр тоолонобди. Партиие эмхидхэлэй талаар саашадань бэхижүүлгэдэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлгэдэ КПСС-эй Уставта оруулагдахаар дурадхагдаhан хубилалтанууд, нэмэлтэнүүд ехэ удха шанартай байха.

Аха дүүгэй партинуудай түлөөлэгшэдэй съезд дээрэ үгэ хэлэхэдэнь, бидэ бүгэдөөрэн ехэ анхаралтайгаар шагнаабди гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлнэ. Манай парти ленинскэ зүб харгы замаар ябана гэжэ үнэмшэстэйгөөр гэршэлhэн манай дайшалхы нүхэдэй, нэгэн hаналтанай этигэл найдабари манда тон үнэтэй юм.

Сибириин үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ парти, правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгые Красноярска хизаарай ажалшад баяртайгаар тэмдэглэнэ. Долоон жэлэй туршада манай хизаарта түйлагдаhан горитойхон амжалта энэ анхарал оролдолгын бодото ашаг үрэнүүдэй нэгэн болоно. Гэбэшье энэ халаа байhан дутагдалнуудые харангүй гараха эрхэгүйбди.

Сибириин эрхэ байдалда ажахые үргэлжэ дээрэнь түсэблэхэ, хүгжөөхэ ябадал онсо ехэ удха шанартай юм. Энэ талаар ушарhан дутуу дундануд экономическа ехэ хохидолдо хүргэнэ. Транспортна барилгын, шэнэ районуудые ашаглалгын асуудалнуудые нэгэ доро, хоорондонь нягта холбоотойгоор шиидхэхэ шухала байhан тухай үгэ хэлэгшэ дурдана.

Үйлэдбэриие түсэблэлгын, хүтэлбэрилгын хэрэгэй эрдэм ухаанай үндэhэ hүүри дээрэ бүри үргэнөөр табигдажа байhан мүнөөнэй эрхэ байдалда ямаршье асуудал арадай ажахын ашаг олзоhоо уламжалан шиидхэгдэхэ ёhотой. Тиихэдээ манай ороной элдэб янзын районуудай, тусхайлбал, Сибириин онсо өөрсэ эрхэ байдал гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэхэ, хараада абтаха зэргэтэй. Хүйтэн агаарай эрхэ байдалда хүдэлдэг тусхай техникэ байгуулха тухай олон дахин хэлсэгдээ hэн. Теэд үрэ дүнгынь оройдоо хангалтагүй. Машина бүтээлгын министерствэнүүдэй, түсэблэлгын органуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалай шухала байhаниие ойлгоногүй гэhэн hанамжа түрэнэ. Сибирьтэ бодхоогдожо байhан шэнэ томо үйлэдбэридэ хэрэгтэй проектнүүдэй муугаар бүтээгдэhэнэй түлөө зарим проектнэ, научно-шэнжэлэлгын организацинуудые нүхэр Кокарев шүүмжэлнэ.

Мүнөөнэй үе сагта экономическа эрдэм болбол техническэ, мүн юрэнхы эрдэм шэнги тон шухала болонхой. Гэхэ зуура нютагуудта мэргэжэлтэй экономистнууд тон ехээр дуталдана. Тиимэ кадрнуудые түргөөр бэлдэхэ тухай үгэ хэлэгшэ тэмдэглэнэ.

— Манай партиин Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл хүнүүдтэ ленинскэ ёhоной дура хүсэлөөр нэбтэрэнхэй,—гэжэ Московско областиин «Звенигородский» совхозой hаалишан **Л. А. Сысоева** съездын трибунаhаа мэдүүлнэ. Мүнөө хүдөө ажахын ажалшадай үмэнэ үргэн ехэ, эли тодо харгы зам нээгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүд ажалые эмхидхэлгын, түсэблэлгын арга боломжонуудые шэнээр тодорхойлоо. Хүнүүд арадай мүнгые тоолоҗо hурана, экономико бүгэдын анхарал оролдолго доро табигдаа. Мүнөө бодолгүйгөөр юумэ бүтээгшэ байжа болохогүй. Ойлгохын, бэдэрхын, урид хараалхын түлэ мэдэхэ хэрэгтэй. Эгээл энэ ушарhаа арад hурахые оролдоно. Мүнөө ажахы бүхэндэ экономическа hургуулинууд бии. Тэдэнэй хүдэлмэридэ боломжологдоhон бүри hайн гүрим бии болгохые хүсэгдэнэ. Нёдондо жэл бүхы 60 үнеэдэй толгой бүриhөө 3743 килограмм hү hааhан тухайгаа делегат съездэ мэдээсэнэ. Тиибэшье hаалишанай ажал үшөөл хүнгэн бэшэ, илангаяа тэжээл хүбааха хүдэлмэри хүндэ байhаар. Халаанайнгаа туршада тонно хахад хүрэтэр тэжээл улаан гараараа тарааха бологдоно. Энэ хадаа машина, механизмуудай үгы дээрэhээ бэшэ, харин муугаар хэрэглэгдэдэг дээрэhээнь иимэ юумэн ушарна. Иимэ механизаци тухай манай hаалишадай иигэжэ хэлэхэнь буруу бэшэ: кнопко дарахадаш—нюурган хүлэрхэ. Иимэ механизациин байхада, ямар нэгэн ганса зүйл нэбтэрүүлхэ ябадал энэ асуудалые бүхыдэнь шиидхэхэгүй, харин бүлэг машина хэрэгтэй.

Мал ажалдахи ажалые эмхидхэхэ тухай хэлэхэмни. Үглөөгүүр эртэ болоод, үдэшэлэн орой гэртээ бусанаш, бүхэли үдэртөө фермэтэй холбоотой ябанаш. Иигэжэ үнжэгайрhан хүдэлмэриин үдэр олон ушарта залуушуулые айлгана. Манай областьдо хоёр халаан болоод хүдэлдэг фермэнүүд бии. Ажалые иигэжэ эмхидхэхэдэ залуушуул мал ажалда дуратайгаар хүдэлдэг болохо. Тиимэhээ хоёр халаанай хүдэлмэриин дүршэл холын хараатай, тиин, үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. hаалишадай амаралтые үтэ болгохо шухала. Хоёр долоон хоног — бага гээшэ.

Совет үнэн сэхэ ажалшадта анхарал оролдолго гаргаха гээшэ манай ажабайдалай хуули мүн гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэнэ. Ажалhаа арсаhанай, ажалай журамые эбдэhэнэй түлөө шанга хуули тогтоохо тухай эрилтэ табиhан нүхэдүүдые би дэмжэнэб. Лодырьнууд манай дунда байха ёhогүй.

Хүдэлмэришэн хүнэй омогорхол, —агууехэ омог гээшэ гэжэ hаалишан хэлэнэ. Хоёр жэлэй саада тээ би манай залуушуулай делегацитай Америкэ ошоо hэм. Тэндэ иимэ нэгэ ушар болоо hэн. Тэдэнэйдэ, Америкэдэ, ямар эрхэ сүлөө бииб гэжэ бидэндэ харуулхын тула Америкын сенаторнуудтай манииие уулзуулаа. Демократи тухай ехэ хэлэгдээ hэн. Тэдэнэй, американска байгуулалта hайрхагдаа hэн, теэд эгээл эндэ тэдэнэй худалынь харагдаа бэлэй. Хэн гээшэбта гэжэ намhаа hураа. Би иигэжэ харюусааб: РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат, харин мэргэжэлэйнгээ талаар hаалишамби. Тиихэдэм тэдэнэй нюурнуудайнь ондоо болоhониие мүнөөшье hананам. Энэшье ойлгосотой бээзэ. Тэдэнэй конгрессто hаалишад үгы, тэдэнэй «демократи» тиимэ эрхэ үгэдэггүй ха юм.

Тиигээд господанар намайе шалгаха гэжэ шиидээ. Сиракузы гэжэ городто тэдэнэй нэгэн гараа харуула гэжэ гуйгаа. Хараты, юрын хүдэлмэришэн хүнэй гарнууд ха юм гэжэ би хэлээб. Теэд энэмнишье бага байшоо. Американска фермер Лешер гэгшэдэ бидэнэрэй айлшалжа байхада, намhаа дахин иигэжэ hураба: танай Россида үнеэдые хайшан гэжэ hаадаг юм, харуулжа үгыт гэбэ. Тиихэдэнь би үдэшын hаалга үнгэргөөб. Тиигэжэ Советскэ Союзда парламентын гэшүүдшье үнеэ hаажа шадаха юм гэжэ господин Лешер мэдэрхэ баатай болоо hэн.

Энэ ушар тухай би юундэ хөөрэнэ гээшэбиб? Америкэдэ намтай болоhон ушар юрэ болоhон үзэгдэл бэшэ. Манай орондо жиир хүн гансал хара хүдэлмэри хэхэ эрхэтэй, харин коммунистнууд лэ ударидадаг юм гэжэ капиталистическэ, буржуазна пропаганда харуулхые оролдодог гээшэ. Тэдэнэр манай арадые ударидахы анги— парти, мүн юрын хара ажал хэдэг хүнүүд—олониигэ болгон хубаарилхые hэдэнэ. Тиихэдэнь минии хүдэлжэ байhан совхоздо бүхы хүдэлмэришэдэй 25 процентнь коммунистнууд юм. Бидэнэр хүдэлмэришэд лэ тэрэ ударидахы анги мүн гээшэбди!

Финляндиин коммунис партиин генеральна секретарь **Вилле Песси** гэгшын трибунада ерэхэдэнь, зал альга ташалгаар угтаба. Манай партинуудай хани харилсаан, тэдэнэй хоорондохи аха дүүгэй холбоо барисаан хархис хаанай мүлжэлгэдэ эсэргүү, манай арадуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө Финляндиин, Россиин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хамтын тэмсэлэй алдарта ёhо заншалда түшэглэнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэ тэмсэлэй, хани барисаанай эхиндэ КПСС байгуулагша В. И. Ленин, фин арадай эрхим түлөөлэгшэд байгаа юм.

Финляндиин коммунистнууд үргэн олон фин арад шэнги КПСС-эй XXIII съездын хүдэлмэриин хойноhоо анхаралтайгаар хаража, тэрэнэй шиидхэбэринүүдые хүлеэжэ байна. Эдэ шиидхэбэринүүдэй гансахан Советскэ Союздахи коммунис байгуулалтада бэшэ, мүн бүхы уласхоорондын хүгжэлтэдэ ехэ удха шанартай байhые Финляндида мэдэрнэ. Бүхы хүн түрэлтэндэ онсо ехэ удха шанартай байhан эб найрамдал хамгаалха шууд сэхэ политикынь түлөө КПСС-тэ, Советскэ правительствада баяртай байhанаа мэдүүлнэбди. Энэ политика хадаа КПСС-эй XXIII съездын хүдэлмэреэр баталагдажа, саашадаа хүгжэжэ байна гэжэ бидэнэр харанабди. Танай илалта бүхэн, гэжэ нүхэр Песси онсолон тэмдэглэнэ, социализмын түлөө тэмсэдэг бүхы хүсэнүүдэй илалта мүн.

Финляндида hаяхан болоҗо дүүрэhэн парламентын hунгалтанууд буржуазна экономическа, мүн бүхы дотоодын политикаар фин арадай дураа гуталгын бүри ехэ болоҗо байhые харуулаа. Эдэ hунгалтанууд та зүүнэй хүсэнүүд парламентда олонхи hүүриие эзэлээ. Тиигэжэ ажалшадай эрилтые харалаа абажа, горитойхон хубилалтануудые үнгэргэхэ эрхэ байдал байгуулагдаба. Гэбэшье хүдэлмэришэнэй партинуудай хоорондо ажал ябуулгын бата нэгэдэлэй байгуулагдаhанhаа гол түлэб эдэ хубилалтануудые бэелүүлгэ дулдыдаха байна. hунгалтануудай hүүлээр Коммунис партиин бүхы арадай демократическа хүдэлөөнэй үүргэ горитойхоноор ургаа. Шэнээр байгуулагдажа байhан правительствада коммунистнуудай хабаадалга мүнөө 1948 оной hүүлээр хэзээ хэзээнэйхиhээ бүри шангаар табигдажа байhан ушар энээн тухай гэршэлнэ.

Хоёр hарын урда тээ болоhон манай партиин 14-дэхи съезд ойрын үедэ экономическа, социальна хубилалтануудые ойрын сагта хэхэ дэлгэрэнгы программа баталан абаа. Энэ программаяа бидэнэр буржуазна партинуудай политикада эсэргүүгээр табинабди. Программа дотор Финляндиин экономическа, научно-техническэ харилсаа холбоое Советскэ Союзтай үргэдхэхэ дурадхалнууд бии.

hүүлэй жэлнүүдэй туршада манай партиин, КПСС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо болоhон хөөрэлдөөнүүдэй hүүлээр манай оронуудай хоорондохи олон янзын харилсаа холбоо саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ бидэнэр туhалжа шадаабди. Тиимэ дээрэhээ Финляндиин, мүн Советскэ Союзай Коммунис партинуудай тэгшэ эрхын, бэе бэеэ ойлголсолгын үндэhэ hүүридэ түшэглэhэн нягта хани харилсаан болбол гансашье манай партида бэшэ, мүн Финляндиин бүхы арадта онсо ехэ удха шанартай болоно.

Финляндиин арад дэлхэйн бусад арадууд шэнги Вьетнамда Америкын империализмын эзэрхэг түримхэйгөөр добтолhон ушарые эрид шууд буруушаана. Манай парти энэ зэрлиг муухай эзэрхэлгын добтолгодо эрид эсэргүүсэнэ, вьетнам арадай хэжэ байhан баатарлиг тэмсэлтэй hаналаа бүрин нэгэдэнги байhанаа мэдүүлнэ. Тэрэшэлэн hүүлэй үедэ Индонезидэ, Африкада болоhон ушар хэрэгүүд манай hанаае зобоно гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Баруун Германиин зүгhөө үhөө хяhаагаа абаха гэhэн hэдэлгэ, милитаризмын эдэбхижэлгэ эб найрамдалда ехэхэн аюул болоно.

Мүнөө сагай оршон байдалда дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй, түрүү бодолтой бүхы хүсэнүүдэй нэгэдэл, империализмда эсэргүү тэмсэлдэ тэдэнэй хани харилсаан хэзээ хэзээнэйхиhээ шухала болонхой гэжэ бидэнэр hайнаар ойлгонобди. Дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые байгуулхын түлөө манай парти өөрынгөө зүгhөө бүхы хүсэл оролдолгоёо гаргахаар бэлэн байна. Москвада 1957, 1960 онуудта болоhон зүблөөнэй документнүүдэй гол дүримүүдээр тодорхойлогдоhон коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай генеральна хараа шугамые бидэнэр дэмжэнэбди.

Португалиин Коммунис партиин генеральна секретарь **Алваро Куньял** гэгшэ Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съездэ аха дүүгэй халуун амаршалга хүргэнэ. Танаар дамжуулан, нэгэ зорилгоор — коммунизм байгуулгаар нэгэдэhэн совет арадые бидэнэр амаршалнабди гэжэ делегадуудта хандан тэрэ хэлэбэ. Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эгээн түрүүн, хүгжэлтэ түгэс общество байгуулха арга олгоhон совет ороной ниитын, политическэ байгуулалтые бидэнэр энэ съездын трибуна дээрэhээ амаршалнабди.

Өөрынтөө түүхэтэ ажал ябуулгаар, өөрынгөө дүй дүршэлөөр, өөрынгөө жэшээгээр бүхы оронуудай коммунистнуудта, хүдэлмэришэн ангида тэмсэлэйнь харгы замые гэрэлтүүлhэн партиие бидэнэр энэ съездын трибуна дээрэhээ амаршалнабди. Мүнөөдэршье, Агуухэ Октябриин социалис революциин hүүлээр 48 жэлэй үнгэрөөд байхада, танай парти дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй манлайда ябаhаар.

Ленинэй партида, совет арадта нэбтэрэн ороhон интернационализмын хубилашагүй үзэл бодолые, капиталис мүлжэлгэ дарлалтада эсэргүү, национальна болон колониальна эзэрхэлгэдэ эсэргүү, империалис эзэрхэг түримхэй добтол... эсэргүү арадуудта Советскэ Со... хүргэжэ байhан туйлай ехэ т... ламжые амаршалнабди, КПС... амаршалхадаа, бидэнэр дэлхэйн ре... волюциин гол, диилдэшэгүй ... мые амаршалнабди.

XXIII съездын трибуна дээ... бидэнэр эб найрамдалые хамг... хэрэгтэ шиидхэхы удха шана... Советскэ Союзай ажал ябуу... ондо ондоо социальна байгуул... тай гүрэнүүдэй хоорондо ам... ёhоор зэргэ оршон байха лени... политикые, демократиин, на... нальна бэеэ даанхай байхын, ... циализмын түлөө ажалшадай, ... арадуудай тэмсэлые дэлгэрүү... тула зохид hайн эрхэ байдал ... гуулжа үгэдэг политикые амар... набди.

Португалиин Коммунис парти... сэ 45 жэлэй саада тээ байгуул... hэн гэжэ үгэ хэлэгшэ үргэлжэл... нэ. Португалиин хүдэлмэришэн... гиин ажабайдалай, тэмсэлэй ... түүхэтэ ушар хэрэг Октябриин ... волюциин илалтатай, Ленинэй ... тиин амжалтатай таhаршагүй ... боотой юм. Мүнөөдэр Португа... Коммунис партиин, Советскэ ... зай Коммунис партиин хар... нууд манай партиин 45 жэлэй ... хын туршада хэзээ хэзээнэй... нягта, аха дүү ёhоной юм гэж... дэнэр омогорхонобди.

Португалиин арад фашис д... турын засаг доро байhаар 40 ... болобо. 40 жэлэй турша дотор ... най парти эгээн хатуу шанга ... са байдалда хүдэлхэ баатай ... hаар. Фашис диктатурые уса... демократическа эрхэ сүлөө түй... демократиин, хүгжэлтын, нацио... на бэеэ даанхай байхын харгы... нээхэ — иимэ харюусалгатай з... го мүнөө манай партиин, манай ... дай үмэнэ табигданхай. Бидэнэр ... мократическа, национальна ... люциин түлөө тэмсэнэбди. Энэ ... даа ажалша ангинуудай, Пор... лиин бүхы нациин аша туhа... рюусана. Бүхы демократическа, ... риотическа хүсэнүүдэй ажал я... гын нэгэдэлэй түлөө, жагса... байхынь түлөө, арад олониитын ... сэлые үргэдхэхын, шангалхахын ... лөө бидэнэр тэмсэнэбди. Фашис ... татурада эсэргүү шиидхэхы т... дааe эмхидхэхын зохихо эрхэ ... дал байгуулхын тула эдэ зор... нуудые дүүргэхэ шухала юм. ... дэнэр энэ зорилгые дүүргэ... Португали фашизмhаа сүлө... байха. Португалиин арад эрх... лөөгөө түйлахал байха!

Советскэ Союз дотор болоҗо... hан агууехэ ушар хэрэгүүд ... дэлхэйн ажабайдалда нүлөөл... гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэ... лэнэ. Тиимэ дээрэhээ КП... XXIII съездын шиидхэбэр... уласхоорондын ехэ удха шан... байха. Үшөө тиихэдэ съездын ... дэлмэридэ аха дүү партин... олон делегацинуудай хабаа... ушарhаа съезд мүн лэ ехэ удх... нартай байна. Тэдэ делегацин... байhан ушар Ленинэй агууех... титай марксистнууд-ленинец... аха дүүгэй хани барисаатай... hыень, коммунистнуудай ула... рондын бүлын бата бэхи эбтэй... байhые эли тодоор гэршэлнэ.

Бүрин дэмжэжэ, нэгэн ал... налтай байhанаа Вьетнамай ... дүүдые бидэнэр найдуулнабди, ... дэнэй тэмсэл илалта түгэсөөр ... рэхэ гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Бэеэ даанхай байха, тэгшэ ... гол ёhонуудта үндэhэлhэн ... партинуудай нэгэдэл, дэлхэй... волюциин гол хэрэм болохо ... скэ Союзые хүтэлбэрилжэ б... партитай тэдэнэй нягта холбо... рисаан, хани харилсаан хала... най агууехэ хэрэгэй илалтые ... хын тула мүнөөдэр хэзээ хэзэ... хиhээ шухала хэрэгтэй юм ... Алваро Куньял үгынгөө түгэс... хэлэбэ.

Империализмда, фашизмда ... гүү эрэлхэг тэмсэлшэ нүхэр ... ялда зал альга ташалгаяа зо... на.

МОСКВА. Кремльдэхи Съездүүдэй ордон. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заседанинуудай забhарлалгын үедэ. Баруун гарhаа—КПЧ-гэй Нэгэдэхи секретарь А. Новотный, Советскэ Союзай маршал А. И. Еременко, ЧССР-hээ Москвада байдаг элшэ сайд О. Павловский.

ТАСС-ай фотохроника.

Москва. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIII съезд. Зураг дээрэ: Буряадай АСС-hээ ошоhон делегадууд Улаан Талмай дээрэ. (Зүүн гарhаа): Галуута-Нуурай шахтоуправлениин 7/8 шахтын проходчик Г. Д. Тучинов, Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ тракторно-тараан ажалай бригадын бригадир В. П. Каленов, КПСС-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Титов, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. Г. Бирюков, «Эрдэм» совхозой директор Ц. Д. Доржиев, Хоринай аймагай Үдын совхозой хонишон Н. Л. Тогмитова.

ТАСС-ай фото.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Н-02405. Зак. № 357.